

audit FINANCIAR

9/2012

- Se extinde aplicarea IFRS! Implicații pentru contabili și auditori

- **Transparența politicii de numire și remunerare a membrilor comitetului de audit la entitățile publice din România**
- **Situațiile financiare consolidate**
- **Analiza probelor de audit obținute cu ajutorul instrumentelor software**
- **Dezvoltări privind dimensiunea predictivă a bugetelor în entitățile economice**
- **Aspecte privind contabilitatea creativă**

Alegeri în conducerea ACAP - Republica Moldova

În cadrul Adunării Generale a membrilor Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova (ACAP), din 30 iunie 2012, au avut loc alegeri pentru Consiliul Director al organizației, pentru perioada 2012-2015.

Președintele asociației este dr. **Lilia Grigoroï**, conferențiar universitar, șef catedră Contabilitate la Academia de Studii Economice Moldova, iar vicepreședinte ACAP a fost aleasă **Angela Mihalachi**, auditor, reprezentant regional ACAP în Ungheni.

Din Consiliul Director mai fac parte: dr. **Liudmila Gavriluc**, dr. **Viorel Dandara** și **Georgeta Covaliov-Rusu**.

Cu acest prilej, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei Auditorilor Financiari din România, și dr. **Marius Burdușel**, director executiv, au adresat un mesaj de salut noului președinte al ACAP-RM, în care se spune:

„Stimată doamnă dr. Lilia Grigoroï, permiteți-ne să vă felicităm în numele Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România, cu ocazia alegerii dumneavoastră în funcția de președinte al Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova.

Dorim să vă urăm dumneavoastră personal, precum și membrilor aleși în noul Consiliu Director al ACAP numeroase realizări și mult succes în activitatea dumneavoastră profesională, într-o perioadă care continuă să fie marcată de provocările financiare naționale, regionale și globale.

Camera Auditorilor Financiari din România a acordat întotdeauna o atenție deosebită relațiilor de cooperare cu organismul pe care îl reprezentați și suntem convinși că acțiunile noastre comune vor continua, în sprijinul auditorilor financiari din România și din Republica Moldova și al promovării profesiei contabile și de audit. Vă asigurăm de sprijinul nostru permanent în activitatea viitoare pe care o veți desfășura.”

Hotărâri ale Consiliului CAFR, publicate în Monitorul Oficial

➤ În Monitorul Oficial nr. 498 din 19 iulie 2012 a fost publicată Hotărârea Consiliului Camerei nr. 18 din 28 iunie 2012, pentru modificarea și completarea Hotărârii Consiliului CAFR referitoare la normele privind perioada de pregătire profesională practică a stagiarilor în activitatea de audit financiar. Între modificările importante care au fost aduse o semnalăm pe aceea care vizează calitatea îndrumătorului de stagiu, prin introducerea termenului de 3 ani de la dobândirea calității de auditor, pentru persoanele care vor să devină îndrumători pentru stagiarii în activitatea de audit financiar.

De asemenea, s-a considerat necesară descrierea mai clară a unor texte, precum și corelarea cu termeni definiți prin alte hotărâri emise de Consiliul CAFR, cum ar fi cele privind delimitarea clară a stagiarilor din anul I, II sau III de stagiarii aflați în perioada legală de susținere a examenului de competență profesională și înlocuirea perioadei în care un stagiar poate schimba îndrumătorul la stagiu.

➤ În același număr din Monitorul Oficial s-a publicat și Hotărârea Consiliului CAFR nr. 20 din 28 iunie 2012 privind aprobarea Listei cuprinzând auditorii financiari care au fost autorizați în alte state membre ale Uniunii Europene sau aparținând Spațiului Economic European ori Confederației Elvețiene și care au dobândit calitatea și dreptul de exercitare a profesiei de auditor

financiar în România în urma testului de aptitudini organizat în data de 7 iunie 2012

➤ În Monitorul Oficial nr. 543/03.08.2012 a fost publicată Hotărârea Consiliului CAFR nr. 16/29.03.2012 referitoare la Normele privind atribuirea calității de membru, înscrierea, evidența, retragerea și suspendarea persoanelor fizice și autorizarea, înscrierea, evidența, retragerea și suspendarea persoanelor juridice în și din Registrul public al auditorilor financiari.

Până la apariția noii reglementări activitatea Camerei privind înscrierea, evidența, retragerea și suspendarea persoanelor fizice și autorizarea, înscrierea, evidența, retragerea și suspendarea persoanelor juridice din Registrul public al auditorilor financiari se desfășura în baza a 8 Hotărâri emise de Consiliul CAFR, care au fost abrogate prin acest act normativ.

Prezenta Hotărâre cuprinde toate prevederile din actele normative care s-au abrogat, dar ține cont și de situația actuală, clarificând anumite aspecte, cum ar fi:

- modul de acordare a vizei anuale;
- posibilitatea de modificare a datelor din Raportul de activitate și a statutului membrilor CAFR;
- suspendarea calității de membru al Camerei, la cerere, din motive medicale etc.

Se consideră că noua Hotărâre va ușura procesul de lucru, atât pentru Executivul CAFR, cât și pentru membrii Camerei, pentru a accesa informațiile necesare pentru desfășurarea activităților reglementate de prezenta Hotărâre.

Dr. Georgeta PETRE & dr. Alexandra LAZĂR

Unele aspecte referitoare la aplicarea de către operatorii economici a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară

Some Aspects Regarding the Application by Economic Entities of the International Financial Reporting Standard

3

Prof. univ. dr. Liliana FELEAGĂ, prof. univ. dr. Nicolae FELEAGĂ & drd. Adrian Doru BIGIOI

Studiu privind transparența politicilor de numire și remunerare a membrilor comitetului de audit la entitățile publice din România

A Study on Transparency of Nomination and Remuneration Policies for Audit Committee Members of State-owned Enterprises in Romania

10

Drd. Adriana Claudița GHIMIȘ

Aspecte privind situațiile financiare consolidate

Aspects on Consolidated Financial Statements

17

Drd. Lucian Cristian ENI

Considerații privind analiza probelor de audit obținute cu ajutorul instrumentelor software

Considerations Concerning the Analysis of Audit Evidence Using Software Tools

27

Prof. univ. dr. Eugeniu ȚURLEA, prof. univ. dr. Aurelia ȘTEFĂNESCU & drd. Gabriela Lidia TĂNASE

Dezvoltări privind dimensiunea predictivă a bugetelor în entitățile economice

Developments Regarding the Predictive Dimension of Budgets in Economic Entities

41

Drd. Rodica BĂLĂȘOIU

Aspecte privind contabilitatea creativă

Considerations on Creative Accounting

48

Drd. Christian NĂSULEA, drd. Angela PETCU-BROJU, drd. Daniela Nicoleta MEDINȚU & drd. Tanți CERCEL

Valențele etice - criterii de calitate pentru guvernanta și managementul entităților economice și publice

The Ethical Valences - Quality Criteria for Governance and Management of Companies and Public Entities

55

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Colegiul editorial științific

- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
Prof. univ. dr. **Tatiana DĂNESCU**, prorector, Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș
Prof. univ. dr. **Robin JARVIS**, director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **David HILLIER**, decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, The University of Queensland, Australia
Prof. univ. dr. **Emil HOROMNEA**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Prof. univ. dr. **Maria MANOLESCU**, ASE, București
Prof. univ. dr. **Ion MIHĂILESCU**, Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
Prof. univ. dr. **Ana MORARIU**, ASE, București
Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE București
Prof. univ. dr. **Donna STREET**, Universitatea Dayton, SUA
Prof. univ. dr. **Ioan TALPOȘ**, președintele Senatului, Universitatea de Vest din Timișoara
Prof. univ. dr. **Eugeniu ȚURLEA**, directorul Departamentului de contabilitate, audit, analiză și informatică de gestiune, ASE București
Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română

Director științific: Prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial: Dr. **Corneliu CĂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Colectiv redacțional: Marina ANTOFIE, Alexandra COMĂNESCU, Alice PETCU, Adriana SPIRIDON, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: **Cristina RADU**

Prezentare grafică și tehnoredactare: **Nicolae LOGIN**

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Publicație recunoscută de CNCSIS, categoria B+

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com, www.cabells.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCIPPIO: www.scipio.ro

Revista este indexată în trei baze de date recunoscute

de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>

ISSN 1844 - 8801

Tipar: Print Group S.R.L., Soseaua Fundeni nr. 50B, Bucuresti, tel: 0744.638.772

Unele aspecte referitoare la aplicarea de către operatorii economici a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară

Georgeta PETRE* & Alexandra LAZĂR**

Abstract

Some Aspects Regarding the Application by Economic Entities of the International Financial Reporting Standard

This article is an overview of a research conducted, whose subject is to specify the legal framework for the application in Romania of the International Financial Reporting Standards, both for the companies whose securities, at their balance sheet date, are admitted to trading on a regulated market, as well for other entities. The new aspect of 2012 financial year is to be mentioned, namely the obligation of IFRS application by some categories of entities. Some of these entities apply IFRS as accounting basis - case of the credit institutions - while other, restating the information from the annual financial statements based on accounting regulations conform to the European directives.

Because this article is focused on the companies whose securities are admitted to trading on a regulated market, some aspects regarding the first-time adoption of IFRS are presented, subject of IFRS 1 "First-time adoption of International Financial Reporting Standards".

Key words: *annual financial statements, legal framework, accounting policies, transition to IFRS, first IFRS financial statement, exemptions, requirements, previous GAAP*

JEL Classification: *F 30, G 01*

Cuvinte cheie: *situații financiare anuale, cadru legal, politici contabile, tranziție la IFRS, primele situații financiare în baza IFRS, excepții, cerințe, reglementări contabile anterioare*

* Dr., director, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: geta.petre@mfinante.ro

** Dr., director adjunct, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: alexandra.lazar@mfinante.ro

1. Necesitatea prezentării unor situații financiare anuale transparente

Anul 2012 constituie un moment de schimbări esențiale în sistemul de contabilitate românesc, prin trecerea la aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate (IFRS) ca bază a contabilității, de către anumite categorii de entități.

Aplicarea IFRS reprezintă un proces complex în cadrul căruia sunt implicate mai multe părți, dar eforturile economice, financiare, intelectuale cad în sarcina entităților respective, a auditorilor și a consultanților acestora.

Eforturi deosebite fac și instituțiile cu atribuții de reglementare, pentru a asigura un cadru legal care să permită aplicarea corespunzătoare a IFRS. Avem în vedere atât reglementările în domeniul contabil, cât și în domeniul fiscal.

Pentru că procesul de aplicare a IFRS ca bază a contabilității este la început,

neexistând o experiență în acest sens, ne propunem să prezentăm în continuare câteva aspecte legate de aplicarea acestor standarde. Pentru început, avem în vedere prezentarea cadrului legal care stabilește condițiile în care se aplică IFRS.

Asupra tratamentelor contabile ale operațiunilor determinate de aplicarea IFRS și a consecințelor fiscale ale acestora, urmează ca în numerele viitoare ale revistei să se prezinte opinii în acest sens atât din partea practicienilor, cât și a reglementatorilor.

Un rol deosebit de important în procesul de aplicare corespunzătoare a IFRS revine și auditorilor statuari care trebuie să se asigure că situațiile financiare anuale pe care le auditează îndeplinesc cerințele prevăzute de IFRS.

Dezvoltarea piețelor de capital, precum și globalizarea economiilor țărilor determină necesitatea găsirii unui limbaj comun pentru investitori. De multe ori, decizia de a investi într-o firmă sau alta este fie determinată, fie influențată de informațiile cuprinse în situațiile financiare anuale ale acestora.

Potrivit *Cadrului general conceptual pentru raportarea financiară* emis de IASB, obiectivul raportării financiare cu scop general este acela de a oferi informații financiare cu privire la entitatea raportoare care să fie utile pentru investitorii existenți și potențiali, împrumutători și alți creditori în deciziile pe care aceștia le iau cu privire la oferirea de resurse entității. Respectivul decizii se pot referi fie la achiziționarea, vânzarea sau deținerea instrumentelor de capitaluri proprii și de datorii, fie la acordarea sau decontarea împrumuturilor sau a altor forme de finanțare.

Situațiile financiare anuale ale entităților pot fi întocmite în baza diferitelor standarde de contabilitate. În acest sens, distingem:

- a) Standarde sau norme naționale de contabilitate care sunt mai mult sau mai puțin conforme cu directivele europene;
- b) Standarde sau norme contabile care asigură conformitatea cu directivele europene în domeniu;
- c) Standarde internaționale de contabilitate IAS/IFRS.

În România au fost înregistrate evoluții constante în ceea ce privește reglementările în domeniul contabilității. Astfel, după anul 1989, odată cu elaborarea legii contabilității, s-a trecut succesiv de la o reglementare contabilă cu puține elemente de armonizare cu prevederile directivelor europene la reglementări contabile conforme cu directivele europene.

Există o părere general acceptată că într-o economie de piață dezvoltată și activă cerințele de raportare stabilite în directivele europene nu pot asigura un nivel ridicat de transparență și de comparabilitate a rapoartelor financiare ale tuturor societăților comunitare cotate la bursă, ceea ce reprezintă condiția necesară pentru crearea unei piețe integrate a capitalurilor care să funcționeze în mod real, echilibrat și eficient.

Ca o consecință a acestei situații a fost necesară completarea cadrului legislativ aplicabil societăților cotate la bursă.

2. Cadrul legal comunitar privind aplicarea IFRS

Pentru completarea cadrului legal de raportare de către societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt tranzacționate, Parlamentul European și Consiliul au aprobat Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 privind aplicarea stan-

dardelor internaționale de contabilitate. Acesta a urmărit ca prin prevederile sale să contribuie la:

- a) funcționarea eficientă a pieței de capital;
- b) protecția investitorilor și menținerea încrederii în piețele financiare;
- c) consolidarea liberei circulații a capitalurilor pe piața internă;
- d) concurența în condiții de egalitate a societăților comerciale pentru obținerea resurselor financiare disponibile pe piețele de capital comunitare și internaționale.

În regulamentul menționat se precizează că pentru asigurarea competitivității piețelor comunitare de capital este important să se realizeze convergența regulilor utilizate în Europa pentru elaborarea situațiilor financiare cu standardele internaționale de contabilitate, astfel încât acestea să poată fi utilizate la nivel mondial pentru tranzacții transfrontaliere sau cotări la burse din străinătate.

Obiectivul declarat al Regulamentului (CE) nr. 1606/2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate este acela de a asigura adoptarea și utilizarea standardelor internaționale de contabilitate în cadrul Comunității Economice Europene, în vederea armonizării datelor financiare prezentate de societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt tranzacționate pe o piață reglementată pentru a asigura un nivel ridicat de transparență și de comparabilitate a situațiilor financiare și, ca urmare, funcționarea eficientă a pieței de capital comunitare și a pieței interne.

Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate prevede că, pentru fiecare exercițiu financiar care începe la sau după 1 ianuarie 2005, societățile

reglementate de legislația unui stat membru își elaborează conturile consolidate în conformitate cu standardele internaționale de contabilitate dacă la data încheierii bilanțului, valorile mobiliare ale acestora sunt admise la tranzacționare pe piața reglementată a unui stat membru, în sensul articolului 1 alineatul (13) din Directiva 93/22/CEE a Consiliului din 10 mai 1993 privind serviciile de investiții în domeniul valorilor mobiliare.

Același regulament prevede și posibilitatea ca statele membre să permită sau să ceară aplicarea IFRS și de către societățile care nu sunt cotate la bursă.

Astfel, statele membre pot autoriza sau obliga:

- a) societățile comerciale ale căror titluri de valoare sunt admise pentru tranzacționare pe o piață reglementată;
- b) alte societăți decât cele ale căror titluri de valoare sunt admise pentru tranzacționare pe o piață reglementată să-și elaboreze conturile consolidate și/sau conturile anuale, în conformitate cu standardele internaționale de contabilitate.

Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 clarifică și aspectele referitoare la standardele contabile aplicabile la întocmirea situațiilor financiare anuale, astfel:

- la art. 2 sunt definite „standarde internaționale de contabilitate” care înseamnă standardele internaționale de contabilitate (IAS), standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) și interpretările aferente (interpretările SIC-IFRIC), modificările ulterioare ale acestor standarde și interpretările aferente, viitoarele standarde și interpretările aferente publicate sau adoptate de Consiliul pentru standarde internaționale de contabilitate (IASB);

- la art. 3 este stabilită procedura de adoptare și utilizare a standardelor de contabilitate internaționale.

În acest sens, Comisia decide cu privire la aplicabilitatea în cadrul Comunității a standardelor internaționale de contabilitate.

Standardele internaționale de contabilitate adoptate se publică integral în fiecare din limbile oficiale ale Comunității, sub formă de regulament al Comisiei, în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene*.

3. Cadrul legal național privind aplicarea IFRS

Se poate aprecia că începutul aplicării în România a Standardelor Internaționale de Contabilitate este anul 2001, odată cu aplicarea unor reglementări contabile „mixte” care, deși se bazau pe prevederile Directivei a IV-a a Comunităților Economice Europene, cereau și aplicarea unor standarde internaționale de contabilitate. Aceste reglementări au fost abandonate după anul 2005, în favoarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene.

O prevedere cu caracter general referitoare la reglementările contabile aplicabile este cuprinsă în Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Astfel, la art. 4 se prevede că Ministerul Finanțelor Publice elaborează și emite norme și reglementări în domeniul contabilității, planul de conturi general, modelele situațiilor financiare, registrelor și formularelor comune privind activitatea financiară și contabilă, normele metodologice privind întocmirea și utilizarea acestora.

Normele și reglementările contabile specifice anumitor domenii de activitate se elaborează și se emit de instituțiile cu atribuții în acest sens, cu avizul Ministerului Finanțelor Publice, după cum urmează:

- a) de către Banca Națională a României, pentru instituțiile de credit, instituțiile financiare nebancale, definite potrivit reglementărilor legale, înscrise în Registrul general, instituțiile de plată și instituțiile emitente de monedă electronică, definite potrivit legii, care acordă credite legate de serviciile de plată și a căror activitate este limitată la prestarea de servicii de plată, respectiv emiteri de monedă electronică și prestare de servicii de plată și pentru Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar;
- b) de către Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, pentru entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de această instituție;
- c) de către Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, pentru entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de această instituție;
- d) de către Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, pentru entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de această instituție.

De asemenea, la art. 28 se prevede că pentru persoanele juridice care aplică Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS), situațiile financiare au componentele prevăzute de aceste standarde.

3.1. PREVEDERI APLICABILE OPERATORILOR ECONOMICI

Ca urmare a faptului că, începând cu anul 2007, România a devenit stat

membru UE, a fost necesară emiterea unei reglementări prin care se stabilesc condițiile în care se aplică IFRS. În aceste condiții au fost emise:

a) Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.121/2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară

Potrivit art. (1) alin. (3), societățile comerciale ale căror valori mobiliare la data bilanțului sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și care întocmesc situații financiare consolidate au obligația ca, începând cu exercițiul financiar al anului 2007, să aplice Standardele Internaționale de Raportare Financiară. Aceste entități pot întocmi și un set distinct de situații financiare anuale obținute prin aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, destinate utilizatorilor de informații, alții decât instituțiile statului.

b) Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 881/2012 privind aplicarea de către societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară

Potrivit art. 1 alin. (1) din acest ordin, începând cu exercițiul financiar al anului 2012, societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată au obligația de a aplica Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) la întocmirea situațiilor financiare anuale individuale.

c) Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare

La art. 14 alin. (1) din acest ordin se prevede că entitățile care fac parte din

categoria persoanelor juridice de interes public, potrivit art. 34 alin. (2) din Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu excepția societăților comerciale ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, a instituțiilor de credit și instituțiilor financiare nebankare, definite potrivit reglementărilor legale, înscrise în Registrul general, a societăților de asigurare, de asigurare-reasigurare și de reasigurare, a societăților de pensii, a societăților de servicii de investiții financiare, societăților de administrare a investițiilor și organismelor de plasament colectiv, și care au obligația să întocmească situații financiare anuale consolidate pot întocmi aceste situații fie potrivit Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a VII-a a Comunităților Economice Europene, fie în baza Standardelor Internaționale de Raportare Financiară.

Pot uza de această posibilitate de a aplica IFRS și persoanele juridice, altele decât cele de interes public, care au obligația, potrivit legii, să întocmească situații financiare anuale consolidate.

O condiție fermă prevăzută în aceste reglementări se referă la faptul că persoanele juridice care au optat pentru aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară la întocmirea situațiilor financiare anuale consolidate au obligația să asigure continuitatea aplicării acestora.

3.2. PREVEDERI APLICABILE INSTITUȚIILOR REGLEMENTATE ȘI SUPRAVEGHEATE DE BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

BNR a parcurs cele mai multe etape în procesul de reglementare a aplicării IFRS. Instituțiile de credit sunt în plin proces de aplicare a IFRS, anul 2012

fiind primul de aplicare a acestor standarde ca bază a contabilității.

Procesul de reglementare de către BNR a condus la elaborarea următoarelor acte normative:

a) Ordinul Băncii Naționale a României nr. 9/2010 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către instituțiile de credit, ca bază a contabilității și pentru întocmirea de situații financiare anuale individuale, începând cu exercițiul financiar al anului 2012

Acest ordin prevede că:

- Începând cu data de 1 ianuarie 2012, instituțiile de credit vor ține evidența contabilă în conformitate cu tratamentele prevăzute de Standardele Internaționale de Raportare Financiară adoptate potrivit procedurii prevăzute la art. 6 paragraful 2 din Regulamentul (CE) nr. 1.606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 iulie 2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate;
- Instituțiile de credit vor organiza și vor conduce contabilitatea, începând cu data de 1 ianuarie 2012, conform prevederilor Legii contabilității nr. 82/1991, republicată, ale IFRS, ale reglementărilor emise de Banca Națională a României pentru punerea în aplicare a acestui ordin, precum și ale celorlalte prevederi legale aplicabile.

Prin acest ordin s-au stabilit, în principal, regulile privind evidențierea operațiunilor economico-financiare în baza tratamentelor contabile prevăzute de IFRS, elaborarea, aprobarea, auditarea, depunerea și publicarea situațiilor financiare anuale individuale, planul de conturi și conținutul conturilor, tabelul concordanțelor dintre conturile din pla-

nul de conturi prevăzut de vechile Reglementări contabile și cel prevăzut în reglementările emise de Banca Națională a României pentru punerea în aplicare a ordinului, precum și prevederi referitoare la documentele, formularele, registrele de contabilitate și normele de întocmire și utilizare a acestora.

b) Ordinul Băncii Naționale a României nr. 27/2010 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aplicabile instituțiilor de credit, cu modificările și completările ulterioare

În scopul aplicării corespunzătoare a IFRS și pentru a se asigura că instituțiile de credit aplică unitar reglementările și vor furniza informațiile necesare instituțiilor statului, BNR a considerat necesar să emită o reglementare în acest sens.

3.3 PREVEDERI APLICABILE ENTITĂȚILOR AUTORIZATE, REGLEMENTATE ȘI SUPRAVEGHEATE DE COMISIA NAȚIONALĂ A VALORILOR MOBILIARE

- Instrucțiunea Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare nr. 6/2011 privind aplicarea Standardelor internaționale de raportare financiară de către entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, aprobată prin Ordinul nr. 116/2011

Potrivit art. 2 alin. (1) din această instrucțiune, entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de CNVM, respectiv societățile de servicii de investiții financiare, societățile de administrare a investițiilor, organismele de plasament colectiv, depozitari centrali,

case de compensare și operatori de piață/sistem, denumite în continuare entități, au obligația pentru exercițiile financiare ale anilor 2011 și 2012 de a întocmi, în scop informativ, în termen de 180 de zile de la încheierea exercițiului financiar, un al doilea set de situații financiare anuale în conformitate cu Standardele internaționale de raportare financiară, obținute prin retratarea informațiilor prezentate în situațiile financiare anuale întocmite în baza evidenței contabile organizate potrivit Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV-a a CEE, aplicabile entităților autorizate, reglementate și supravegheate de CNVM.

Prin prezentarea cadrului legal care reglementează aplicarea IFRS, considerăm că s-a răspuns la două întrebări și anume:

- Care sunt entitățile obligate să aplice IFRS?
- Care sunt entitățile care pot aplica IFRS?

Aplicarea IFRS ca bază a contabilității sau aplicarea acestora la întocmirea situațiilor financiare anuale?

O altă întrebare se referă la procedura de aplicare a IFRS de către entitățile prevăzute în actele normative menționate.

Referitor la acest aspect se pot identifica două situații, respectiv:

- a) aplicarea IFRS la întocmirea în scop informativ a unor situații financiare anuale; sau
  - b) aplicarea IFRS ca bază a contabilității.
- a. întocmirea în scop informativ a unui set complet de situații financiare anuale individuale în baza IFRS**

În această situație sunt entitățile reglementate și supravegheate de CNVM.

Pentru aceste entități, Instrucțiunea Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare nr. 6/2011 prevede că situațiile financiare anuale întocmite în conformitate cu IFRS se publică pe site-ul propriu al entităților și sunt supuse auditului financiar, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

De asemenea, având în vedere că aceste entități întocmesc situații financiare anuale în baza reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (care stau la baza distribuirii profitului), dar și un set distinct în baza IFRS, în instrucțiune se precizează că situațiile financiare anuale întocmite în conformitate cu IFRS sunt destinate exclusiv pentru a fi utilizate de entitățile respective și nu pot fi invocate ca fundament al deciziei de investiție.

Totodată, aceste entități țin contabilitatea în baza reglementărilor contabile conforme cu directivele europene și întocmesc situații financiare anuale cu scop general, în baza acestor reglementări contabile.

Prin urmare, IFRS-urile sunt utilizate numai în scop informativ, neavând implicații în ceea ce privește calculul impozitelor și taxelor sau distribuirea de dividende.

O aplicare similară a IFRS au efectuat instituțiile de credit la întocmirea situațiilor financiare anuale pentru perioade anterioare anului 2012, aspect reglementat prin Ordinul BNR nr. 15/2009 privind întocmirea de către instituțiile de credit, în scop informativ, de situații financiare anuale individuale conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, cu completările ulterioare.

Întrucât Instrucțiunea Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare nr. 6/2011 privind aplicarea Standardelor internaționale

de raportare financiară de către entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare prevede că aplicarea IFRS pentru întocmirea situațiilor financiare anuale se efectuează pentru exercițiile financiare ale anilor 2011 și 2012, urmează ca CNVM să ia o decizie prin care fie se prelungește aplicarea IFRS în continuare, în același mod, fie se trece la aplicarea IFRS ca bază a contabilității.

b. Aplicarea ca bază a contabilității

După aplicarea IFRS la întocmirea situațiilor financiare anuale ca al doilea set, pentru scopuri de informare, Banca Națională a României a obligat instituțiile de credit să treacă la aplicarea IFRS ca bază a contabilității, începând cu anul 2012.

Banca Națională a României, în calitate de reglementator, a avut și un rol de îndrumare a băncilor pentru a crea condițiile necesare aplicării corespunzătoare a IFRS, prin gradul ridicat de detalieri a normelor emise în acest scop.

4. Unele aspecte implicate de trecerea la IFRS a societăților comerciale cotate

Trecerea la IFRS presupune aplicarea tuturor IFRS, inclusiv a IFRS 1 „Adoptarea pentru prima dată a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară”.

Fiind primele situații financiare anuale oficiale în baza IFRS, entitățile cuprind în acele situații financiare o declarație explicită și fără rezerve de conformitate cu IFRS-urile.

Potrivit IFRS, situațiile financiare conforme cu IFRS-urile sunt primele situații financiare întocmite în conformitate cu IFRS ale unei entități dacă, de exemplu, entitatea a întocmit situații financiare conforme cu IFRS-urile doar pentru uz intern, fără a le pune la dispoziția proprietarilor entității sau a altor utilizatori externi (IFRS 1 pct. 3 lit. b)).

De asemenea, IFRS 1 nu se aplică atunci când, de exemplu, o entitate încetează să mai prezinte situații financiare conforme cu dispozițiile naționale, după ce le-a prezentat anterior alături de un alt set de situații financiare care au conținut o declarație explicită și fără rezerve de conformitate cu IFRS-urile (IFRS 1 pct. 4 lit. a)).

Politicile contabile pe care le utilizează o entitate în situația de deschidere a poziției financiare în conformitate cu IFRS pot să difere de acelea pe care le-a utilizat pentru aceeași dată folosind principiile contabile general acceptate anterioare (în cazul de față – Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009, cu modificările și completările ulterioare).

Ajustările rezultate provin din evenimente și tranzacții anterioare datei de trecere la IFRS-uri. Ca urmare, o entitate trebuie să recunoască acele ajustări în mod direct în rezultatul raportat (sau, dacă este adecvat, într-o altă categorie de capitaluri proprii) la data trecerii la IFRS-uri (IFRS 1 pct. 11).

Pentru a respecta IAS 1, primele situații financiare întocmite în conformitate cu IFRS ale unei entități trebuie să includă cel puțin trei situații ale poziției financiare, două situații ale rezultatului global, două situații individuale ale veniturilor și cheltuielilor (dacă se prezintă), două

situații ale fluxurilor de trezorerie și două situații privind modificările în capitalurile proprii și notele aferente, inclusiv informațiile comparative (IFRS 1 pct. 21).

Entitățile care aplică IFRS trebuie să explice modul în care trecerea de la reglementările contabile aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009, cu modificările și completările ulterioare, la IFRS-uri le-au afectat poziția financiară raportată, performanța financiară și fluxurile de trezorerie (IFRS 1 pct. 23). În acest scop, primele situații financiare întocmite în conformitate cu IFRS ale unei entități trebuie să includă:

- a) reconcilierii ale capitalurilor sale proprii raportate conform reglementărilor contabile aplicabile anterior trecerii la IFRS, cu capitalurile sale proprii raportate în conformitate cu IFRS-urile pentru ambele date următoare:
  - data trecerii la IFRS-uri, și
  - sfârșitul ultimei perioade prezentate în cele mai recente situații financiare anuale ale entității, întocmite în baza reglementărilor contabile aplicabile anterior;
- b) o reconciliere a rezultatului global total conform IFRS-urilor pentru ultima perioadă prezentată în cele mai recente situații financiare anuale ale entității. Punctul de plecare pentru această reconciliere îl constituie, în cazul nostru, rezultatul determinat potrivit reglementărilor contabile aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009, cu modificările și completările ulterioare, în condițiile în care entitățile care fac obiectul Ordinului ministrului finanțelor publice nr. 881/2012 nu au raportat, pentru aceeași perioadă, un rezultatul global total con-

form reglementărilor contabile anterioare;

- c) dacă entitatea a recunoscut sau a reluat orice pierdere din depreciere pentru prima dată în întocmirea situației de deschidere a poziției financiare în conformitate cu IFRS, prezentările de informații pe care IAS 36 „Deprecierea activelor” le-ar fi prevăzut dacă entitatea ar fi recunoscut acele pierderi din depreciere sau reluări în perioade care încep cu data trecerii la IFRS-uri.

De asemenea, entitatea trebuie să explice și ajustările semnificative aduse situației fluxurilor de trezorerie (IFRS 1 pct. 25); aceasta pentru că, fiind vorba de societăți comerciale ale căror valori mobiliare sunt tranzacționate, acestea

au prezentat o situație a fluxurilor de trezorerie și în baza reglementărilor contabile aplicabile anterior trecerii la IFRS.

În sfârșit, sub aspectul responsabilităților ce revin societăților comerciale menționate mai sus, trebuie subliniat că persoanele care asigură administrarea și/sau conducerea acestora, directorii economici, contabilii-șefi sau alte persoane care au obligația gestionării entității trebuie să asigure măsurile necesare pentru aplicarea corespunzătoare a IFRS.

Aceste persoane răspund, potrivit responsabilităților și competențelor alocate în cadrul societății pentru: stabilirea cadrului organizatoric intern și elaborarea planului de măsuri pentru implemen-

tarea IFRS; efectuarea reclasificărilor și a retratărilor impuse de IFRS; exactitatea și realitatea datelor cuprinse în situațiile financiare anuale întocmite în baza IFRS etc.

În concluzie, având în vedere că multe din societățile comerciale care fac obiectul Ordinului ministrului finanțelor publice nr. 881/2012 au folosit sau folosesc în continuare IFRS pentru efectuarea diverselor raportări, se apreciază că demersul început prin acest ordin va fi util tuturor părților interesate.

În ceea ce privește aspectele tehnice concrete determinate de aplicarea IFRS ca bază a contabilității, acestea sunt numeroase și urmează să fie analizate și prezentate în numerele viitoare ale revistei.

Bibliografie

Legea contabilității nr. 82/1991, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 454 din 18 iunie 2008, cu modificările și completările ulterioare

Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 și 766 bis din 10 noiembrie 2009, cu modificările și completările ulterioare

Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 881/2012 privind aplicarea de către societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată a Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 424 din 26 iunie 2012

Ordinul BNR nr. 9/2010 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, de către instituțiile de credit, ca bază a contabilității și pentru întocmirea de situații financiare anuale individuale, începând cu exercițiul financiar al anului 2012, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 535 din 30 iulie 2010

Ordinul BNR nr. 15/2009 privind întocmirea de către instituțiile de credit, în scop informativ, de situații financiare anuale individuale conforme cu Standardele

Internaționale de Raportare Financiară, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 913 din 24 decembrie 2009, cu completările ulterioare

Ordinul BNR nr. 27/2010 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aplicabile instituțiilor de credit, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 890 și 890 bis din 30 noiembrie 2010, cu modificările și completările ulterioare

Ordinul CNVM nr. 116/2011 pentru aprobarea Instrucțiunii nr. 6/2011 privind aplicarea Standardelor internaționale de raportare financiară de către entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 82 din 01 februarie 2012

Regulamentul (CE) nr. 1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 iulie 2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 243 din 11 septembrie 2002

Standardele Internaționale de Raportare Financiară, ediția 2011, Editura CECCAR, București, 2011

Studiu privind transparența politicii de numire și remunerare a membrilor comitetului de audit la entitățile publice din România

Liliana FELEAGĂ*, Niculae FELEAGĂ** & Adrian Doru BIGIOI***

Abstract

A Study on Transparency of Nomination and Remuneration Policies for Audit Committee Members of State-Owned Enterprises in Romania

Before the 1990s, in Romania the State was the sole owner of enterprises. After the 1989 Revolution, their privatization has become a basic condition for the Romanian economy to become functional according to market rules. During the last two decades, thousands of companies have been privatized, so that the State is now a majority shareholder only in some quasi-autonomous or independent companies which run their activities in sectors such as: oil and gas production, hydro- and coal-generated electricity, the extraction of ferrous and nonferrous metals, or the transport of energy and gas. For a more efficient management of the activity of such entities, it is necessary to implement several international principles of corporate governance, in accordance with the treaties between Romania and the international financial bodies. The present study sought to determine the degree of implementation of such principles of good governance, especially in the area of transparent nomination and remuneration of audit committee members, for the entities which are to be privatized in 2012. Such an estimation required a series of scoring tests and it relied on the financial statements at the end of 2011.

Key words: *corporate governance, public entities, audit committee, disclosure, remuneration policy*

JEL Classification: G34

Cuvinte cheie: *governanță corporativă, entități publice, comitet de audit, divulgarea informațiilor, politica de remunerare*

Introducere

Ultimele decenii au adus schimbări profunde la nivel internațional atât pe planul politic, cât și pe planul economico-social. Astfel, capitalismul a pătruns în fostele țări comuniste din Europa de Sud-Est. În aceste țări s-a trecut de la econo-

mia centralizată, în care proprietatea aparținea în exclusivitate statului, la economia de piață. Prăbușirea piețelor CAER pe plan extern a afectat considerabil fostele întreprinderi de stat din România. Managementul defectuos de la nivelul acestor întreprinderi a condus la acumularea unor pierderi imense, care au afectat la nivel macroeconomic deficitul bugetar. Pentru a atenua aceste efecte negative s-a impus

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: Liliana.Feleaga@ase.ro

** Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: nfeleaga@yahoo.com

*** Drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: adrian.bigioi@realteam.ro

luarea unor măsuri pe linia reformei legislative și instituționale.

În plan legislativ, s-au elaborat o serie de acte normative care vizau reconstituirea dreptului de proprietate asupra unor bunuri imobile naționalizate, transformarea întreprinderilor de stat în societăți pe acțiuni, transmiterea proprietății acestor întreprinderi de la stat la mediul privat, prin procesul de privatizare, reorganizarea acelor întreprinderi prin fuziuni, divizări sau dizolvarea și lichidarea acestora.

Tot în plan legislativ, un impact pozitiv asupra economiei l-a avut adoptarea Constituției, prin care s-a declarat existența în țara noastră a economiei de piață, a legii privind societățile comerciale, a legii privind activitatea bancară, a legii privind supravegherea activității de capital din România, a legii contabilității, a legislației fiscale, a legislației muncii, a legislației în domeniul antitrust, a legislației în domeniul insolvenței, a legislației privind reforma în domeniul proprietății, a legislației în domeniul pensiilor, sănătății și șomajului.

În plan instituțional, sistemele politice au inițiat o serie de măsuri privind înființarea unor organisme care să gestioneze activitatea statului în calitate de acționar. În acest sens, s-a înființat Fondul Proprietății de Stat, care ulterior s-a transformat în Autoritatea pentru Valorificarea Activelor Statului. La acesta s-au adăugat alte instituții cu un rol important în cadrul economiei de piață precum: Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, Bursa de Valori București, Curtea Constituțională, Consiliul Concurenței.

Privatizarea întreprinderilor de stat a reprezentat un punct forte al procesului de trecere la economia de piață și s-a desfășurat în mai multe etape.

În prezent, statul deține încă o cotă semnificativă din capitalul social al unor companii, care activează în domenii strategice precum: extracția petrolului și gazelor naturale, producția de energie electrică prin hidrocentrale și termocentrale, extracția minereurilor feroase și neferoase sau transportul de energie electrică și gaze.

În contextul actualei crize economice mondiale, s-a pus tot mai mult în discuție eficientizarea activității companiilor de stat, astfel încât rezultatele financiare ale acestora să aibă un impact pozitiv asupra bugetului național.

În acest sens, în legislația națională au fost introduse, la sfârșitul exercițiului financiar 2011, o serie de măsuri care vizau implementarea în entitățile publice a principiilor de guvernare corporativă.

Metodologia cercetării

Obiectivul acestui studiu îl reprezintă evaluarea gradului de implementare a principiilor privind transparența politicii de numire și remunerare a organelor de conducere în cazul entităților propuse să fie privatizate în anul 2012. Pentru atingerea obiectivului, s-a făcut apel la un mix metodologic. Astfel, pentru fiecare entitate care face obiectul prezentei cercetări, se va estima gradul de implementare a principiilor privind transparența politicii de alegere și de remunerare a membrilor comitetului de audit, cu ajutorul metodei scoring, combinată cu anumite teste specifice activității de audit financiar. Pentru interpretarea rezultatelor, s-a utilizat preponderent deducția, deoarece există un cadru teoretic conceptual ale cărui principii sunt testate empiric pentru datele din eșantion. Rezultatele diferitelor studii realizate sunt analizate individual, dar și comparativ.

Entitățile supuse cercetării au fost extrase din lista întreprinderilor publice propuse de Guvernul României și Fondul Monetar Internațional pentru a fi privatizate în cursul anului 2012. Pentru prelucrare s-au folosit date publice, disponibile pe www.onrc.ro, www.minind.ro, <http://opspi.minind.ro>, www.mfinanțe.ro, www.insse.ro sau pe website-urile entităților respective. Au fost avute în vedere situațiile financiare întocmite pentru închiderea exercițiului 2011 și publicate până la data de 30.04.2012. Eșantionul final este format din 14 entități posibil să fie privatizate în anul 2012.

Pentru fiecare dintre cele 14 entități s-au folosit trei modele de testare empirică:

- **Testul implementării principiului privind numirea membrilor comitetului de audit**

CONDIȚII VERIFICATE	Punctaj	Observații
1. Există o procedură oficială, riguroasă și transparentă privind alegerea membrilor comitetului de audit?		
2. Există un comitet de nominalizare a membrilor comitetului de audit?		
3. Durata maximă a mandatului membrilor comitetului de audit respectă prevederile legale?		
4. Există membri ai comitetului de audit independenți?		
5. Există membri ai comitetului de audit neexecutivi?		
Total		

- **Testul implementării principiului privind structura comitetului de audit**

CONDIȚII VERIFICATE	Punctaj	Observații
1. Există o listă a membrilor comitetului de audit?		
2. Există o prezentare a fiecărui membru al comitetului de audit?		
3. Cel puțin unul dintre membrii comitetului de audit are experiență minimă de 5 ani în domeniul financiar-contabil ?		
4. Entitatea a publicat în raportul anual dacă are un sistem monist sau dualist de administrare?		
5. Există o procedură de evaluare a performanțelor fiecărui membru al comitetului de audit?		
Total		

- **Testul implementării principiilor privind diseminarea informațiilor legate de remunerarea membrilor comitetului de audit**

CONDIȚII VERIFICATE	Punctaj	Observații
1. Există un comitet care are ca atribuții remunerarea membrilor comitetului de audit?		
2. Raportul administratorului are o secțiune dedicată guvernancei corporative?		
3. Notele la situațiile financiare prezintă informații privind remunerarea membrilor comitetului de audit?		
4. Membrii comitetului de audit sunt remunerați în funcție de performanțele financiare ale entității?		
5. Fondul de indemnizații pentru membrii comitetului de audit este publicat ?		
Total		

Condiții standard au fost determinate pe baza principiilor și practicilor internaționale și naționale în materie de guvernance corporativă, precum și pe baza recomandărilor Bursei de Valori București.

Pentru fiecare întrebare la care răspunsul a fost DA s-au acordat maxim 2 puncte, iar pentru fiecare întrebare la care răspunsul a fost NU s-au acordat 0 puncte. În final, s-a deter-

minat punctajul pentru fiecare entitate în parte, atât pe total, cât și pentru fiecare set de condiții în parte.

Analiza literaturii de specialitate privind guvernance corporativă

Guvernance corporativă reprezintă „un set de responsabilități și practici exercitate de către conducere și de către managementul executiv, în scopul îndeplinirii obiectivelor strategice, asigurării riscului managementului și verificării utilizării resurselor cu responsabilitate” (IFAC 2009, p.6).

Aspectele teoretice privind guvernance corporativă au fost abordate în numeroase lucrări care au vizat elaborarea unui cadru conceptual care să cuprindă anumite principii de guvernance. Astfel, folosind teoria agenției, Ciancanelli și Reyes Gonzales au analizat problema unui cadru conceptual alternativ la cadrul conceptual existent. Pentru a-și susține argumentele, ei folosesc teoria agenției. De asemenea, ei critică corelația care există între creșterea rapidă a creditelor neperformante și stimulentele acordate conducerii entităților.

Alte studii au încercat să demonstreze efectul pozitiv pe care îl are introducerea sistemului guvernancei corporative în activitatea unei întreprinderi. Astfel, Macey și O’Hara (2003) au arătat că guvernance corporativă influențează în mod pozitiv performanțele băncilor comerciale. De asemenea, ei au abordat problemele legate de conducerea executivă, de autoritatea de supraveghere, de acționari și de deponenți.

La rândul lor, Chen et al. (2009) au analizat efectul guvernancei corporative asupra costului capitalului și modul în care este influențat acest efect de protecția legală a investitorilor. Rezultatele studiului sunt în concordanță cu constatările lui McKisney (2002), conform căruia investitorii instituționali sunt dispuși să plătească mai mult pe acțiunile firmelor cu o bună guvernance corporativă.

Cornett și McNutt (2009) au făcut o analiză a influențelor mecanismelor guvernancei corporative asupra veniturilor și marjelor la cea mai mare bancă listată din S.U.A. Rezultatele au evidențiat că plățile către CEO pentru sensibilitatea performanței (PPS), independența conducerii și capitalul sunt în legătură directă pozitivă cu câștigurile și invers proporționale în raport cu gestionarea veniturilor.

Alți autori au încercat să demonstreze efectul pozitiv pe care îl are un sistem de guvernance corporativă solid asupra sta-

bilității economiei unei țări și efectele benefice ale guvernantei corporative asupra economiei mondiale. Astfel, Levine (2003) a evidențiat că o guvernanta slabă a băncilor afectează întreaga economie. El evidențiază faptul că, în general, crizele financiare au fost determinate de proasta guvernare a băncilor. Crizele bancare afectează economia, destabilizează guvernele și intensifică sărăcia. De asemenea, Beltratti și Stulz (2009) au demonstrat că slaba guvernanta corporativă a băncilor a reprezentat una dintre cauzele care au influențat performanțele băncilor și au condus la criza financiară actuală.

Alte studii au avut în vedere structura și atribuțiile organelor de conducere, modul de numire a acestora, existența unui comitet de nominalizare și de remunerare, transparența politicii generale de remunerare a structurilor de conducere, conflictele de interese, existența unei legături între calitatea conducerii și performanța companiilor. Astfel, Claessens (2010) a studiat rolul pe care îl au compensațiile conducerii executive asupra performanțelor firmei, precum și relațiile dintre politica salarială, performanță și rolul acționarilor. În plus, el a investigat modul în care diferențele dintre cadrele normative afectează comportamentul firmelor, acționarilor și altor persoane. Spong și Richard (2007) au abordat rolul pe care îl are guvernanta corporativă în creșterea performanței băncilor, analizând relația care există între calitatea managementului și rezultatele financiare ale entității.

Minnick și Noga (2010) au studiat rolul pe care îl are managementul fiscal asupra guvernantei corporative. Astfel, cei doi autori fac o analiză a legăturii care există între performanțele entităților și stimulentele primite de către conducere, prin prisma administrării mai bune a taxelor, fapt care contribuie la obținerea unor randamente superioare de către acționari. La rândul lor, Adams și Mehran (2005) au examinat relația care există între structura conducerii (mărime și compoziție) și performanța entităților, luând în considerare un eșantion de date pentru perioada 1959-1999.

Huang (2009) analizează factorii determinanți în formarea unui comitet de guvernare și dacă un astfel de comitet constrânge oportunitățile managerilor. Rezultatele au evidențiat că firmele cu o independență mai mare și cu o conducere mai activă sunt mult mai flexibile pentru a forma un comitet de guvernare. În plus, delegarea unor drepturi de guvernare corporativă unui comitet de conducere specific ar putea îmbunătăți eficiența de monitorizare la nivelul entității.

Lorsch și Carter (2003) descriu ce a mers greșit în recente scandaluri corporative și explică de ce reformele au stagnat. Ei propun o nouă structură a consiliilor de administrație, con-

siderând că membrii independenți și comitetele consultative au un rol esențial în funcționarea mecanismelor de guvernanta corporativă.

Se constată că majoritatea studiilor evidențiază faptul că o conducere de calitate a activității unei companii are efecte pozitive asupra performanțelor financiare ale companiilor. O conducere de calitate depinde însă de structura și atribuțiile organelor de conducere, de modul de numire a membrilor acestora, de existența unui comitet de nominalizare și de remunerare, de transparența politicii generale de remunerare a structurilor de conducere, de evitarea conflictelor de interese la nivelul companiei.

Rezultatele studiului

Rezultatele testelor scoring sunt prezentate în tabelul 1.

Analiza acestor rezultate ne conduce la următoarele concluzii:

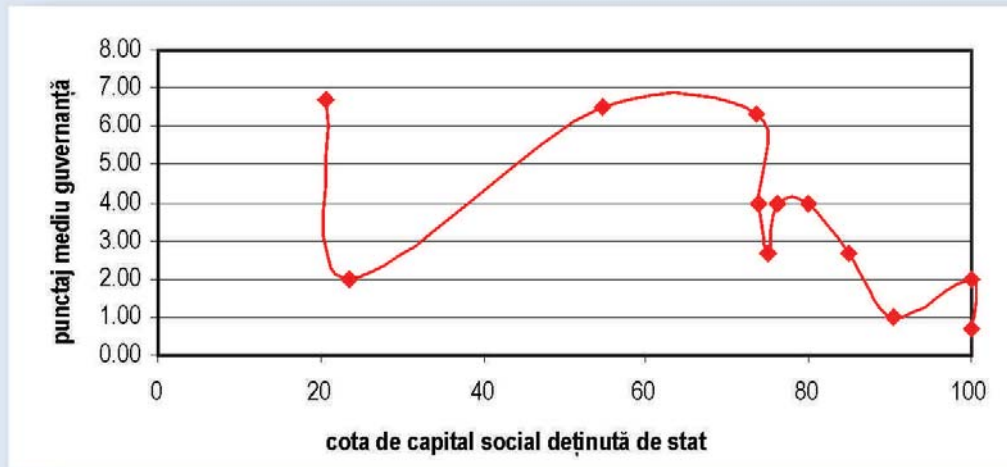
- companiile publice din România supuse cercetării au implementat parțial recomandările și practicile internaționale privind comitetul de audit în materie de guvernanta corporativă, obținând un punctaj mediu de 3,48 puncte dintr-un maxim de 10 puncte;
- există o relație invers proporțională între cota de capital social deținută de stat și gradul de implementare a principiilor privind guvernanta corporativă. Astfel, la companiile la care statul deține capitalul social în proporție de 100%, punctajul mediu obținut este situat în intervalul [1;2], în timp ce la companiile la care statul deține un procent mai mic din capitalul social, punctajul mediu ajunge până la 7 puncte. Explicația constă în faptul că, în anii anteriori, statul a privatizat parțial o serie de companii, cum ar fi cele din domeniile petrolier și chimic, iar noii acționari s-au implicat mai mult în implementarea principiilor privind guvernanta corporativă. Din analiza graficului din figura 1 rezultă că există și câteva excepții legate de rezultatele studiului. Astfel, s-a observat că, în cazul unei companii privatizată în proporție de 75% în anii anteriori, conducerea entității nu manifestă transparență în ceea ce privește publicarea raportărilor periodice, prezentând informațiile foarte sintetizate. Explicația ar consta în faptul că, în cazul acelei companii, capitalul social nu este foarte diluat, puterea de decizie aflându-se în mâna unui singur acționar. Alte excepții de la concluziile studiului

Tabel 1 - Rezultatele testului scoring

N.r. crt.	Entitate	Testul 1					Tot.	Testul 2					Tot.	Testul 3					Tot.	Punctaj		
		i1	i2	i3	i4	i5	t	j1	j2	j3	j4	j5	t	k1	k2	k3	k4	k5	t	mediu		
1	S1	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.67
2	S2	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.67
3	S3	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.67
4	S4	0	0	2	0	0	2	2	0	2	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	2.00
5	S5	0	0	2	0	0	2	0	0	2	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1.67
6	S6	0	0	2	0	0	2	2	2	2	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	2.67
7	S7	0	0	2	2	2	6	2	2	2	2	0	8	0	2	0	0	0	0	2	2	5.33
8	S8	0	0	2	0	0	2	2	0	2	2	0	6	0	0	2	0	2	4	4	4	4.00
9	S9	2	0	2	0	0	4	2	0	2	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	2.67
10	S10	0	0	2	2	2	6	2	0	2	2	0	6	0	2	0	0	0	2	2	2	4.67
11	S11	1	0	2	2	2	7	2	2	2	2	0	8	0	2	2	0	2	6	6	6	7.00
12	S12	2	0	2	2	2	8	2	2	2	2	0	8	0	2	2	0	2	6	6	6	7.33
13	S13	0	0	2	0	0	2	0	0	0	2	0	2	0	2	0	0	0	2	2	2	2.00
14	S14	2	0	2	2	2	8	2	2	2	2	0	8	0	2	2	0	2	6	6	6	7.33
Total general		0.5	0.0	2.0	0.7	0.7	3.9	1.3	0.7	1.4	1.1	0.0	4.5	0.0	0.9	0.6	0.0	0.6	2.0	2.0	2.0	3.48

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea testului scoring pentru societățile din eșantion

Figura 1 - Relația dintre cota de capital social deținută de stat și guvernanta corporativă

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea testului scoring pentru societățile din eșantion

sunt reprezentate de rezultatele bune obținute la companiile cu capital majoritar de stat listate la Bursa de Valori București. Acestea au implementat într-o măsură mult mai mare principiile internaționale privind guvernanta corporativă.

În ceea ce privește testul privind numirea membrilor comitetului de audit, s-au obținut următoarele rezultate:

- 29% din totalul entităților publice studiate au un comitet de audit ai căror membri sunt numiți direct de către consiliul de administrație; la entitățile care au un sistem dualist de administrare, numirea acestora se face de către consiliul de supraveghere;
- 44% dintre entități nu au un comitet de audit, iar 27% dintre acestea nu publică niciun fel de informație legată de

existența comitetului de audit;

- la entitățile care au comitet de audit, numărul mediu de membri este de 3, majoritatea acestora fiind independenți și neexecutivi; de asemenea, majoritatea membrilor comitetului de audit sunt bărbați;
- la entitățile la care statul deține integral interesele de participare, membrii consiliului de administrație sunt numiți direct de către guvern, prin reprezentanții săi, respectiv, Ministerul Economiei;
- nicio entitate supusă cercetării nu a publicat informații referitoare la existența unui comitet de nominalizare a membrilor consiliului de administrație; din analiza informațiilor destinate investitorilor a rezultat că, începând cu exercițiul financiar 2012, conducerile companiilor supuse cercetării au publicat anunțuri privind selecția experților care vor avea ca atribuții evaluarea aptitudinilor viitorilor membri ai organelor de conducere;
- toate entitățile supuse cercetării respectă prevederile legale privind durata maximă de 4 ani a mandatului membrilor comitetului de audit, cu posibilitatea de a fi realeși pentru perioade succesive de încă 4 ani;
- nu s-au constatat cazuri de nerespectare a reglementărilor care, în exercițiul financiar 2011, limitau dreptul unei persoane de a face parte concomitent din mai mult de 5 consilii de administrație și, implicit, din comitetul de audit.

În ceea ce privește structura comitetului de audit, am constatat următoarele rezultate:

- societățile comerciale care au fost privatizate parțial în anii anteriori respectă criteriile minimale ale principiilor privind guvernarea corporativă. Astfel, aceste companii manifestă transparență în ceea ce privește existența unei liste cu membrii comitetului de audit, publicarea unei scurte prezentări și a C.V.-urilor acestor membri, spre deosebire de companiile unde statul deține integral capitalul social, care nu manifestă transparență în această privință. De asemenea, în prezent, majoritatea companiilor studiate prezintă un sistem monist de administrare.
- la companiile care au comitet de audit, numărul mediu de membri este de 3, majoritatea fiind independenți și neexecutivi; de asemenea, majoritatea membrilor comitetului de audit sunt bărbați.

În ceea ce privește remunerarea membrilor comitetului de audit, rezultatele erau previzibile. Astfel, companiile privatizate parțial în anii anteriori publică date foarte sintetice refe-

ritoare la politica de remunerare sau la cuantumul indemnizațiilor membrilor comitetului de audit, iar majoritatea companiilor cu capital integral de stat nu publică niciun fel de informație legată de acest aspect. O singură entitate a publicat remunerațiile individuale ale membrilor comitetului de audit.

Concluzii

Rezultatele studiului evidențiază că entitățile cu capital integral sau parțial de stat au implementat într-o proporție destul de mică principiile guvernării corporative referitoare la transparența politicii de numire și remunerare a membrilor comitetului de audit. O influență pozitivă asupra rezultatelor studiului au avut-o entitățile listate pe o piață reglementată, precum și cele care au fost privatizate parțial în anii anteriori. Acestea respectă în proporție de peste 70% recomandările internaționale privind guvernarea corporativă. Deoarece majoritatea studiilor elaborate la nivel internațional au demonstrat efectele pozitive ale implementării principiilor de guvernare corporativă asupra eficienței activității entităților economice și asupra stabilității macroeconomice și ținând cont de conjunctura economico-financiară internațională, se impune implementarea acestor principii la nivelul tuturor companiilor de interes public. În plus, este necesară continuarea armonizării normelor naționale cu recomandările și practicile internaționale în materie de guvernare corporativă, precum și mediatizarea, atât de către autorități, cât și de către organismele private, a efectelor pe care le are implementarea principiilor de guvernare asupra performanțelor financiare ale entităților.

Acknowledgements

Prezenta lucrare este parte integrantă a proiectului POSDRU/88/1.5./S/55287 "Doctorat în economie la standardele Europei cunoașterii (DOESEC)", proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 și coordonat de Academia de Studii Economice din București în parteneriat cu Universitatea de Vest din Timișoara.

This work is part of the research project POSDRU/88/1.5./S/55287 "Doctoral Programme in Economics at European Knowledge Standards (DOESEC)", project co-funded by the European Social Fund through The Sectorial Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013, coordinated by The Bucharest Academy of Economic Studies in partnership with West University of Timisoara.

Bibliografie

- Adams, R.B., Mehran, H. (2005), *Corporate Performance, Board Structure and its Determinants in the Banking Industry*, Federal Reserve Bank of New York Staff Reports, no. 330
- Beltratti, A., Stulz, R.M. (2009), *Why Did Some Banks Perform Better during the Credit Crisis? A Cross-Country Study of the Impact of Governance and Regulation*, Finance Working Paper N°. 254
- Chen, K.C.W., Chen Z., John Wei, K.C. (2009), *Legal protection of investors, corporate governance, and the cost of equity capital*, Journal of Corporate Finance, Volume 15, Issue 3: 273-289
- Ciancanelli P., Reyes Gonzales J.A., (undated), *Corporate Governance in Banking: A Conceptual Framework*, pg. 4-5, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=253714
- Claessens, S. (2010), *Corporate Governance and Development*, Global Corporate Governance Forum
- Cornett, M.M., McNutt, J.J., Tevanion, H. (2009), „*Corporate governance and earnings management at large U.S. bank holding companies*, Journal of Corporate Finance, Volum 15, Issue 4: 412-430
- Huang, H., Lobo, G.J., Zhou J., (2009) *Determinants and Accounting Consequences of Forming a Governance Committee: Evidence from the United States*, *Corporate Governance: An International Review*, Volume 17, Issue 6: 710 – 727
- IFAC (2009), *International Good Practice Guidance, Evaluating and Improving Governance in Organizations*, <https://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/evaluating-and-improving-governance-in-organizations.pdf>
- Levine, R. (2003), *The Corporate Governance of Banks: A Concise Discussion of Concepts and Evidence*, Department of Finance Carlson School of Management, University of Minnesota, Washington DC, USA
- Lorsch, J.W., Carter, C. (2003), *Back to the Drawing Board: Designing Corporate Boards for a Complex World*. Boston, Mass.: Harvard Business School Press
- Macey, J.R., O'Hara, M. (2003), *The Corporate Governance of Banks*, Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review
- Minnick K., Noga, T. (2010), *Do Corporate governance characteristics influence tax management?*, Journal of Corporate Finance, Volume 16, Issue 5: 703-718
- Spong, K., Sullivan, R.J., 2007, *Corporate Governance and Bank Performance, Banking Studies and Structure*, Federal Reserve Bank of Kansas City, September
- <http://opspi.minind.ro>
- www.insse.ro
- www.mfinanțe.ro
- www.minind.ro
- www.onrc.ro

Informații

Propunerile CAFR privind modificarea legislației comunitare în domeniul auditului statutar

Camera Auditorilor Financiari din România, în calitatea sa de autoritate competentă care organizează, coordonează și autorizează desfășurarea activității de audit financiar din România, urmărește cu mare atenție preocupările privind perfecționarea cadrului legal comunitar referitor la auditul statutar al situațiilor financiare anuale, se precizează într-un comunicat al Consiliului CAFR publicat pe site-ul www.cafr.ro.

La sfârșitul anului 2011, Comisia Europeană a dat publicității propunerile sale legislative, cu impact asupra profesiei de audit:

- un proiect de directivă de modificare a Directivei 43/2006/CE privind auditul

statutar al conturilor anuale și al conturilor anuale consolidate;

- un proiect de regulament privind cerințele specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public.

Proiectele pot fi accesate la adresa: http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/ref orm/index_en.htm#new (în limba română).

Aceste proiecte au făcut obiectul unor ample consultări la nivelul organismelor profesionale afectate de modificările propuse, inclusiv la nivelul Camerei.

Pentru a cunoaște opinia auditorilor financiari și pentru a răspunde solicitărilor de schimb de informații, referitoare la poziția Camerei, la începutul anului 2012 au fost organizate, în teritoriu, consultări cu membri Camerei, pe marginea noilor propuneri ale Comisiei. Având în vedere că practica profesiei de audit și organizarea acesteia pot suporta modificări majore, s-a considerat că membrii Camerei trebuie infor-

mați și consultați în elaborarea unei poziții oficiale în acest sens.

Aceste consultări au reflectat sprijinul față de modernizarea cadrului general de audit actual, în ceea ce privește unele dintre propunerile Comisiei, precum:

- consolidarea desfășurării misiunilor de audit;
- îmbunătățirea guvernanței corporative a firmelor de audit;
- interzicerea clauzelor contractuale care limitează numirea auditorilor;
- întărirea rolului comitetelor de audit, și
- o mai bună coordonare la nivel comunitar a supravegherii profesiei de audit.

Totodată, în urma consultărilor s-au constatat unele prevederi ce pot fi considerate excesive raportat la rolul auditorului statutar. Camera a transmis autorităților comentariile sale referitoare la proiectele menționate.

Aspecte privind situațiile financiare consolidate

Adriana Claudița GHIMIȘ*

Abstract

Aspects on Consolidated Financial Statements

The consolidated financial statements have always represented a source of divergence and convergence, without finding solutions till now. In this demarche remains open the option regarding concepts that underline preparation of the group financial statements, and on their basis the selection and application of accounting policies on consolidation. A comparative analysis of the preparation of these concepts on international and national levels supposes a highlight of similarities and differences between them, and the possibilities of inclusion within their scheme of other elements as well, which, by their nature, could complete the game on the table of consolidation.

Key words: *consolidated financial statements, specific group concepts, control, group, consolidation perimeter, commercial fund, interests that not control, society, accounting policies applicable, controversies*

JEL Classification: M 41

Cuvinte cheie: *situații financiare consolidate, concepte specifice de grup, control, grup, perimetrul de consolidare, fond comercial, interesele care nu controlează, societate-mamă, politici contabile, controversate*

Introducere

În contextul actual, nucleul economiilor dezvoltate îl reprezintă marile grupuri multinaționale industriale, comerciale sau bancare, cotate la bursă. Datorită extinderii procesului de globalizare și pentru a face față concurenței existente pe piață, entitățile au fuzionat cu alte entități sau au achiziționat entități, dezvoltându-și astfel activitatea și constituind grupuri de entități.

În accepțiunea lui Herring¹, motivațiile principale care stau la baza creării de grupuri se referă la combinarea unor entități din același sector de activitate, achiziția de entități care reprezintă furnizori sau clienți ai firmei care cumpără, diversificarea activităților în scopul unei mai bune gestionări a riscului aferent afacerilor, evitarea preluării ostile de către alte entități și retragerea unor acționari sau a unor manageri importanți².

Situațiile financiare consolidate oferă informații utile pentru diferite categorii de utilizatori, precum creditorii, clienții, furnizorii, autoritățile statului, salariații și analiștii financiari.

Pe baza informațiilor furnizate de situațiile financiare consolidate anuale, analiștii financiari pot determina un diagnostic privind poziția financiară și performanțele financiare la nivelul grupului de entități.

Nu în ultimul rând, situațiile financiare de grup reprezintă o consecință firească a aplicării principiului prevalenței economice asupra juridicului la nivelul poziției financiare și a perfor-

* Drd, auditor intern, Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: claudia.ghimis@mfinante.ro

¹ Herring, H, III., *Business Combination&International Accounting*, Thomson South-Western, 2003, pp. 3 - 4.

² Petriș R, Istrate C, Budugan D, Georgescu I, *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate, IAS 27*, Ed. CECCAR, 2004, pag. 19.

manței întregului grup, caracterizat de polaritatea *unitate economică - diversitate juridică*.

Metodologia cercetării

Această lucrare analizează tabla conceptelor specifice care stau la baza întocmirii situațiilor financiare consolidate, dar și unele aspecte privind politicile contabile aplicabile acestora. Cercetarea efectuată este mai mult teoretică, având la bază o analiză calitativă prin care s-a urmărit trecerea în revistă a literaturii de specialitate în aria problematicii situațiilor financiare consolidate, studiul prevederilor standardelor și reglementărilor naționale și internaționale relevante în domeniu, opinii ale unor doctrinari consacrați, precum și controversele existente în domeniu. Demersul cercetării are în vedere, în principal, identificarea eventualelor similitudini și diferențe care există între dispozițiile referențialului internațional (IAS 27 *Situații financiare consolidate și individuale*) și prevederile normelor contabile valabile în țara noastră (O.M.F.P. nr. 3.055/2009), elaborate în conformitate cu cerințele directivelor europene.

Pentru atingerea obiectivelor propuse s-au utilizat ca metode de cercetare: documentarea, analiza, comparația, sinteza.

Reglementări contabile aplicabile entităților de grup

Pentru întocmirea situațiilor financiare consolidate la nivel mondial și european există și sunt utilizate mai multe reglementări contabile de referință. Astfel, **la nivel mondial** normele contabile privind situațiile financiare de grup (US GAAP - rile) sunt cele emise de FASB (Financial Accounting Standards Boards), organismul de reglementare din Statele Unite ale Americii și cele internaționale (IAS - urile) emise de organismul internațional IASB (International Accounting Standards Boards). Încă de la înființare, IASB a fost preocupat de problematica situațiilor financiare consolidate. Așa cum precizează unii doctrinari români „se poate afirma că, astăzi, filozofia IASC/IASB în materie de normalizare este axată cu predilecție pe conturile consolidate”³. În prezent, trei IAS-uri, un IFRS și două SIC-uri (cel puțin parțial) au ca obiect problematica situațiilor financiare consolidate, respectiv: IAS 27 *Situații financiare consolidate și individuale*; IAS 28 *Investiții în entitățile asociate*; IAS 31 *Interese în asocierile în participatie*; IFRS 3 *Combinări de întreprinderi*; SIC 12 *Consolidare - Entități cu scop special*; SIC 13 *Entități controlate în comun - Contribuții nemonetare ale asociațiilor*. Nu excludem însă varianta ca și celelalte standarde și interpretări să aibă

aplicabilitate la nivelul situațiilor financiare de grup. Revenind la standardele contabile americane (US GAAP-rile), prima normă contabilă care reglementează aspecte privind situațiile financiare de grup (ARB 51) a fost emisă în anul 1959 și este aplicabilă și în prezent. Menționăm că, începând din anul 2002, prin Acordul de la Norwalk între cele două referențiale amintite există un proces de convergență prin care se urmărește eliminarea diferențelor dintre US GAAP și IFRS în vederea armonizării conceptelor dezbătute de ambele organisme de reglementare.

În plan european, principalul instrument de armonizare în ceea ce privește situațiile financiare consolidate îl reprezintă Directiva⁴ a VII-a privind conturile consolidate, emisă de către Consiliul Comunităților Europene, însoțită de Directiva⁵ a IV-a privind conturile anuale ale anumitor tipuri de societăți comerciale, care ulterior au fost armonizate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară emise de IASB.

Ajungând la **peisajul legislativ din România**, pe tema situațiilor financiare consolidate există două referențiale contabile aplicabile: Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS-uri) și Reglementările contabile conforme cu directivele europene, aprobate prin Ordinul nr. 3.055/2009⁶. Pentru aplicarea IFRS-urilor, în țara noastră s-au adoptat două reglementări, și anume: O.M.F.P. nr. 907/2005⁷ și O.M.F.P. nr. 1.121/2006⁸.

³ Feleață N, Malciu L, *Politici și opțiuni contabile*, Ed. Economică, 2002, pag. 296.

⁴ Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene 78/660/CEE din 25 iulie 1978 privind conturile anuale ale anumitor forme de societăți comerciale.

⁵ Directiva a VII-a a Comunităților Economice Europene 83/349/CEE din 13 iulie 1983 privind conturile consolidate.

⁶ Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 bis din 10.11.2009.

⁷ Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 907/2005 pentru aprobarea categoriilor de persoane juridice care aplică reglementări contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, respectiv reglementări contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 597 din 11/07/2005.

⁸ Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.121/2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 602 din 12/07/2006.

Astfel, în prezent, în România, există două mari categorii de entități care întocmesc situații financiare consolidate și anume: a – entități care sunt obligate să întocmească situații financiare consolidate conform IFRS-urilor adoptate de UE (aici sunt cuprinse instituțiile de credit, societăți comerciale ale căror valori mobiliare la data bilanțului sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, precum și anumite entități de interes public) și b – entități care sunt obligate să elaboreze situații financiare consolidate, fie potrivit reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (O.M.F.P. nr. 3.055/2009), fie în baza cerințelor din IFRS-uri (aici se regăsesc toate entitățile de interes public cu excepția societăților comerciale ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, a instituțiilor de credit și instituțiilor financiare nebancale, a societăților de asigurare, de asigurare-reasigurare și de reasigurare, a societăților de pensii, a societăților de servicii de investiții financiare, a societăților de administrare a investițiilor și a organismelor de plasament colectiv). Această dualitate privind raportarea consolidată determină atât o limitare spațială, cât și una temporală în ceea ce privește comparabilitatea informațiilor furnizate de situațiile financiare consolidate.

Stadiul cunoașterii privind situațiile financiare consolidate

De-a lungul timpului, problematica situațiilor financiare de grup a constituit

obiectul mai multor cercetări care au vizat atât aspecte de natură conceptuală, cât și metodologică. Literatura contabilă de specialitate existentă în domeniul abundă în teorii privind grupurile de societăți, dar nu a reușit să ajungă la un numitor comun privind modul de definire și prezentare a conceptelor cheie care stau la baza întocmirii situațiilor financiare consolidate.

Într-o accepțiune generală, consolidarea conturilor reprezintă operațiunea de întocmire a situațiilor financiare consolidate. Regula generală stabilită de IASB prin referențialul său, IAS 27 este ca societatea-mamă să întocmească și să prezinte situații financiare consolidate prin intermediul cărora își va întări investițiile în filiale. IAS 27 abordează problematica întocmirii și prezentării situațiilor financiare consolidate, pornind de la clarificarea definirii acestora. Astfel, *situațiile financiare consolidate* sunt situațiile financiare ale unui grup, prezentate ca și cum ar fi vorba despre o entitate economică unică. Deci, în cadrul operațiunii de consolidare, grupul este analizat ca o entitate economică singulară, făcându-se abstracție de independența juridică a componentelor sale (filiale).

Cadrul reglementar național precizează că rolul situațiilor financiare anuale consolidate este de a ilustra o imagine fidelă a activelor, datoriilor, poziției financiare și a profitului sau pierderii entităților incluse în aceste situații financiare considerate ca un tot unitar. Informațiile oferite privind poziția financiară, performanțele financiare și modificările poziției financiare ale grupului vizează o gamă largă de utilizatori în luarea deciziilor economice. În viziunea lui Săcărin, conturile consolidate ocupă primul

loc în comunicarea financiară a grupurilor de societăți datorită incapacității conturilor individuale ale societății-mamă de a prezenta o imagine de ansamblu asupra activelor, datoriilor, poziției financiare și rezultatelor întregului grup⁹. În lucrarea sa de o valoare remarcabilă „*Contabilitatea în perspectivă*”, autorul francez Michel Capron apreciază consolidarea drept un mod indispensabil de cunoaștere pentru gestiunea întreprinderilor care au atins o anumită importanță și, totodată, sesizează clar și limitele acesteia¹⁰. De asemenea, în optica unui alt doctrinar francez consacrat (Bernard Colasse), conturile consolidate ilustrează în cel mai înalt grad mecanismul de sinteză caracteristic oricărui demers contabil. Acest mecanism este, în esență, unul vizionar, deoarece realitatea descrisă de el este foarte complexă și mobilă pentru că încearcă să eludeze mijloacele de investigație desfășurate de profesionistul contabil pentru a reflecta¹¹.

În mod obișnuit, sunt posibile două abordări privind obiectivele situațiilor financiare consolidate, din prisma societății-mamă și din punctul de vedere al entității economice (grupului).

În vederea pregătirii situațiilor sale financiare consolidate o entitate (grup) combină situațiile financiare ale societății-mamă și pe cele ale filialelor ei element cu element, prin însumarea tuturor elementelor asemănătoare de active, datorii, capitaluri proprii, venituri și cheltuieli.

Situațiile financiare consolidate cuprind *bilanțul consolidat, contul de profit și pierdere consolidat și notele explicative la situațiile financiare anuale consolidate*. Aceste documente constituie un

9 Săcărin M., *Contabilitatea grupurilor multinaționale*, Editura Economică, 2001, București

10 Capron M., *Contabilitatea în perspectivă*, Editura Humanitas, 1994, București, pag. 61.

11 Colasse B., *Contabilitate generală*, ediția a IV-a, Editura Moldova, 1995, pag. 371.

tot unitar. Punctul de pornire pentru elaborarea bilanțului și contului de profit și pierdere consolidat îl constituie situațiile financiare individuale ale componentelor grupului, care sunt cumulate post cu post, rezultând un set de situații intermediare care sunt supuse procedurilor de eliminare specifice consolidării. Rolul acestor eliminări este de a exclude din situațiile financiare cumulate elementele care se repetă de mai multe ori și care pot influența reprezentarea cât mai exactă a poziției financiare a grupului, privit ca o entitate economică de sine stătătoare. Astfel, pentru trecerea de la situațiile financiare cumulate la situațiile financiare consolidate, norma internațională IAS 27 impune anumite eliminări care pot fi departajate în: eliminări referitoare la participațiile în capitalurile proprii deținute de societatea-mamă în fiecare filială și la capitalurile proprii ale filialelor (interesele care nu controlează) și eliminarea în totalitate a soldurilor, tranzacțiilor, veniturilor și cheltuielilor din interiorul grupului.

În ceea ce privește metodele de consolidare pentru situațiile financiare, acestea sunt alese în funcție de tipul de control care este exercitat de societatea dominantă. IASB a cuprins în referențialele sale următoarele metode de consolidare, respectiv:

- **metoda integrării (consolidării) proporționale.** Se utilizează în cazul în care societatea-mamă deține un control comun asupra filialelor. Prevederile aplicabile sunt cele ilustrate în IAS 31 *Interese în asocierile în participație*. Consolidarea proporțională presupune o includere a elementelor prezentate în conturile individuale ale entității controlate în comun în cele ale asociatului, proporțional cu procentajul de interes.
  - **metoda punerii în echivalență.** Este aplicabilă în situația existenței influenței semnificative ca formă de control și face obiectul IAS 28 *Investiții în entitățile asociate*. Dintre cele trei metode prezentate, în contabilitatea americană se aplică doar metoda de consolidare prin integrare globală.
- Plonjând în plan european și național, remarcăm că normele contabile de referință aplicabile utilizează aceleași metode de consolidare pentru situațiile financiare de grup ca și cele prezentate anterior, cuprinse în dispozițiile Standardelor Internaționale de Contabilitate. Totodată, evidențiem faptul că procedura de întocmire a situațiilor financiare consolidate poate prezenta atât avantaje, cât și dezavantaje. Dintre avantaje amintim: permite achiziționarea și cesiunea de activități; facilitează dezvoltarea activității unei entități la nivel internațional; face posibilă participarea unor investitori pentru a finanța o afacere, fără a fi nevoie să împartă puterea la nivelul capitalului investit; asigură divizarea riscurilor prin crearea de entități juridice distincte, asigură crearea unor alianțe între societățile comerciale. În ceea ce privește dezavantajele care de-

curg din consolidare acestea vizează, în primul rând, caracteristica de comparabilitate. În acest sens, de obicei compararea situațiilor financiare ale unui grup cu cele ale unui alt grup este destul de dificilă din cauza diversității activităților existente la nivel de grup și a metodelor de consolidare folosite, iar modificarea perimetrului de consolidare de la o perioadă la alta face aproape imposibilă comparabilitatea în timp a situațiilor financiare consolidate¹².

Apreciem că, în condițiile actuale, comparabilitatea privind conținutul informațional al situațiilor de grup este mult îngrădită din cauza diverselor opțiunilor contabile oferite de Directiva a VII-a și implementate în moduri diferite de statele membre ale Uniunii Europene (UE). Armonizarea Directivei cu cerințele IFRS vine doar să extindă opțiunile Directivei pentru a nu intra în conflict cu referențialul internațional și nu îmbunătățește cu nimic comparabilitatea situațiilor financiare consolidate. Un progres important în procesul armonizării contabile îl reprezintă implementarea IFRS-urilor pentru grupurile de societăți din UE, deoarece contribuie semnificativ la îmbunătățirea competitivității piețelor de capital.

Abordări conceptuale privind situațiile financiare consolidate

În continuare, pornind de la dispozițiile normei internaționale (IAS 27) și precizările stipulate în reglementările contabile din țara noastră (O.M.F.P. nr.

12 Ștefa P., Viașu I. L., Gabriș D. R., *Considerații privind grupurile de societăți și situațiile financiare consolidate*, articol accesabil la adresa <http://www.uvvg.ro/studiaeconomia/images/2001/v1/53.%20CONSIDERATII%20PRIVIND%20GRUPURILE%20DE%20SOCIETATI%20SI%20SITUATIILE%20FINANCIARE%20CONSOLIDATE.pdf>

3.055/2009) ne propunem o analiză comparativă a principalelor concepte care stau la baza întocmirii situațiilor financiare consolidate, respectiv: *grupul, controlul, perimetrul consolidării și fondul comercial*.

În privința **conceptului de grup** remarcăm faptul că, deocamdată, nu este cristalizată o definiție standardizată unanim acceptată, dar în literatura de specialitate punctele de vedere exprimate gravitează în jurul aceleiași idei, și anume: un ansamblu format din două sau mai multe entități independente juridic, aflate sub coordonarea (controlul) unei singure entități. Având personalitate juridică, fiecare entitate componentă a grupului întocmește situații financiare individuale în baza reglementărilor existente în țara de proveniență, însă informațiile furnizate de acestea nu sunt întotdeauna suficiente și relevante, deoarece nu permit o apreciere corectă a situației financiare la nivelul grupului. Astfel, deducem că simpla lectură a conturilor anuale individuale ale entităților componente ale grupului se dovedește a fi insuficientă și apare nevoia întocmirii unor situații financiare de grup (consolidate), pe lângă situațiile financiare individuale ale entităților, componente ale grupului. Deci, întocmirea conturilor consolidate își justifică necesitatea tocmai din perspectiva eliminării acestei dificultăți de apreciere de către terți a situației financiare și a rentabilității companiilor unui grup.

Definiția grupului prezentată în IAS 27 este totuși una destul de limitativă, în sensul că nu cuprinde în mod explicit decât filialele. În situațiile financiare consolidate apar însă, într-un fel sau altul, și entitățile asociate (adică acele entități asupra cărora se exercită o

influență semnificativă), precum și co-entitățile (sau societățile multi-grup, adică cele asupra cărora se exercită un control comun)¹³. În această viziune, grupul poate fi privit sub forma unei piramide în trepte, în care baza o reprezintă societatea-mamă, treapta întâi cuprinde filialele, adică societățile asupra cărora societatea - mamă exercită un tip de control exclusiv direct sau indirect, treapta a doua este constituită din asocierile în participație, asupra cărora este exercitat un control comun, iar ultima treaptă este ocupată de entitățile asociate, asupra cărora este exercitată o influență semnificativă. Un alt aspect legat de noțiunea de grup ar fi acela că grupul de entități nu trebuie să fie constituit cu perimetrul de consolidare, adică cu societățile ale căror situații financiare individuale sunt utilizate pentru întocmirea situațiilor financiare consolidate.

Norma contabilă românească definește grupul ca fiind format din societatea-mamă și filialele sale. Deci, cele două referențiale luate în dezbatere utilizează aceeași abordare a conceptului de grup care, așa cum am precizat anterior, se dovedește a fi destul de restrânsă deoarece nu cuprinde și entitățile asupra cărora se poate exercita o influență semnificativă sau un control comun.

În strânsă legătură cu noțiunea de grup este și **conceptul de control** în jurul căruia gravitează de fapt întreaga problematică a situațiilor financiare consolidate. Relația care există între o societate-mamă și filialele sale este, în primul rând, una bazată pe control. Controlul se referă la capacitatea de a guverna (conduce, dirija) politicile financiare și de exploatare ale unei entități în vederea obținerii de beneficii din activi-

tățile sale. Societatea-lider poate finaliza cu succes procesul de consolidare a situațiilor financiare individuale ale filialelor care fac parte din grup prin intermediul controlului pe care îl exercită asupra acestora. Deci, controlul reprezintă criteriul central pentru existența unui grup de entități și poate îmbrăca mai multe forme: control exclusiv (de drept), control comun și influență semnificativă.

Controlul exclusiv de drept presupune ca societatea-mamă să dețină, direct sau indirect, prin filiale, mai mult de jumătate din numărul de voturi ale unei entități, cu excepția cazului în care se poate demonstra că acest tip de proprietate nu înseamnă control. La rândul său, controlul exclusiv se divizează în control de drept, control de fapt și control contractual.

Controlul de fapt se manifestă atunci când societatea-dominantă este acționar al filialei și are autoritatea de a numi sau de a înlocui majoritatea membrilor consiliului de administrație.

Controlul contractual este asigurat în situațiile în care societatea-mamă stabilește politicile financiare și de exploatare ale filialei în baza unui contract sau a unor clauze statutare.

În ceea ce privește conceptul **de controlul comun**, deși îl utilizează IAS 27, nu vine în prim plan cu o definiție a acestuia. Controlul comun este descris în IAS 28 *Investiții în entitățile asociate* ca fiind controlul partajat al unei activități economice convenit printr-un contract și care există numai atunci când deciziile strategice financiare și de exploatare legate de activitate impun consensul unanim al părților ce împart controlul (asociații)¹⁴. Aceeași abordare

13 Petriș R, Istrate C, Budugan D, Georgescu I, *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate, IAS 27*, Ed. CEC-CAR, 2004, pag. 20.

14 IFRS, *Standardele Internaționale de Raportare Financiară*, Ed. CECCAR, 2011, pag. A747, par. 2.

a controlului comun este prezentată și la pct.3. din IAS 31.

Entitatea care exercită controlul comun se numește asociat, iar entitatea asupra căreia se exercită controlul este o societate sub formă de asociere în participație. De asemenea, explicarea noțiunii de **influență semnificativă** o întâlnim tot în standardul internațional de contabilitate IAS 28. Capacitatea unei entități (investitor) de a participa la luarea deciziilor privind politicile financiare și de exploatare ale entității în care s-a investit, fără a exercita un control asupra politicilor respective reprezintă, prin definiție, influența semnificativă. Același referențial mai menționează că, atunci când un investitor deține, direct sau indirect (prin filiale), 20% sau mai mult din drepturile de vot ale entității în care a investit, influența pe care o exercită asupra acesteia este semnificativă, iar în cazul în care investitorul deține mai puțin de 20% din drepturile de vot ale entității în care a investit se presupune că influența pe care o exercită nu este una de natură semnificativă. Entitatea asupra căreia un investitor exercită o influență semnificativă este numită „entitate asociată”.

Influența semnificativă exercitată de un investitor se reflectă prin mai multe moduri: reprezentarea în consiliul de administrație sau în organul de conducere echivalent al entității în care s-a investit; participarea la procesul de elaborare a politicilor, inclusiv participarea la luarea deciziilor cu privire la dividende și alte distribuiri; tranzacții semnificative între investitor și entitatea în care acesta a investit; interschimbarea personalului de conducere; sau furnizarea de informații tehnice esențiale.

Procedura de consolidare a conturilor impune stabilirea atât a numărului de voturi de care dispune societatea-ma-

mă într-o filială (procentajul de control), cât și a drepturilor de natură financiară pe care le are societatea-mamă asupra capitalurilor proprii ale unei filiale (procentajul de interes). **Procentajul de control** reprezintă elementul principal pe baza căruia se determină controlul, controlul comun și influența semnificativă. **Procentajul de interes** este un mijloc de punere în practică a consolidării și se referă la aprecierea drepturilor financiare în cazul distribuirii capitalurilor proprii în cadrul grupului. Altfel spus, procentajul de control exprimă puterea (drepturile de vot), iar procentajul de interes exprimă dependența financiară.

În paragraful 14 din IAS 27, se precizează în ce condiții se iau în considerare drepturile potențiale de vot pentru stabilirea procentajului de control asupra unei filiale. Atunci când se evaluează capacitatea unei entități de a controla politicile financiare și de exploatare ale unei alte entități se va ține seama de existența și efectul drepturilor potențiale de vot care sunt exercitabile sau convertibile. Pentru a determina dacă drepturile potențiale de vot contribuie la control, entitatea dominantă va examina toate faptele și împrejurările care pot afecta aceste drepturi, mai puțin intenția conducerii și capacitatea sa financiară de a exercita sau converti asemenea drepturi. Potrivit lui Colinet¹⁵, pentru a se stabili dacă se exercită sau nu un control exclusiv asupra unei filiale, în calculul drepturilor de vot reținute se iau în considerare și filialele ale căror titluri au fost cedate de grup, dar pentru care există un angajament ferm de răscumpărare la un preț stabilit și până la o dată limită.

Referitor la precizările care sunt stipulate în referențialul internațional (IAS 27) și cele cuprinse în norma națională aplicabilă, în prezent, în țara noastră

(O.M.F.P. nr. 3.055/2009) nu putem să nu remarcăm existența unor asemănări determinate de faptul că deși atât IAS 27, cât și O.M.F.P. nr. 3.055/2009 utilizează în mod frecvent termenii de **control comun** și **influență semnificativă**, nici unul dintre ele nu prezintă în mod concret definirea acestora, lăsând acest aspect la latitudinea IAS 28. O diferență notabilă existentă între cele două referențiale amintite este legată de conceptul de control care este folosit de ambele norme, însă definirea acestuia este prezentată doar în IAS 27. Nu în ultimul rând facem mențiunea că termenul de control utilizat în IAS 27 este definit de aceeași manieră și în IFRS 3 *Combinări de întreprinderi*.

Exemplu: Entitatea dominantă A deține 70% din drepturile potențiale de vot (procentaj de control) ale entității B pe care o controlează astfel exclusiv. Prin intermediul entității B, entitatea A controlează indirect și entitatea C, unde are 55% din drepturile de vot. Procentajele de interes ale entității A sunt de 70% în B și de 38,5% ($0,70 \cdot 0,55 \cdot 100$) în C. Interesele care nu controlează în B sunt de 30% ($100\% - 70\%$), iar în C de 61,5% ($100\% - 38,5\%$).

Prima etapă în vederea consolidării conturilor o reprezintă determinarea **perimetrului de consolidare**, deoarece are implicații profunde asupra viitoarelor situații financiare consolidate. În teoria contabilă acest concept este interpretat, pe de o parte, în sens restrâns (cuprinzând societatea-mamă și filialele de consolidat) și, pe de altă parte, în sens largit (incluzând și asocierile în participație și entitățile asociate).

În accepțiunea celor două organisme de reglementare IASB și FASB, perimetrul de consolidare cuprinde socie-

15 Colinet, F., *Pratique des comptes consolidés*, 3-ème édition, Dunod, Paris, 2001, pp. 54-55.

tatea-mamă și toate filialele sale. Astfel spus, perimetrul de consolidare are rolul de a stabili granițele ansamblului de consolidat. De reținut este faptul că între cele două concepte (grup și perimetru de consolidare) există un raport parte-întreg, în sensul că nu toate entitățile aparținând unui grup sunt incluse în procedura de consolidare, iar acest context impune efectuarea unei delimitări clare între perimetrul grupului și perimetrul de consolidare, mai concret între ansamblul de consolidat și grup.

Norma internațională IAS 27 nuanțează doar cazurile în care o filială nu este exclusă de la operațiunea de consolidare, și anume: 1) dacă investitorul este o organizație cu capital de risc, un fond mutual, un fond de investiții sau o entitate similară și 2) dacă activitățile respectivei filiale sunt deosebite de cele ale celorlalte entități ale grupului. Scopul neexcluderii acestor filiale din consolidare îl reprezintă, într-un fel, descușajarea grupurilor de entități în derularea unor tranzacții cvasi-fictive, cum ar fi folosirea unor filiale financiare sau de asigurări pentru a-și ascunde o parte din datorii¹⁶.

În antiteză cu varianta IASB a IAS 27 modificată în 2008, revizuirea IAS 27 din 2003 impunea ca o filială să fie exclusă de la consolidare atunci când controlul exercitat de societatea-mamă era unul temporar sau în situația în care filiala funcționa sub restricții severe pe termen lung.

Spre deosebire de norma contabilă internațională, norma națională menționează mai multe posibilități de exclu-

dere a entităților din perimetrul de consolidare. Astfel, o entitate poate să fie exclusă de la consolidare atunci când includerea sa nu este considerată semnificativă în scopul oferirii unei imagini fidele a activelor, datoriilor, poziției financiare și a profitului sau pierderii entităților incluse în aceste situații financiare, considerate ca un tot unitar. În situația în care două sau mai multe entități considerate ca un tot unitar sunt semnificative în ilustrarea unei imagini fidele, acestea trebuie să fie totuși incluse în situațiile financiare anuale consolidate, chiar dacă luate separat fiecare dintre ele nu este considerată semnificativă. Totodată, sunt prezentate și situațiile în care o entitate poate să nu fie inclusă în consolidare: existența unor restricții severe pe termen lung care împiedică exercitarea de către societatea-mamă a drepturilor sale asupra activelor sau managementului acestei entități; sau informațiile necesare pentru elaborarea situațiilor financiare consolidate se pot obține numai cu costuri sau întâzieri nejustificate; sau acțiunile entității sunt deținute exclusiv în vederea vânzării acestora¹⁷.

Am putea astfel conchide că doar legislația contabilă românească oferă în mod explicit societăților-mamă posibilități de excludere a entităților din perimetrul consolidării, cum ar fi: restricții severe pe termen lung, costuri sau întâzieri nejustificate, intenția exclusivă de vânzare și caracterul nesemnificativ.

Ultimul concept luat în discuție în cadrul acestei lucrări este **fondul comercial** (sau goodwill-ul în contabilitatea anglo-saxonă), tratat de standardul internațio-

nal de raportare financiară IFRS 3 *Combinări de întreprinderi* ca fiind un activ ce reprezintă beneficiile economice viitoare care rezultă din alte active dobândite într-o combinație de întreprinderi care nu sunt identificate individual și recunoscute separat¹⁸.

Un aspect important în consolidarea conturilor îl reprezintă modul de recunoaștere și evaluare a fondului comercial în cadrul situațiilor financiare de grup. Astfel, potrivit dispozițiilor din IFRS 3 și SFAS 141, dobânditorul¹⁹ trebuie să recunoască fondul comercial drept activ începând cu data achiziției și să îl evalueze drept valoare reziduală, deoarece o evaluare directă a acestuia nu este posibilă. În dezbaterile care au avut loc înainte de revizuirea IFRS 3, s-a pus problema dacă, pentru a fi recunoscut ca activ, fondul comercial trebuie să îndeplinească cerințele solicitate de organismele de normalizare pentru elementele care pot fi recunoscute în categoria elementelor de activ. În viziunea Cadrului general²⁰ IASB „*beneficiile economice viitoare încorporate într-un activ reprezintă potențialul de a contribui, direct sau indirect, la fluxul de numerar și de echivalente de numerar către entitate*”. Deci, IASB a ajuns la concluzia că fondul comercial reprezintă resursele din care se preconizează să îi revină entității viitoarele beneficii economice. Activul, în optica normelor americane, mai concret a Normei conceptuale FASB nr. 6, este definit ca fiind un element care are beneficii economice viitoare și care are capacitatea de a servi entității, fiind schimbat pentru altceva de valoare de către entitate,

16 Petriș R, Istrate C, Budugan D, Georgescu I, *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate, IAS 27*, Ed. CEC-CAR, 2004, pag. 35.

17 Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 bis din 10.11.2009, pct. 19, 20 și 21.

18 IFRS, *Standardele Internaționale de Raportare Financiară*, Ed. CECCAR, 2011, pag. A154

19 Entitate care participă la combinație și obține controlul asupra entității dobândite.

20 În prezent, Cadrul general conceptual

utilizat pentru a produce ceva de valoare pentru entitate sau la decontarea datoriilor acesteia. Totodată, FASB a observat că fondul comercial nu poate fi schimbat cu altceva de valoare pentru entitate și nu poate fi utilizat pentru decontarea datoriilor entității. Fondul comercial nu are capacitatea de a produce prin el însuși intrări nete de numerar viitoare, deși, în combinație cu alte active, poate să producă fluxuri de valoare. Astfel, beneficiul viitor asociat fondului comercial este destul de vag și mai puțin sigur decât beneficiul asociat altor active. Cu toate acestea, de regulă, fondul comercial oferă beneficii economice viitoare. În cadrul normelor americane se precizează că *„orice este cumpărat și vândut în mod obișnuit are beneficiu economic viitor, inclusiv elementele individuale pe care le obține un cumpărător și pe care dorește să le plătească în cadrul unei combinări de întreprinderi”*.

Astfel, pentru ca beneficiile economice viitoare incluse în fondul comercial să îndeplinească condițiile unui activ, IASB și FASB consideră că dobânditorul trebuie să controleze aceste beneficii, în sensul că trebuie să aibă capacitatea de a dirija politicile și conducerea entității dobândite. Prin urmare, atât IASB, cât și FASB au ajuns la concluzia că fondul comercial respectă definiția conceptuală a unui activ.

În ceea ce privește conceptul de fond comercial, distincțiile care se evidențiază între prevederile din IFRS 3 și cele din O.M.F.P. nr. 3.055/2009 se referă la următoarele aspecte:

a) pe de o parte, referențialul internațional utilizează noțiunea de fond comercial, în timp ce norma națională vine cu delimitarea acestuia în fond comercial pozitiv și fond comercial negativ, elemente care sunt prezentate separat în bilanțul consolidat. Facem precizarea că variantele anterioare ale IFRS 3 cu-

prindeau noțiunea de fond comercial negativ, dar, în prezent, în cadrul dispozițiilor din IFRS 3 revizuit fondul comercial negativ a fost înlocuit cu expresia *„cumpărare în condiții avantajoase”*, care este recunoscută ca un câștig în contul de profit și pierdere. Așa cum se degajă din *„Bază pentru concluzii”*, cumpărările în condiții avantajoase sunt tranzacții neobișnuite – entitățile de afaceri și proprietarii lor nu vând în general active sau întreprinderi în cunoștință de cauză și de bunăvoie la prețuri sub valorile lor juste. Cazurile în care acestea au loc cuprind o lichidare forțată sau o vânzare forțată (de exemplu, după decesul unui fondator sau al unui manager principal) în care proprietarii trebuie să vândă întreprinderea repede, ceea ce ar putea avea drept rezultat un preț mai mic decât valoare justă. De asemenea, în viziunea IASB expresia de fond comercial negativ rămâne în cele mai multe situații o posibilitate îndepărtată, deoarece standardele revizuite continuă să prevadă ca anumite active dobândite și datorii asumate să fie evaluate la alte valori decât valorile lor juste de la data achiziției. În norma contabilă națională se precizează că, în măsura în care fondul comercial negativ se raportează la pierderi și cheltuieli viitoare așteptate, care pot fi măsurate în mod credibil la data achiziției, acesta trebuie să fie recunoscut ca venit în contul de profit și pierdere. Deci, putem aprecia că diferența dintre cele două norme luate în analiză este de fapt mai mult una de terminologie, conceptul de fond comercial negativ prezentat în OMFP nr. 3.055/2009 regăsindu-se în IFRS 3 la expresia de cumpărare în condiții avantajoase.

b) pe de altă parte, conform cerințelor din standardele aplicabile, mai concret IAS 36 *Deprecierea activelor*, fondul comercial dobândit într-o combinație de întreprinderi va fi testat pentru depreciere, anual. Comparativ, legislația națio-

nală cuprinde indicația ca fondul comercial să se amortizeze prin aplicarea unei metode de amortizare rapidă (cel mult, pe o perioadă de 5 ani).

După părerea noastră în tabla conceptelor specifice situațiilor financiare consolidate ar trebui să fie inclus și termenul *„interese care nu controlează”*. Așa cum se prevede în IAS 27, interesele care nu controlează reprezintă capitalurile proprii într-o filială ce nu se pot atribui, direct sau indirect, unei societăți – mamă și care trebuie prezentate separat într-o situație consolidată a poziției financiare în capitalurile proprii, distinct de capitalurile proprii ale proprietarilor societății-mamă. În ceea ce privește modul de atribuire a rezultatului global total, acesta se îndreaptă către proprietarii societății-mamă și interesele care nu controlează chiar dacă acest lucru conduce la un sold deficitar în cadrul intereselor care nu controlează. Modificările IASB din 2008 la IAS 27 au vizat printre altele și înlocuirea termenului de *„interese minoritare”* existent în varianta revizuită din 2003 a IAS 27, cu *„interese care nu controlează”*. Consiliul IASB a justificat această modificare a terminologiei prin faptul că *„interesele care nu controlează”* reprezintă o descriere mult mai exactă a intereselor acelor proprietari care nu au într-o entitate un interes care controlează.

Considerăm că noțiunea *„interese care nu controlează”* este un concept al distincției dintre capitalurile proprii ale societății-mamă și finanțarea executată de către alți investitori decât proprietarul și care, în acest context, are și implicații asupra poziției financiare. De asemenea, interesele care nu controlează reprezintă un element important, inclus în formula de calcul la recunoașterea fondului comercial, concept al situațiilor de grup. Astfel, conform dispozițiilor din IFRS 3, fondul comercial este evaluat la data achiziției pe baza următoarei relații:

- Contravaloarea transferată evaluată la valoarea justă
- (+) Valoarea oricăror interese care nu controlează în entitatea dobândită
- (+) Valoarea justă de la data achiziției a participației în capitalurile proprii deținute anterior de dobânditor în entitatea dobândită
- (-) Valorile nete de la data achiziției ale activelor identificabile dobândite și ale datoriilor asumate
- (=) Fondul comercial

În plus, evenimentul sau tranzacția trecut(ă) necesar(ă) pentru ca fondul comercial să fie recunoscut drept un activ al dobânditorului este tranzacția în care acesta a obținut interesul care controlează în entitatea dobândită.

Considerații privind politicile contabile aplicabile situațiilor financiare consolidate

Poziționându-ne în intervalul temporal al efectuării consolidării, situațiile financiare consolidate ale societății-mamă și ale filialelor trebuie să fie întocmite având la bază aceeași durată a exercițiului financiar și, implicit, aceeași dată de raportare. Astfel spus, IAS 27 dorește alinierea datelor de închidere ale situațiilor financiare pentru evitarea unor denaturări ale informațiilor prezentate în situațiile financiare consolidate. Dacă o filială aplică o dată de raportare diferită de cea a societății-mamă, atunci filiala va elabora un set de situații financiare suplimentare la aceeași dată de raportare ca situațiile financiare consolidate ale societății-mamă, în cazul în

care este posibil acest lucru, și concomitent va face ajustări pentru efectele tranzacțiilor sau evenimentelor semnificative care au avut loc între data sa de raportare și data situațiilor financiare ale societății-mamă. În orice caz, diferența dintre finalul perioadei de raportare a filialei și finalul perioadei de raportare a societății-mamă nu trebuie să fie mai mare de 3 luni.

Conform aceluiași referențial, **politicile contabile** folosite de entități la întocmirea situațiilor financiare consolidate trebuie să fie uniforme pentru tranzacții și evenimente asemănătoare apărute în circumstanțe similare. În situația în care un membru al grupului utilizează alte politici contabile decât cele adoptate în situațiile financiare consolidate pentru tranzacții și evenimente similare, atunci acesta trebuie să-și ajusteze adecvat situațiile financiare care sunt implicate în elaborarea situațiilor financiare consolidate.

Exemplu: *O societate - mamă care are mai multe filiale aplică, drept politică contabilă de evaluare a stocurilor pentru toți membrii grupului, metoda FIFO. Societatea mai achiziționează încă o filială care utilizează înregistrarea costurilor stocurilor sale după metoda costului mediu ponderat. IAS 27 prevede ca situațiile financiare consolidate să fie întocmite utilizând principiile contabile uniforme, dar nu cere în mod expres ca o entitate, componentă a grupului, să-și schimbe metoda de contabilizare proprie cu cea adoptată de grup.*

Astfel, din studiul reglementărilor naționale și internaționale în domeniul consolidării a rezultat faptul că, spre deosebire de viziunea IASB care permite și aplicarea altor politici contabile pentru situațiile grupului, cadrul legislativ românesc prevede obligativitatea utilizării

în situațiile financiare consolidate a acelorași metode ca și în situațiile financiare individuale ale societății-mamă.

Considerăm că metodele de uniformizare a politicilor contabile ce pot fi aplicate asupra entităților care fac parte dintr-un grup în vederea întocmirii situațiilor financiare consolidate depind, pe de o parte, de reglementările utilizate la nivelul situațiilor financiare ale grupului și respectiv la nivelul situațiilor financiare individuale, iar, pe de altă parte, de modul de exercitare al politicilor contabile la nivelul societății-mamă.

Unele controverse privind situațiile financiare consolidate

Problematika situațiilor financiare consolidate cuprinde și o serie de controverse, dezbătute pe larg în „*Bază pentru concluzii*”, care au vizat, în principal, modificările aduse în anii 2003 și 2008 Standardului Internațional de Contabilitate IAS 27 *Situații financiare consolidate și individuale*. Prezentăm câteva dintre acestea într-o manieră succintă, respectiv: modificarea clasificării intereselor minoritare drept capitaluri proprii în bilanțul consolidat, inclusă în Proiectul de îmbunătățiri la IAS 27 (revizuit 2003); stabilirea ca achizițiile efectuate de către societatea-mamă privind *interelele care nu controlează* într-o filială să fie contabilizate în totalitate ca tranzacții cu capitaluri proprii, cuprinsă în modificările din 2008 la IAS 27 și dispoziția ca noua societate-mamă, care rezultă în urma îndeplinirii criteriilor privind reorganizarea, să evalueze costul la valoarea contabilă a părții sale din elementele de capitaluri proprii prezentate în situațiile financiare individuale

ale societății-mamă inițiale la data reorganizării²¹.

Concluzii

În cadrul unei structuri de grup, informațiile financiar-contabile au un rol deosebit de important deoarece, prin conținutul lor, oferă date reale, complete și continue. Activitatea economică existentă la nivelul unui grup de entități este foarte complexă și implică o largă informare care, de cele mai multe ori depășește și sfera managerială și funcțională, deoarece este mult superioară unei simple evidențe contabile, reunind atât aspectele cantitative, cât și pe cele calitative ale activității eterogene desfășurate. Apare astfel necesitatea ca producerea acestor informații contabile să

se creioneze pe baza unui proces bine organizat și structurat, în cadrul unui sistem informațional contabil adaptat nevoilor de fundamentare a deciziilor ce sunt luate la nivel managerial. Analiza conceptelor proprii situațiilor financiare consolidate, evidențiate în cadrul studiului, constituie un prilej pentru a căuta ceea ce este convergență și divergență în problematica specifică entităților de grup. Dezbaterea acestora reprezintă și un mijloc pentru a spori relevanța și reprezentarea exactă în situațiile financiare consolidate, alături de verificabilitate, comparabilitate, oportunitate și inteligibilitate. La acestea, noi mai adăugăm și nevoia de transparență și responsabilitate privind valoarea informațiilor cuprinse în situațiile financiare de grup. Totodată, considerăm că rămâne, totuși, deschisă poarta spre

analiza conceptelor privind *grupul, controlul, perimetrul de consolidare și fondul comercial*.

În ceea ce privește reglementările contabile din România conforme cu directivele europene, ar fi util să se reanalizeze problema folosirii dispozițiilor din IFRS-uri pentru toate categoriile de entități. De asemenea, în opinia noastră, prevederile din aceste standarde trebuie extinse și la setul de situații financiare individuale. Nu în ultimul rând, apreciem că ar fi oportun să se întreprindă unele măsuri în vederea elaborării unor monografii contabile sau a unor ghiduri practice privind consolidarea entităților de grup, care să pună în evidență diferitele metode de consolidare, precum și diversitatea lor în practică.

Referințe bibliografice

- Capron M., *Contabilitatea în perspectivă*, Editura Humanitas, 1994, București
- Colasse B., *Contabilitate generală*, ediția a IV-a, Editura Moldova, 1995
- Colinet F., *Pratique des comptes consolidés*, 3-ème édition, Dunod, Paris, 2001
- Feleagă N., Malciu L., *Politici și opțiuni contabile*, Editura Economică, București, 2002.
- Greuning van Hennie, Koen Merius, *Standardele Internaționale de Contabilitate, Ghid practic*, Editura Irecson, București, 2011, traducere autorizată de Banca Mondială
- Herring, H. III., *Business Combination & International Accounting*, Thomson South-Western, 2003
- Petriș R., Istrate C., Budugan D., Georgescu I., *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate (IAS 27 „Situații financiare consolidate și contabilitatea investițiilor în filiale”)*, Editura CECCAR, București, 2004.
- Ristea M., Dumitru C.G., *Contabilitate aprofundată*, Editura Universitară, București, 2005
- Ristea, M., Olimid L., Calu, D. A., (coordonatori), *Sisteme Contabile Comparate*, Editura CECCAR, București, 2006
- Săcărin M., *Contabilitatea grupurilor multinaționale*, Editura Economică, 2001, București
- Ștefea P., Viașu I. L., Gabriș D. R., *Considerații privind grupurile de societăți și situațiile financiare consolidate*, accesabil la adresa <http://www.uvvg.ro/studiaeconomia/images/2001/v1/53.%20CONSIDERATII%20PRIVIND%20GRUPURILE%20DE%20SOCIETATI%20SI%20SITUATIILE%20FINANCIARE%20CONSOLIDATE.pdf>
- CECCAR, *Standardele Internaționale de Raportare Financiară*, Editura CECCAR, București, 2011
- CECCAR, *Ghid practic de aplicare a reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, aprobate prin OMFP nr. 3.055/2009*, Editura CECCAR, București, 2010
- Legea nr. 82/24.12.1991 privind contabilitatea, republicată, publicată în Monitorul Oficial nr. 454 din 18 iunie 2008.
- O.M.F.P. nr. 907/27.06.2005 pentru aprobarea categoriilor de persoane juridice care aplică reglementări contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, respectiv reglementări contabile conforme cu directivele europene, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 597 din 11/07/2005.
- O.M.F.P. nr. 1.121/04.07.2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 602 din 12/07/2006.
- O.M.F.P nr. 3.055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 bis din 10.11.2009.
- www.iasplus.com
- www.iasb.org.uk

21 IFRS, *Standardele Internaționale de Raportare Financiară*, Partea B, Ed. CECCAR, 2011, pag. B1070 – B1076.

Considerații privind analiza probelor de audit obținute cu ajutorul instrumentelor software

Lucian Cristian ENI*

Abstract

Considerations Concerning the Analysis of Audit Evidence Using Software Tools

The objective of the study was to present and to illustrate the data analysis software functions. Auditors could use the data analysis software to identify fraud, breaks in audit control programs and/or anomalies in accounting records. The reasons to approach this topic are related to the current challenges that the auditors face: nowadays the audit trail is mainly electronic and there is a significant need to analyze mounds of information during an audit mission. In addition, the study revealed that the majority of software functions had not been investigated extensively by Romanian professional literature. The research aimed to obtain a list of data analysis software functions, more comprehensive but not exhaustive, based on a review of foreign literature, recent articles published and author's observation. The result is a list that comprises a short description of data analysis software functions and a series of examples and case studies to illustrate better the use of functions. The author used audit software tools such as: ACL, ActiveData for Excel, Excel in case studies concerning the following data analysis functions: joining files, digital analysis using Benford's law, duplicate testing, vertical or horizontal ratio analysis etc. In conclusions, the paper emphasized that the future research could examine other data analysis functions not covered by this article and other computer-assisted audit techniques (CAATs) such as: centralized data analysis, big data analytics or continuous monitoring data analysis.

Key words: *computerized audit evidence, software tools, data analysis, financial audit, fraud, CAATs*

JEL Classification: *M 42*

Cuvinte cheie: *probe de audit informatice, instrumente software, analiza datelor, audit financiar, fraudă, tehnici de audit asistate de calculator (CAATs)*

Introducere

Studiul are ca obiectiv prezentarea și exemplificarea funcțiilor software de analiză a datelor în cadrul unei misiuni de audit. Articolul face parte dintr-un demers mai larg realizat de autor în cadrul cercetării doctorale în domeniul

sistemelor informatice de audit. Astăzi modulele și componentele sistemelor informatice sunt complet integrate cu procesele de afaceri și toate acestea se întâmplă fără o pistă de audit pe suport hârtie. Aceste tipuri de aplicații fac abordările de audit manuale tradiționale imposibil de aplicat. Tendința actuală

arată că piste de audit sunt electronice și de aceea nu sunt accesibile în mod direct și sunt mult mai greu de urmărit.

Asociația auditului și controlului sistemelor informatice (ISACA) menționează într-o „[Carte albă privind analiza datelor](#)” faptul că întreprinderile trec prin câteva etape de evoluție atunci când utilizează

* Drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: enicristian12@yahoo.com

analiza datelor. Prima etapă este cea a analizelor ad-hoc, ca un proces care se utilizează o singură dată și care poate fi utilizat pentru identificarea tiparelor sau riscurilor potențiale. Următoarea etapă este cea a analizei datelor în mod repetitiv, atunci când sunt efectuate aceleași teste pe serii de date similare la anumite intervale de timp. A treia etapă este cea a analizelor centralizate, atunci când există un depozit central asupra căruia sunt rulate la cerere sau programate aplicații de analiză a datelor repetitive. Ultima etapă este cea a monitorizării continue a datelor atunci când analiza este automatizată și rulează la intervale regulate și pot fi încorporate direct în sistemul vizat.

Cercetarea a evidențiat faptul că o parte din funcțiile software sunt prezentate și analizate în literatura de specialitate străină, precum și în articolele publicate pe site-urile de specialitate (ex: ISACA), iar o parte din ele sunt mai puțin cercetate sau exemplificate (ex: analiza regresivă, stratificarea numerelor, clasificarea etc.). În literatura română de specialitate sunt cercetate o serie de funcții software așa cum ar fi: eșantionarea, identificarea duplicatelor și a înregistrărilor unice, sortarea. Pe de altă parte, pentru o serie de funcții software aria de acoperire privind cercetarea este limitată sau nu se regăsesc studiate în literatura română de specialitate, spre exemplu: analiza numerică utilizând legea Benford, analiza corelațiilor, verificarea multiplilor unui număr, verificarea conformității, procesarea multifîșier, funcții privind datele calendaristice etc.

Luând în considerare cele de mai sus, acest studiu își propune să obțină ca rezultat o listă cât mai cuprinzătoare, dar nu exhaustivă a funcțiilor software de analiză a datelor pe baza revizuirii literaturii de specialitate din străinătate, precum și prin observațiile personale ale

autorului. Cercetarea urmărește ca această listă să cuprindă o descriere pe scurt a funcțiilor de analiză a datelor și să prezinte o serie de exemple și studii de caz care să ilustreze cât mai bine utilizarea acestora.

Metodologia de cercetare

La elaborarea prezentului articol s-au utilizat diverse metode de cercetare. În primul rând s-a procedat la **revizuirea literaturii de specialitate, a cercetărilor actuale atât din țară, cât și din străinătate, precum și a articolelor publicate** pe site-urile de specialitate din străinătate cu privire la funcțiile software de analiză a datelor.

Pentru identificarea acelor funcții software de analiză a datelor care nu au fost regăsite în literatura de specialitate sau în articole recent publicate s-a utilizat ca metodă de cercetare: **observația**. Practic, funcțiile au fost observate în aplicațiile software de analiză a datelor unde funcționalitatea lor poate fi ușor descoperită.

Generalizarea funcțiilor software poate fi ușor realizată deoarece ele nu aparțin unei singure aplicații, ci unei categorii specifice de aplicații denumită generic: instrumente software de analiză a datelor, din cadrul cărora fac parte: DataWatch Corporation's Monarch pentru Windows, IDEA for Windows, Arbutus Query, ACL, ActiveData for Excel, SAS etc.

Pe parcursul cercetării sunt utilizate **studii de caz** privind: fuziunea fișierelor, utilizarea legii Benford în aplicația ACL, analiza duplicatelor, analiza ratelor pe orizontală și pe verticală. Studiile de caz sunt realizate prin **utilizarea aplicațiilor informatice și analiza lor se face cu ajutorul unor metode de interpretare a**

datelor: inductivă, deductivă, comparativă, explicația causală. Practic, analiza datelor se realizează prin identificarea și interpretarea relațiilor între diferite variabile (uneori relațiile sunt predefinite).

Funcții software de analiză a datelor

Contribuțiile personale ale autorului la prezentul studiu sunt realizate pe diferite paliere.

În primul rând, autorul întocmește o listă cu cele mai reprezentative funcții software de analiză a datelor. Cele mai multe din articolele de specialitate din străinătate abordează individual sau parțial anumite funcții software (ex: un articol este dedicat în întregime analizei numerice a legii Benford¹), pe când autorul își propune o abordare unitară și cât mai cuprinzătoare privind funcțiile software. În plus, articolul evidențiază unele funcții, spre exemplu, stratificarea numerelor sau clasificarea, care apar în contextul funcțiilor de analiză a datelor pentru prima dată.

În al doilea rând, studiile de caz expuse sunt proiecții proprii ale autorului, utilizându-se instrumente software de analiză a datelor.

În al treilea rând, majoritatea funcțiilor software de analiză a datelor sunt puțin dezbătute în literatura de specialitate autohtonă, ele reprezentând elemente de actualitate absolut necesare în contextul utilizării pe scară din ce în ce mai largă a tehnicilor de audit asistate de calculator.

Este cunoscut faptul că tehnicile de audit asistate de calculator sunt tehnici care permit auditorilor să crească eficiența în exercitarea misiunii de audit, precum și în colectarea probelor de audit prin exploatarea vitezei și puterii calculatoru-

1 <http://www.theiia.org/taudit/features/in-depth-features-2-10-08/feature-1/>

lui. Acestea asigură mijloace pentru a obține acces și a analiza date pentru un obiectiv de audit prestabilit.

În ceea ce privește colectarea și evaluarea probelor de audit informatice există o **abordare orientată către date**, unde se pune accent pe testele datelor de ieșire, iar dacă acuratețea ieșirilor, dovedită în urma testelor desfășurate de auditor, este satisfăcătoare atunci există și încrederea asupra înregistrărilor și procesărilor din cadrul sistemului.

Având în vedere abordarea orientată către date, se poate proceda la scanarea informațiilor unei baze de date pentru a căuta anumite tipuri de informații specifice, creând un sistem de alertă în vederea detectării fraudei sau erorilor. Pentru a efectua acest lucru, cele mai multe pachete software utilizează o combinație de funcții diferite.

Aceste **funcții software de analiză a datelor** sunt:

- 1) **Sortarea** înseamnă ordonarea datelor după criteriile specificate. Prin sortarea datelor se poate obține rapid ceea ce este important. Un auditor poate cere unei aplicații să sorteze informația utilizând diferite criterii, așa cum sunt cel alfabetic sau cel numeric. De exemplu, o aplicație software poate sorta ușor lista cu numele persoanelor/societăților comerciale plătite atunci când se caută numele unei persoane sau societăți comerciale într-un fișier cu mii de înregistrări privind achizițiile. Totodată, sortarea permite identificarea sumelor foarte mari atunci când se urmărește eșantionarea în baza criteriului de mărime sau facilitează examinarea consecutivității înregistrărilor (Figura 1 și 2).
- 2) **Selecția înregistrărilor** poate fi realizată printr-o interogare a calculatorului pentru a găsi aparițiile unei uni-

Figura 1 - Sortare după codul facturii

Data	Cod Factura	Client	Suma
14/01/2012	M456789	T789457	RON 10,500.00
15/02/2012	M470800	U48952	RON 25,000.00
16/03/2012	M500897	J744666	RON 45,000.00
18/06/2012	M650123	G56565	RON 35,000.00

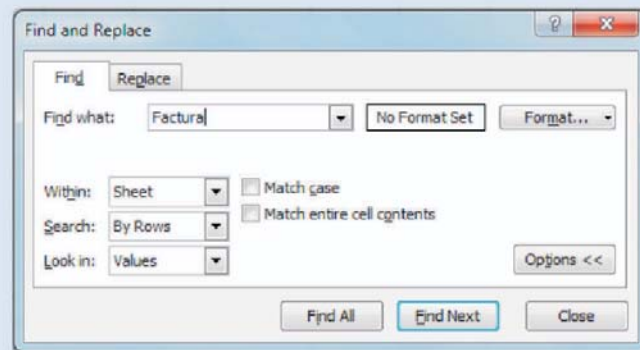
Sursă: Proiecție proprie

Figura 2 - Sortare după sumă

Data	Cod Factura	Client	Suma
14/01/2012	M456789	T789457	RON 10,500.00
15/02/2012	M470800	U48952	RON 25,000.00
18/06/2012	M650123	G56565	RON 35,000.00
16/03/2012	M500897	J744666	RON 45,000.00

Sursă: Proiecție proprie

Figura 3 - Selecția înregistrărilor

Sursă: Proiecție proprie bazată pe imaginea oferită în Fraud Examiners Manual, ACFE, 2010

tăți de informație într-un câmp². Acest tip de cerere va returna numai unitățile de informație unde înregistrarea a avut loc în mod efectiv, reducând volumul mare de informații în liste de dimensiuni restrânse. O listă de informații mai adecvată se poate obține prin plasarea pe selecția înregistrărilor de criterii suplimentare. Majoritatea programelor de

analiză a datelor includ macroui simple „Find” pentru a da o mână de ajutor în regăsirea unor anumite înregistrări (Figura 3).

- 3) **Fuziunea fișierelor**. Funcția de fuziune unește anumite părți din fișiere de date diferite. Fișierele fuzionate combină câmpuri din două fișiere cu date de intrare sortate, într-un al treilea fișier. Fuziunea este utilizată

² Association of Certified Fraud Examiners, *Fraud Examiners Manual*, 2010, US edition, pp. 3602

Figura 4 - Fișierul privind furnizorii și fișierul privind angajații importate în ACL

Numar	Numele furnizorului	Codul furnizorului	Adresa furnizorului	Codul angajatului	Adresa angajatului	Telefon
1	Auto Parts	7039 GA	42765 Oak St. Princeton, NJ 08540	7039	42765 Oak St. Princeton, NJ 08540	70390271
2	Auto Parts	2479 GA	28912 Oak St. Princeton, NJ 08540	2479	28912 Oak St. Princeton, NJ 08540	24790479
3	Auto Parts	9999 GA	48708 Oak St. Princeton, NJ 08540	9999	48708 Oak St. Princeton, NJ 08540	99990279
4	Auto Parts	1144 TX	78711 Austin TX 78701	1144	78711 Austin TX 78701	11440386
5	Auto Parts	4244 TX	78725 Austin TX 78701	4244	78725 Austin TX 78701	42440388
6	Auto Parts	1142 TX	78701 Austin TX 78701	1142	78701 Austin TX 78701	11420382
7	Auto Parts	1302 TX	78701 Austin TX 78701	1302	78701 Austin TX 78701	13020381
8	Auto Parts	1279 TX	78701 Austin TX 78701	1279	78701 Austin TX 78701	12790384
9	Auto Parts	8929 NC	28707 Elm Street 1925 Avenue de las Playas	8929	28707 Elm Street 1925 Avenue de las Playas	89290387
10	Auto Parts	1239 NC	28704 Belmont 1817 Oak St	1239	28704 Belmont 1817 Oak St	12390389
11	Auto Parts	4438 NC	28701 Belmont 1911 Oak St	4438	28701 Belmont 1911 Oak St	44380387
12	Auto Parts	1428 NC	28701 Belmont 1911 Oak St	1428	28701 Belmont 1911 Oak St	14280389
13	Auto Parts	1373 NC	28701 Belmont 1911 Oak St	1373	28701 Belmont 1911 Oak St	13730389
14	Auto Parts	11247 IL	60641 Chicago 44 DuSable Ave	11247	60641 Chicago 44 DuSable Ave	112470386
15	Auto Parts	14286 IL	60619 Oak St. Princeton, NJ 08540	14286	60619 Oak St. Princeton, NJ 08540	142860381
16	Auto Parts	14236 IL	60619 Oak St. Princeton, NJ 08540	14236	60619 Oak St. Princeton, NJ 08540	142360381
17	Auto Parts	12238 CO	80112 Englewood 2330 Marshall Ave	12238	80112 Englewood 2330 Marshall Ave	122380383
18	Auto Parts	18856 MO	64111 Independence 1420 1/2 South Blvd	18856	64111 Independence 1420 1/2 South Blvd	188560384
19	Auto Parts	18737 LA	71028 Baton Rouge 174 Parkway Ave	18737	71028 Baton Rouge 174 Parkway Ave	187370389
20	Auto Parts	18879 CT	06115 Hartford 1000 W. Indian Ave	18879	06115 Hartford 1000 W. Indian Ave	188790388
21	Auto Parts	18891 TN	37202 Memphis 1612 East Main St	18891	37202 Memphis 1612 East Main St	188910387
22	Auto Parts	11428 TX	77002 Houston 1822 West Creek Ave	11428	77002 Houston 1822 West Creek Ave	114280389
23	Auto Parts	13417 AL	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	13417	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	134170388
24	Auto Parts	12530 AL	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	12530	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	125300388
25	Auto Parts	10721 FL	32626 Jacksonville 12180 1st Ave	10721	32626 Jacksonville 12180 1st Ave	107210387
26	Auto Parts	12239 CO	80112 Englewood 2330 Marshall Ave	12239	80112 Englewood 2330 Marshall Ave	122390383
27	Auto Parts	11893 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11893	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118930384
28	Auto Parts	11212 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11212	90201 Los Angeles 1612 East Main St	112120382
29	Auto Parts	11182 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11182	90201 Los Angeles 1612 East Main St	111820384
30	Auto Parts	12130 AL	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	12130	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	121300388
31	Auto Parts	12130 AL	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	12130	36688 Huntsville 4171 Emory Ave	121300388
32	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
33	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
34	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
35	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
36	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
37	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
38	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
39	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
40	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
41	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
42	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
43	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381
44	Auto Parts	11847 CA	90201 Los Angeles 1612 East Main St	11847	90201 Los Angeles 1612 East Main St	118470381

Sursa: Proiecție proprie, bazată pe exemplificările oferite în video-ul demonstrativ aflat pe site-ul www.acl.com

Figura 5 - Operațiunea de unire a celor două fișiere pentru a fi comparate după numărul de telefon care reprezintă câmpul comun în acest caz

The screenshot shows a dialog box titled "Join Tables" with the following fields and options:

- Primary Table:** Furnizori
- Secondary Table:** Angajati
- Primary Key:** Numarul telefonului
- Secondary Key:** Numarul telefonului
- Join Type:** Add all
- Match:** Yes

The dialog box also includes "OK", "Cancel", and "Help" buttons.

Sursa: Proiecție proprie, bazată pe exemplificările oferite în video-ul demonstrativ aflat pe site-ul www.acl.com

pentru a uni datele dintr-un fișier de tranzacții cu înregistrări într-un fișier master, așa cum este fuziunea datelor privind facturile cu fișierul privind clienții către un fișier master (fișier principal).

De exemplu, se poate proceda la **verificarea de câmpuri identice sau similare între tabelele de furnizori și cele ale angajaților**. Acest test poate fi rulat în încercarea de a identifica plăți frauduloase către angajați. În acest test vom folosi drept câmp de verificare numerele de telefon. Căutarea se face după numărul telefonului deoarece acest atribut din fișierele de date poate identifica în mod unic un angajat sau un furnizor. Sunt extrase din sistemul informatic de contabilitate al unei societăți comerciale două fișiere principale (master files): fișierul privind furnizorii și fișierul privind angajații companiei. Cele două fișiere sunt importate în aplicația Audit Command Language. Așa cum se poate observa în figura 4, cu ajutorul meniului "Project Navigator" putem vizualiza cele două fișiere importate în ACL.

În figura 5, cu ajutorul comenzii Join Tables din meniul Data vom selecta coloana „Telefon” din tabela primară „Furnizori” și din tabela secundară „Angajați-fişier” vom selecta coloana „Numărul telefonului”. Observăm că ambele câmpuri sunt identice privind formatul lor (de tip numeric, altfel am putea primi mesaje de eroare atunci când încercăm să obținem rezultate. Selectăm apoi opțiunile „Primary Fields” și „Secondary Fields” și bifăm opțiunea „Add all” în ambele cazuri (click OK în fereastra „Selected Fields”). Apoi în căsuța „To” tastăm denumirea acțiunii efectuate: „Comparare tabele”. Așa cum se poate observa din figura 5 cele două opțiuni: „Presort Primary Table” și „Presort Secondary Table” trebuie bificate.

În figura 6 putem observa că raportul obținut conține două nume care se regăsesc atât în tabela de angajați, cât și în tabela de furnizori, ceea ce indică

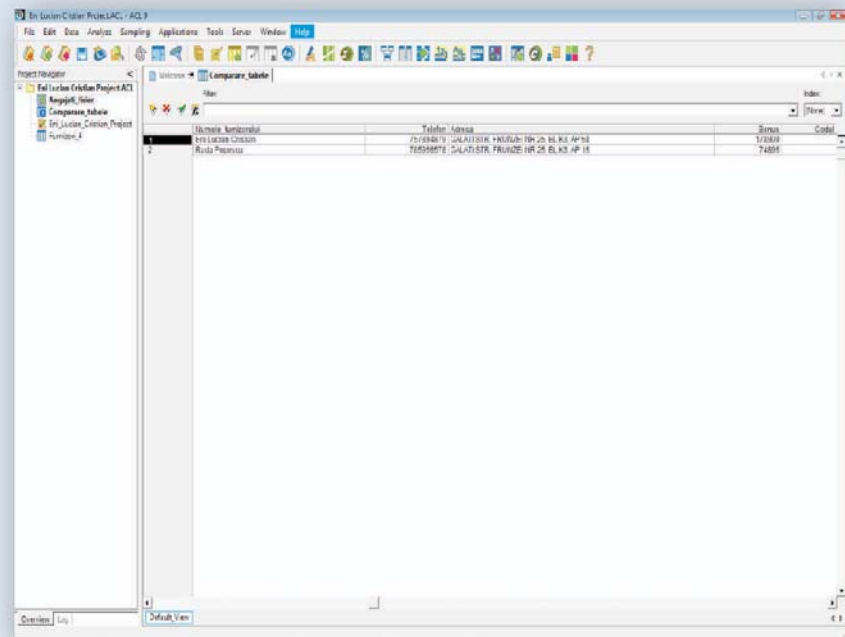
posibile activități frauduloase realizate de aceștia. Raportul obținut poate fi exportat în Excel sau în alte aplicații. Investigații vor fi derulate de auditori pentru a constata motivele pentru care aceștia apar în evidențele electronice și în calitate de furnizori. În locul numerelor de telefon se pot folosi și adrese similare, CNP-uri, conturi bancare similare etc.

În plus, ACL are o funcție privind caracterul consecutiv al facturilor, care poate fi o indicație a faptului că un furnizor are un singur client. Mai mult, ACL are o funcție „sounds like”, care poate fi folosită pentru a găsi furnizori cu denumiri similare.

4) **Procesarea multi-fișier.** Aceasta permite asocierea (relaționarea) mai multor fișiere prin definirea relațiilor între mai multe fișiere, fără utilizarea comenzii join (unire). O relație obișnuită între date ar fi asocierea unui fișier master de facturi neplătite cu un fișier de creanțe bazat pe codul clientului. Relația poate fi mai departe extinsă pentru a include fișierul cu detaliile facturii, având la bază numărul facturii. Această relație va permite vizualizarea clienților care au facturi neplătite sortate după dată.

5) **Analiza corelațiilor.** Utilizând această funcție, auditorii pot determina relațiile între diferite variabile. Auditorii pot învăța foarte multe din fișierele de date prin descoperirea relației între două variabile. De exemplu, putem aștepta o corelație strânsă între aceste variabile dependente și independente datorită relației strânse care există între două variabile. Costurile cu cazarea ar trebui să crească pe măsură ce numărul de zile de cazare crește. Cantitatea de vopsea utilizată ar trebui să crească pe măsură ce numărul de case construite crește. Există numeroase astfel de corelații care pot exista între diferite variabile. În figura 7 sunt prezentate și două corelații din

Figura 6 - Raport privind potențiali furnizori fictivi

Sursă: Proiecție proprie, bazată pe exemplificările oferite pe site-ul www.acl.com (Video demonstrativ intitulat : Fraud Tests using ACL disponibil într-un webinar pe site-ul www.acl.com ; autor Sean Elrington , anul 2012

Figura 7 - Analiza corelațiilor: variabile dependente și independente

Variabile independente	Variabile dependente
Numărul de zile de cazare	Costurile de cazare
Numărul de documente printate	Topurile de hârtie utilizate
Numărul de case construite	Cantitatea de vopsea utilizată
Durata de viață utilă a activului	Costurile cu amortizare lunară
Suma creanțelor comerciale (an,lună)	Suma încasărilor cu clienții (an,lună)

Sursă: Parțial captură din Manualul Examinatorilor de Fraudă - Association of Certified Fraud Examiners, Fraud Examiners Manual, 2010, US edition, p 3604

domeniul contabilității și auditului. Trebuie menționat că între două variabile poate exista fie o relație de directă proporționalitate, fie o relație de inversă proporționalitate. În primul caz, ambele variabile evoluează în același sens, în sensul că creșterea unei variabile este însoțită de creșterea celeilalte variabile. În al doilea caz, reducerea unei variabile este însoțită de scăderea celeilalte vari-

abile. De exemplu, o relație de inversă proporționalitate există între durata de viață utilă a activului și costurile cu amortizarea lunară (relația de inversă proporționalitate se poate observa din formula de calcul pentru costul cu amortizarea lunară). Pe măsură ce durata de viață utilă a unui activ crește, costurile cu amortizarea lunară scad. O relație de directă proporționalitate există între cre-

anțele comerciale și sumele încasate de la clienți. Creșterea creanțelor comerciale determină o majorare a sumelor încasate de la clienți. Auditorii pot utiliza astfel de corelații în scopul analizei evoluției unor variabile luând în considerare caracterul de rezonabilitate.

6) Verificarea multiplilor unui număr.

Cu această funcție, un auditor poate determina dacă recipise diverse, așa cum sunt rambursările pentru cheltuielile de transport justificate prin numărul de kilometri parcurși, sunt consistente cu rata care se practică în mod obișnuit³. De exemplu, un mijloc de transport al unei societăți comerciale a parcurs într-o lună 120 km. Se cunoaște faptul că mijlocul de transport consumă 6 litri de benzină pe o distanță de 100 km, iar bonurile fiscale propuse spre decontare arată că 1 litru de benzină are un preț de achiziție de 5,6 lei. Prin urmare, rata care se practică în mod obișnuit pentru acest mijloc de transport este de 0,34 lei pe 1 km parcurs (rata=6x5,6/100). Să presupunem că șoferul mijlocului de transport depune la departamentul de contabilitate al societății comerciale documente justificative (bonuri fiscale) în scopul decontării unei sume de 100 lei pentru consumul de benzină din luna respectivă. Dacă rata care se practică în mod efectiv de 0,83 lei (100 lei/120 km) depășește rata care se practică în mod obișnuit (0,34 lei) auditorul va proceda la teste suplimentare. În primul rând, se va compara suma calculată (40,8 lei=0,34 lei x 120 km obținută prin înmulțirea ratei practicate în mod obișnuit cu numărul de kilometri parcurși în mod efectiv) cu suma propusă pentru decontare (100 lei). Diferențele semnificative care pot apărea între aceste două valori

se pot datora unor motive diverse care vor fi analizate de auditor. De exemplu, angajatul poate deține o cantitate de benzină neconsumată, benzină care a fost achiziționată (justificată prin bonurile fiscale prezentate) dar care nu a fost decontată și nici consumată. Un alt motiv ar putea fi sustragerea de către angajat a unei cantități de combustibil și prezentarea acestuia ca fiind consumată.

Un alt exemplu poate fi verificarea sumelor facturate de energie electrică cunoscând faptul că rata care se practică în mod obișnuit este de 0,41 lei/kWh. Practic, se înmulțește consumul lunar de energie electrică (ex: 1000 kWh) obținut ca urmare a citirii contorului electric cu rata care se practică în mod obișnuit (0,41 lei). Ca și în exemplul de mai sus diferențele semnificative între rata care se practică în mod efectiv și rata care se practică în mod obișnuit (respectiv între suma facturată și cea calculată) vor fi analizate de auditor.

Ratele care se practică în mod obișnuit pot fi prevăzute de contractele comerciale încheiate între furnizori și companii, prin urmare auditorul poate ține cont de acestea atunci când utilizează această tehnică.

7) **Verificarea conformității.** Această funcție determină dacă procedurile companiei sunt respectate de angajați în efectuarea tranzacțiilor⁴. Dacă o companie limitează sumele care sunt rambursate către angajați, aplicația software utilizată de auditor poate verifica dacă această limită este depășită. De multe ori auditorii pot găsi indicații privind fraudă prin testarea datelor, prin valori inferioare sau superioare unei valori de referință. De exemplu, procedurile companiei pot stipula în cazul unui risc ridicat de fraudă faptul că este

interzisă plata salariilor în numerar sau a celor care depășesc o anumită sumă. Mai mult, anumite sisteme informatice permit obținerea de rapoarte privind excepțiile care pot să evidențieze:

- existența de valori neobișnuit de mari privind plata salariilor, plățile pentru ore suplimentare sau orele lucrate.
- eventuale plăți fictive către angajați care și-au încetat activitatea sau către angajați fictivi,
- sumele plătite noilor angajați,
- existența unor deduceri negative.

Sistemul informatic de salarizare poate fi proiectat astfel încât să producă o listă a modificărilor în statul de salarii care apoi să fie revizuită de auditor. În acest sens este necesară revizuirea statului de salarii în scopul verificării acurateții salariilor tarifare autorizate, precum și a orelor lucrate înregistrate în fișele de prezență. Mai mult, un raport privind excepțiile poate verifica respectarea procedurii conform căreia angajaților nu li se permite un report mai mare al numărului zilelor de concediu din anul curent în anul următor.

Cu ajutorul rapoartelor de monitorizare sau excepții se poate verifica dacă există modificări ale prețurilor de către furnizori pe perioade scurte de timp. Există posibilitatea ca unii furnizori să ofere mită unui angajat din departamentul de achiziții în schimbul acceptării creșterilor de preț de către furnizor. Un astfel de raport poate servi ca suport în analiza unor cazuri de fraudă. În cazul unor sisteme informatice integrate (ERP) se poate verifica cu ajutorul unui raport de monitorizare dacă există diferențe între cantitățile din comenzile de achiziții și cantitățile livrate sau recepționate. Orice diferențe între aceste cantități trebuie investigate de auditor, dar trebuie luată

3 Association of Certified Fraud Examiners, *Fraud Examiners Manual*, 2010, US edition, pp 3604

4 Association of Certified Fraud Examiners, *Fraud Examiners Manual*, 2010, US edition, pp 3604

În considerare și situația în care angajații pot justifica astfel de variații dacă procedurile companiei specifică acordul, de exemplu în cazul unor variații de maxim 10%. Uneori, astfel de diferențe pot scoate în evidență faptul că anumite produse, care sunt primite gratis de la furnizori, nu sunt înregistrate în contabilitate.

În cazul vânzărilor, corectarea sau anularea înregistrării unei operațiuni după emiterea unor bonuri fiscale pot ridica suspiciuni cu privire la motivele care au stat la baza unei astfel de decizii. Pentru descoperirea unor astfel de situații se poate compara totalul din raportul centralizator obținut din aparatul de marcat electronic fiscal cu numerarul încasat. Auditorul poate verifica conformitatea cu legislația română, care prevede întocmirea unui dosar în acest caz. Totodată, o companie poate avea anumite proceduri privind creditul acordat clienților, iar rapoartele privind vechimea creanțelor comerciale pot ajuta auditorii interni în stabilirea măsurii în care termenii de vânzare sunt respectați. Rapoarte de monitorizare pot fi create și în cazul acordării unor reduceri clienților fără aprobarea managementului companiei.

- 8) **Căutarea de duplicate.** Auditorii pot efectua căutări asupra sumelor plătite în urma facturării pentru a putea vedea dacă anumite facturi au fost plătite de două ori. Prin verificarea încrucișată a facturilor cu furnizorii plătiți, plățile duble pot fi ușor de identificat. De asemenea se pot efectua căutări în statul de salarii pentru a investiga dacă în cazul unor angajați sunt efectuate mai multe plăți.
- 9) **Analiza ratelor pe verticală.** Analiza pe verticală este o tehnică pentru analizarea elementelor din bilanț, cont de profit și pierdere sau situația fluxurilor de trezorerie prin exprimarea componentelor ca procente. În analiza verticală a contului de profit și pierdere, cifrei de afaceri îi este alocat procentul de 100%; în bilanț total

Figura 8 - Analiza ratelor pe verticală și orizontală

	Primul An		Al Doilea An		Modificare	%Modificare
Active						
Active curente						
Numerar	45000	5%	15000	1%	-30000	-67%
Creanțe comerciale	750000	81%	800000	78%	50000	7%
Stocuri	75000	8%	150000	15%	75000	100%
Active fixe (net)	60000	6%	60000	6%	0	0%
Total	930000	100%	1025000	100%	95000	10%
Datorii comerciale	95000	10%	215000	21%	120000	126%
Datorii pe termen lung	60000	6%	60000	6%	0	0%
Capitaluri proprii						
Capital social	700000	75%	700000	68%	0	0%
Profit net nedistribuit	75000	8%	50000	5%	-25000	-33%
Total	930000	100%	1025000	100%	95000	10%
Contul de profit și pierderi						
		Analiza Verticală		Analiză orizontală		
		Primul An	Al Doilea An	Modificare	%Modificare	
Cifra de afaceri	350000	100%	420000	70000	20%	
Costul cu marfa vândută	125000	36%	300000	175000	140%	
Marja profitului brut	125000	36%	120000	-5000	-4%	
Cheltuieli de exploatare						
Cheltuieli de vânzare	50000	14%	75000	25000	50%	
Cheltuieli administrative	60000	17%	100000	40000	67%	
Profit net	115000	33%	-55000	-170000	-148%	

Sursă: Proiecție proprie

active și total pasive le sunt alocate procentul de 100%. Toate celelalte elemente sunt exprimate ca procent al acestor două numere. Prin efectuarea acestei funcții, auditorul poate determina dacă sumele plătite pe o anumită perioadă sunt sume rezonabile. Dacă o anumită categorie de cheltuieli a companiei pare neobișnuit de mare pe o perioadă scurtă de timp, poate fi generată o atenționare. (Figura 8)

10) Analiza ratelor pe orizontală.

Analiza pe orizontală este o tehnică de analiză a schimbărilor în procente de la un an la altul a elementelor individuale din raportările financiare. Primul an din analiză este considerat anul de bază și modificările în anii următori sunt înregistrate ca procent din anul de bază. Această funcție determină tendințele cheltuielilor, stocurilor și altor elemente bilanțiere sau privind contul de profit și pierdere.

Discrepanțe privind profitul net sau schimbări mari ale stocurilor pot ridica suspiciuni.

11) Funcții privind datele calendaristice.

Diverse programe software permit verificarea diferențelor între datele calendaristice, așa cum sunt datele facturilor. Dacă se verifică faptul că sumele plătite sunt consecutive cronologic, crește gradul de asigurare privind riscul ca un angajat să efectueze o plată aranjată. Programele de analiză a datelor permit verificarea vechimii datelor. Funcțiile privind datele calendaristice pot fi utilizate în cazul licitațiilor pentru a face comparații între datele de recepție a unei oferte și data anunțării câștigătorului. Dacă un furnizor câștigă în mod consecvent licitații prin trimiterea de oferte în ultimul minut acest lucru poate ridica mari suspiciuni cu privire la corectitudinea procedurii de licitație.

- 12) **Calcularea de parametri statistici** (ex: medii, deviații standard, valori mici/mari) - pentru identificarea acelor selecții de valori excepționale care ar putea indica fraudă, suspiciuni de fraudă sau erori. În analiza deviațiilor și denaturărilor identificate, auditorul poate observa că multe dintre acestea au o trăsătură comună, de exemplu, tipul de tranzacție, locația, linia de produse sau perioada de timp. În astfel de circumstanțe, auditorul poate decide să identifice toate elementele din cadrul populației care prezintă trăsătura comună și să extindă procedurile de audit la acele elemente.
- 13) **Clasificarea** - pentru a identifica tipare printre elementele de date.
- 14) **Stratificarea numerelor** - pentru identificarea datelor de intrare neobișnuite (ex: excesiv de mari sau mici). Eficiența auditului este îmbunătățită dacă auditorul stratifică o populație prin divizarea în sub-populații separate, care prezintă o caracteristică de identificare. Caracteristicile de identificare utilizate pentru stratificare pot fi: valoarea monetară (intervale de mărime a valorilor monetare), vechimea (Ex: pentru testarea creanțelor îndoielnice).
- 15) **Analiza digitală (numerică) utilizând legea Benford** - pentru iden-

tificarea aparițiilor neașteptate de cifre în seturi de date care apar natural. În tabelul 1 este prezentat un exemplu privind utilizarea legii Benford asupra unui set de date privind sumele facturate de către diverși furnizori. Legea Benford, denumită și legea primei cifre, a fost descoperită în 1938 de către fizicianul Frank Benford, care după ce a observat seturi de numere care apar în mod natural, a descoperit un tipar surprinzător în frecvența apariției cifrelor de la 1 la 9, ca primă cifră dintr-o listă de numere. În esență, legea stipulează că în listele de numere care furnizează date din viața reală (ex: registrul de casă, sumele facturate sau plătite etc), prima cifră din numere apare într-o proporție de 33% (o treime) din timp. Pe de altă parte, cifrele mai mari apar ca primă cifră a unui număr mai puțin frecvent pe măsură ce ele cresc până la punctul în care 9, ca primă cifră, are o frecvență de apariție mai mică de 5%.

Auditorii trebuie să înțeleagă adevărata definiție a numerelor care apar în mod natural (ex. acele numere care apar natural din sursele de viață reală). Sumele plătite sau facturate, cifre financiare de tranziție, valorile din bilanș sau cont de profit și pierdere sunt exemple de numere care apar în mod natural. Pe de altă parte, numere care sunt controlate în

mare parte sau atribuite de oameni nu sunt considerate numere care apar în mod natural. Exemple de numere care nu apar natural: sumele plătite între 100 RON și 1000 RON, codurile clienților sau codurile furnizorilor (seturi de date care sunt predefinite) etc. Prin urmare, aplicarea legii Benford în auditul financiar pornește de la premisa că sumele fraudate sunt cele care sunt manipulate prin atribuirea lor de către oameni.

În exemplul prezentat în figura 9, să presupunem că un angajat comite fraudă prin crearea și efectuarea de plăți către un furnizor fictiv. Cum sumele plăților frauduloase sunt manipulate mai degrabă decât prin apariția lor naturală, prima cifră a tuturor tranzacțiilor valide și fictive nu va mai respecta legea Benford. În exemplul nostru, putem observa că legea Benford este respectată, prin urmare nu există suspiciuni că datele au fost manipulate în scopul fraudării sau eronate.

Pașii efectuați în aplicația Audit Command Language pentru obținerea imaginii din figura 9 sunt:

Meniul "Analyze" → Selectare opțiune "Perform Benford Analysis" → În fereastra "Benford" este selectată coloana care va fi analizată din punctul de vedere al respectării legii Benford (Sumă facturată) → Click OK → Se obține fereastra din figura 9.

16) **Reprezentarea grafică.** Graficile bidimensionale exprimă relația funcțională existentă între două variabile. Figura 10 reprezintă un exemplu în acest sens pentru analiza digitală a legii Benford.

17) **Eșantionarea** presupune aplicarea procedurilor de audit pentru mai puțin de 100% din elementele din cadrul unei populații cu relevanță pentru audit, astfel încât toate unitățile de eșantionare să aibă posibilitatea de a fi selectate, cu scopul de a furniza auditorului o bază rezonabilă în funcție de care să formuleze concluzii cu privire la întreaga populație.

Tabel 1 - Tipar privind apariția de numere naturale

Prima cifră	Frecvența de apariție
1	30,1%
2	17,6%
3	12,5%
4	9,7%
5	7,9%
6	6,7%
7	5,8%
8	5,1%
9	4,6%

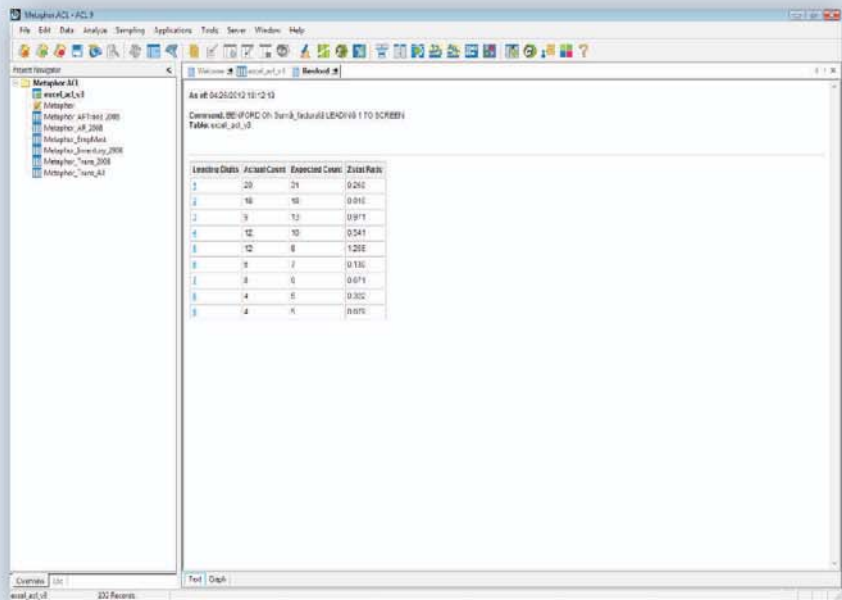
Sursă: www.theiia.org

Mulți contabili, auditori și examinatori de fraudă utilizează Excel pentru sarcini elementare de analiză a datelor. De exemplu, Excel permite utilizarea sortării, efectuarea de subtotaluri, filtrarea și unirea datelor, precum și utilizarea tabelului pivot. Excel poate crea câmpuri pentru efectuarea calculelor, precum și să realizeze analize statistice precum analiza regresivă.

Totodată, Excel, cu ajutorul funcțiilor (ex: funcția Rand care returnează un număr aleatoriu între 0 și 1), poate crea eșantionări aleatoare pentru diverse liste de date. Un exemplu în acest sens este dat în figura 11, care prezintă metoda de eșantionare aleatoare pentru o listă de 27 de clienți (pentru simplificare, lista nu e prezentată mai sus). În acest exemplu auditorul financiar dorește selectarea unui număr de 4 clienți (mărima eșantionului) pentru aplicarea procedurilor de audit. Pentru a determina numărul primului client care va face obiectul testelor de audit se va proceda la determinarea pasului de mărime al eșantionului prin împărțirea numărului total al clienților la mărimea eșantionului dorit (4 clienți în cazul de față). Generatorul aleator al primului client se determină ca produs între numărul oferit în mod aleator de funcția Rand (între 0 și 1) și pasul de mărime al eșantionului (6,75 în exemplul de mai sus). Ca urmare, se obține un număr aleator cu mai multe zecimale (2,953195), care poate varia între 0 și pasul de mărime al eșantionului (6,75).

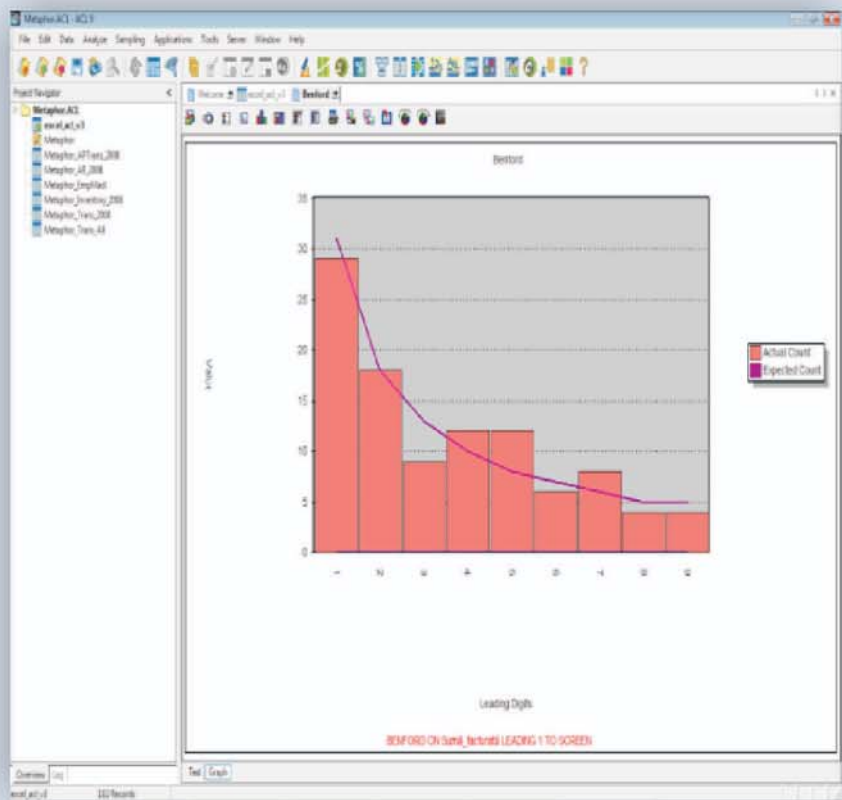
Deoarece numerele clienților sunt numere întregi, iar numărul obținut este un număr zecimal, acesta va fi rotunjit cu ajutorul funcției Round în Excel, obținându-se astfel primul număr al clientului care va face parte din eșantionul selectat în mod aleator (clientul cu numărul 3 din listă). Pentru a obține al doilea client selectat în mod aleator se însumează numărul primului client cu pasul de mărime al eșantionului ($9,75=3+6,75$ - numărul este rotunjit la 10). În mod iterativ, al treilea client se obține prin însumarea numărului celui de-al doilea client cu pa-

Figura 9 - Utilizarea legii Benford în aplicația Audit Command Language - ACL

Sursă: Proiecție proprie

Figura 10 - Reprezentare grafică - aplicarea legii Benford

Sursă: Proiecție proprie

Figura 11 - Eșantionare în mod aleatoriu efectuată în Excel

	A	B	C	D	E	F
1						
2	Eșantionarea în mod aleatoriu a 4 clienți dintr-o listă de 27					
3						
4						
5	Numărul total al clienților este			X		27
6						
7	Mărimea eșantionului			4		4
8						
9	Pasul de mărime al eșantionului			X / 4		6,75
10						
11	Generatorul aleator al punctului de început Excel= RAND() * 6,75					2,953195
12						
13				Rotunjit (Round (F11;0))		3
14						
15	Eșantionul începe cu numărul clientului					3
16						
17	Următorul eșantion= Numărul clientului din lista de clienți					10
18	Următorul eșantion= Numărul clientului din lista de clienți					17
19	Următorul eșantion= Numărul clientului din lista de clienți					23

Sursă: Proiecție proprie

sul de mărime al eșantionului ($16,5 = 10 + 6,75$ - numărul este rotunjit la 17).

- 18) **Analiza regresivă** - este un mijloc de estimare a relațiilor între două sau mai multe serii de numere și apoi predicția valorilor unei serii, bazându-ne pe valorile cunoscute ale celeilalte serii de date. Odată ce predicția a fost efectuată, variațiile între sumele înregistrate în contabilitate și cele prezise de modelul regresiv pot reprezenta punctul de început pentru investigații ale auditorilor.
- 19) **Testarea privind elementele lipsă** - pentru identificarea valorilor lipsă din listele de date
- 20) **Testarea totalurilor valorilor numerice** - pentru identificarea unor totaluri de control care ar fi putut fi falsificate.

Exemple privind utilizarea funcțiilor software în domeniul auditului financiar

Având în vedere cele de mai sus, vom sintetiza și analiza în continuare câteva din tehnicile și exemplele propuse de Asociația Examinatorilor Certificați de Fraudă din SUA în Manualul Examinatorilor de Fraudă⁵:

- 1) **Tehnici de detectare a fraudelor și erorilor pentru datoriile comerciale**
- **Comparații între două perioade ale soldurilor conturilor de furnizori.** Acesta este un raport analitic elementar pentru identificarea tendințelor privind istoricul de achiziții al furnizorului. O anali-

ză a tendințelor trebuie să fie îndeplinită pentru identificarea furnizorilor a căror activitate a scăzut sau a crescut substanțial. Bazându-se pe modificările din mediul de afaceri și/sau a proiectelor noi ale companiei, auditorul va efectua o evaluare privind caracterul rezonabil al acestor tendințe.

- **Statistici descriptive** furnizează suma maximă, suma minimă, suma medie și alte statistici de nivel înalt. Aceste statistici pot să fie revizuite asupra caracterului rezonabil. De exemplu, sumele negative sau sumele neobișnuit de mari pot părea nerezonabile.
- **Testarea plăților duplicate.** Plăți duplicate către furnizori reprezintă în mod obișnuit erori pe care sistemul informatic nu a fost capabil să le detecteze. În cele mai multe sisteme, o verificare va fi efectuată în cazul în care numărul (codul) furnizorului, numărul facturii și suma sunt aceleași. Acest test poate fi efectuat pentru a se asigura că un sistem de control elementar este operațional, precum și pentru identificarea altor cauze privind duplicatele. Rezultatele unui astfel de test trebuie să fie revizuite. De exemplu, plățile pentru chirii pot apărea ca fiind plăți duplicate, dar, de fapt, ele sunt plăți simple care au loc în mod obișnuit. Totodată, trebuie luat în considerare că anumite pachete software de contabilitate permit emiterea de plăți parțiale (ex: o plată către același furnizor cu același număr de factură și sumă). Deci, auditorul trebuie să determine dacă sistemul permite asemenea plăți și, dacă așa este, să urmărească omiterea lor înainte de a rula o astfel de aplicație. Plăți anulate trebuie de ase-

⁵ Association of Certified Fraud Examiners, *Fraud Examiners Manual*, 2010, US edition, pp 3601-3628

menea revizuite în sensul că pot exista două plăți: una anulată și una validă. Un exemplu pentru identificarea duplicatelor în Active Data for Excel este oferit în figura 12.

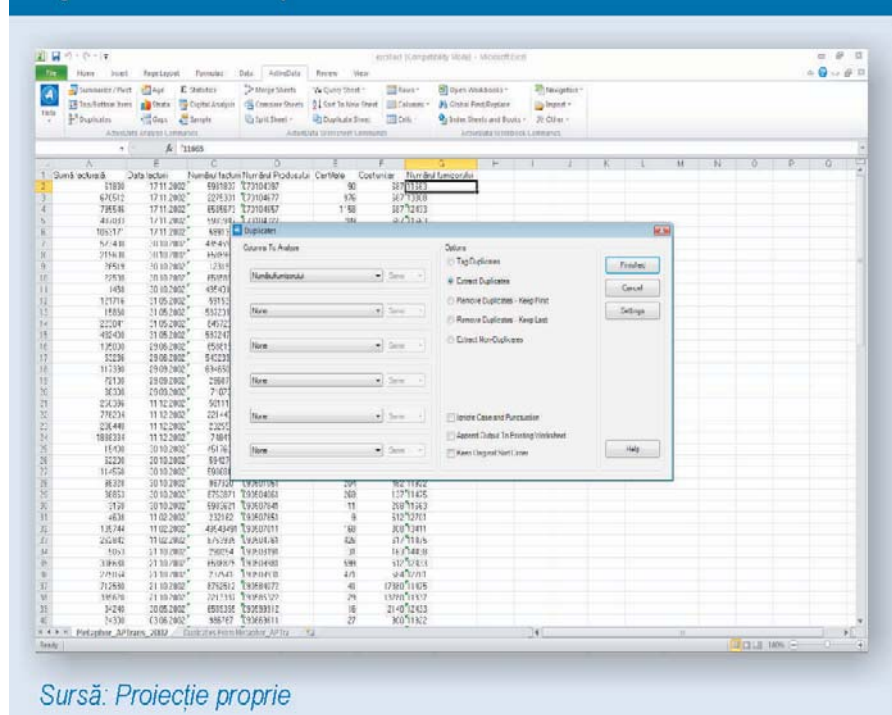
Pașii efectuați pentru obținerea duplicatelor sunt: Click Meniul ActiveData → Selecție în fereastra „Duplicates” a coloanei care va fi analizată din punctul de vedere al elementelor duplicate (în cazul nostru „Numărul furnizorului”) → Click Finished → Un nou worksheet este creat în mod automat unde coloana ”Numărul furnizorului” este sortată în funcție de duplicatele găsite (noul worksheet jurnalizează astfel munca efectuată de auditor).

- **Verificarea adreselor angajaților cu cele din lista de furnizori.** Testul identifică valori identice sau similare aferente atributelor din fișierele bazelor de date privind furnizorii și angajații în încercarea de a identifica plăți frauduloase către angajați. Acest test poate fi rulat și pentru alte informații personale, așa cum sunt, de exemplu, numerele de telefon.

Odată ce rezultatele sunt produse, auditorul trebuie să le vizualizeze pentru a determina dacă sunt adrese identice între fișierul angajaților și fișierul furnizorilor. Pasul următor este crearea unui Query Sheet cu facturile suspecte pentru a determina dacă ele sunt frauduloase. Pe de altă parte, deoarece este obișnuit ca o organizație să plătească cheltuielile de transport sau de cazare ale angajaților, ar trebui ca aceste plăți să nu fie considerate plăți frauduloase fără verificări în detaliu. Dacă este posibil, fișierul furnizorilor ar trebui să fie filtrat și să excludă cheltuielile cu transportul și cazarea înainte de a rula acest test.

- **Identificarea plăților efectuate după perioada de închidere pentru datorii valide la perioada de închidere.** Acest raport

Figura 12 - Analiza duplicatelor în ActiveData for Excel

Sursă: Proiecție proprie

permite identificarea datoriilor neînregistrate. O schemă obișnuită este ca o organizație să „țină” o factură prin neînregistrarea sa în sistem. Apoi, după sfârșitul perioadei, factura va fi introdusă în sistem, evitând astfel cheltuiala în perioada aflată sub revizuire. Facturile identificate în acest test ar trebui să fie revizuite pentru caracterul rezonabil și materialitate. Dacă sumele nu sunt considerabile, este rezonabil să nu fie efectuate teste suplimentare. Dacă sunt considerabile, tendințe pot fi identificate în tipurile de facturi sau furnizori.

- **Identificarea comenzilor de achiziții excedentare.** Acest raport identifică anumite probleme privind autorizarea în procesul de achiziții, unde facturile plătite depășesc sumele autorizate privind comenzile de achiziții. Pe lângă evaluarea limitelor autorizate, acest raport testează sis-

temul de control care nu ar trebui să permită o factură să fie plătită peste o limită prestabilită (de regulă între 5 și 10 procente).

Un astfel de raport poate scoate în evidență anumite fraude:

- ❖ O comandă de achiziții este furnizată pentru a justifica plata, totuși plăți excesiv de mari sunt efectuate în scopul fraudării.
- ❖ Furnizori care „lucrează” cu un angajat care poate crea comenzi de achiziții cu prețuri rezonabile, totuși acele prețuri sunt excesive atunci când sunt trimise facturile.

Acest test poate sublinia o breșă în sistemul de control al sistemului informatic (care ar trebui să verifice comenzile de achiziții excesive) sau poate identifica numeroase corecții în sistemul informatic.

Auditorul ar trebui să repete pașii din procesul de introducere a unei comenzi de achiziții și a facturilor asociate pentru a înțelege mai bine sistemul de control.

Odată ce acestea au fost înțelese, diferențele prezentate în acest test pot fi investigate de auditor.

Alte tehnici de detectare privind datoriile comerciale:

- Crearea unui raport privind facturile plătite pentru compararea manuală cu facturile reale;
- Centralizarea facturilor mari în funcție de sumă, furnizor etc.
- Identificarea debitelor din conturile de cheltuieli în afara seriilor de conturi obișnuite;
- Reconcilierea registrului de cecuri cu sumele plătite în funcție de factura furnizorului;
- Crearea de rapoarte centralizate privind analiza furnizorilor;
- Revizuirea cheltuielilor lunare repetitive și compararea cu facturile plătite/emise;
- Generarea unui raport pentru anumite documente justificative pentru revizuirea de audit manuală.

2) Tehnici de detectare a fraudelor și erorilor din Registrul Cartea Mare

- **Stratificarea informațiilor din registrul Cartea Mare.** Raportul de stratificare poate fi revizuit pentru:
  - Solduri de conturi mari, care nu se justifică și pot fi interogate pentru recalculare și clasificarea lor adecvată
  - Un număr mare de tranzacții cu activitate cumulată mică și care pot fi consolidate
  - Planificarea testelor de detaliu
- **Testele privind câmpurile goale din registru.** Spațiile goale pot semnala procesări de date incomplete sau, în cazul intrărilor din registru, potențiale înregistrări care nu sunt vizibile. De obicei, o metodă pentru documentarea

acestor apariții, împreună cu o revizuire din partea unei părți independente, este suficientă pentru a asigura exhaustivitatea și precizia procesării. Totuși, este rar ca un test privind spațiile goale din registru să fie efectuat în departamentul de contabilitate.

- **Identificarea intrărilor nonstandard din registru efectuate în perioada imediat următoare încheierii anului și care sunt asociate anumitor conturi.** Intrările nonstandard sunt în general acelea înregistrate manual mai degrabă decât cele printr-o intrare automată dintr-un registru de creanțe de exemplu. Astfel de intrări sunt mai expuse erorilor și fraudelor, în principal din cauza posibilității de a trece peste autorizarea managementului.
- **Sumarizarea activității pe conturi de utilizatori.** Acest test permite identificarea numelor standard ca „test” sau „anonymus”, precum și a utilizatorilor care au acces peste nivelul lor de responsabilitate.

Alte tehnici de detectare privind registrul Cartea Mare:

- Selectarea anumitor date din jurnal pentru analiză;
- Crearea de rapoarte comparative a sumelor bugetate cu cele actuale;
- Analiza și confirmarea anumitor conturi din registru pentru verificarea legalității tranzacțiilor;
- Rapiditatea reconcilierii conturilor prin interogări specializate de conturi;
- Calcularea de rate financiare;
- Calcularea unei rate de comparație, procentuală, între conturi;
- Pregătirea unor rapoarte personalizate, rapoarte complete pri-

vind fluxurile de numerar, contul de profit și pierdere și rapoarte privind activele și datoriile;

- Compararea de totaluri a conturilor principale în orice ordine (mic-mare, mare-mic);
- Crearea de rapoarte în orice format pe conturi, divizie, departament etc.

3) Tehnici de detectare a fraudelor și erorilor pentru venituri

- **Informații lipsă/neobișnuite privind fișierul clienților/ Verificarea modificărilor față de anul trecut.** Raportul poate identifica modificări privind fișierul principal referitoare la clienți, așa cum sunt adăugările sau ștergerile. Din cauza faptului că există un potențial mare de fraudă pentru clienții adăugați recent (ex: introducerea de facturi de vânzare false pentru a ridica conturile de creanțe la sfârșitul perioadei de raportare), numele și adresele clienților trebuie revizuite în comparație cu cele ale angajaților care au autorizarea de a introduce facturi în sistem.
- **Testarea vechimii creanțelor comerciale, extragerea conturilor vechi și centralizarea pe clienți.** Acest test recalculează în principal vechimea facturilor din registrul creanțelor comerciale în comparație cu raportul oferit de managementul companiei. Orice diferențe între aceste calcule și raportul utilizat de management pot fi datorate unor erori ale sistemului, unui raport incomplet al managementului sau unor cazuri de fraudă. Pentru a orchestra fraudă, managementul poate ascunde anumite tipare privind plățile reale ale clienților cu scopul de a denatura imaginea fidelă a conturilor la sfârșitul anului.

Odată ce facturile sunt centralizate pe clienți, raportul privind vechimea creanțelor poate scoate în evidență conturile clienților, mai vechi decât o limită predefinită ca fiind "vechi". Aceasta poate fi 180 sau 270 zile după ce plata pentru asemenea facturi este improbabilă. Solduri mari privind conturile de clienți pot fi revizuite cu managementul cu privire la colectarea lor și, posibil, chiar cu clientul respectiv.

- **Calcularea diferențelor între datele de facturare și cele de livrare, precum și datele facturilor fără livrări.** Facturile de vânzări care nu sunt urmate de livrări pot face obiectul erorilor și fraudelor. În acest caz, venitul este înregistrat înainte ca el să fie încasat. Auditorul trebuie să desfășoare analize independente de departamentul de vânzări al entității auditate.

Alte tehnici de detectare privind veniturile:

- Crearea unei liste privind limitele de creștere și descreștere a creanțelor față de clienți
- Vechimea creanțelor prezentată în rapoarte cu formate diverse (ex: rapoartele pot fi stratificate în funcție de zile, săptămâni, luni, trimestre, semestre, ani etc.)
- Verificarea consecutivității facturilor de vânzare
- Identificarea facturilor sau a numerelor de cont duplicate privind clienții
- Extragerea de rapoarte specifice care să arate creditele obținute de clienți
- Rapoarte de sumarizare a clienților pe factură, produs etc.
- Identificarea activității clienților după vechime, produs etc.

- Compararea limitelor de credit ale clienților și soldurile conturilor curente sau din trecut.

4) Tehnici de detectare a fraudelor și erorilor pentru active, numerar și stat de salarii

GESTIONAREA ACTIVELOR

- Generarea de rapoarte privind comparația între costuri și amortizare
- Compararea impozitelor înregistrate și a deprecierilor acestora și indicarea variațiilor
- Sortarea valorilor activelor după tipul de activ și sume
- Selectarea eșantioanelor pentru verificarea existenței activelor
- Recalcularea sumelor cheltuite și rezervelor utilizând costuri de înlocuire.

NUMERARUL

- Centralizarea plăților cu numerar pe conturi bancare, bănci, departamente, furnizori etc.
- Verificarea pistei de audit pentru toate sumele plătite pe comenzi de achiziții, furnizori, departamente etc.
- Generarea de centralizatoare privind încasările de numerar de la clienți pentru analiză
- Identificarea sumelor plătite pe departament, aprobarea persoanei autorizate sau limite de sume.

STATUL DE SALARII

- Centralizarea activității de plată a salariilor în funcție de anumite criterii pentru revizuire;
- Identificarea modificărilor în statul de salarii și în fișierele angajaților;
- Compararea fișelor privind timpul lucrat cu statul de salarii pentru identificarea unor posibile discrepanțe;

- Pregătirea unor rapoarte de verificare a plăților în cazul unor sume care depășesc o anumită limită;
- Verificarea autorizării persoanei pentru a efectua plăți.

5) Tehnici de detectare a fraudelor și erorilor pentru facturi care ridică suspiciuni de fraudă, scheme de mită sau conflicte de interese, scheme de spălare a banilor

FACTURI CARE RIDICĂ SUSPICIUNI DE FRAUDĂ

- Identificarea facturilor fără o comandă de achiziții validă
- Căutarea de facturi ale furnizorilor care nu sunt în fișierul de furnizori autorizați
- Identificarea de facturi multiple pentru același produs achiziționat
- Extragerea furnizorilor cu numere de factură duplicate
- Căutarea de facturi multiple cu aceeași sumă și în aceeași dată
- Căutarea de plăți ale facturilor efectuate în zile libere (sâmbătă și duminică)
- Identificarea de facturi multiple la data închiderii perioadei de raportare sau în apropierea acestor date.

SCHEME DE MITĂ SAU CONFLICTE DE INTERESE

- Căutarea de prețuri ale furnizorilor mai mari decât cele standard
- Identificarea de creșteri ale prețurilor mai mari decât procentele acceptabile
- Verificarea achizițiilor care se desfășoară în mod continuu în ciuda ratelor mari de mărfuri refuzate, rebuturi constatate sau avansuri semnificative acordate furnizorilor
- Căutarea de achiziții de volum mare de la un singur furnizor.

SCHEME DE SPĂLARE A BANILOR

- Identificarea conturilor cu valori mari ale tranzacțiilor. În mod obișnuit există un număr mic de tranzacții mari într-un cont utilizat pentru spălarea banilor
- Identificarea tranzacțiilor de debit și credit pereche asupra aceluiași cont într-o perioadă scurtă de timp
- Căutarea de tranzacții de valori mari, rotunjite
- Identificarea de conturi multiple pentru persoane fizice
- Identificarea depunerilor de numerar de valoare mare.

Exemplele de mai sus nu reprezintă contribuție originală a autorului însă ele reprezintă elemente de actualitate în cercetarea românească cu privire la tehnicile de audit asistate de calculator. Contribuția autorului constă în sistematizarea și sumarizarea exemplelor oferite de Manualul Examinatorilor de Fraudă (ACFE 2010), prin prezentarea într-o formă unitară care să ilustreze cât mai bine aplicarea funcțiilor software de analiză a datelor.

Concluzii

Deși acest articol prezintă o listă cuprinzătoare a funcțiilor software aceasta nu este exhaustivă, ea putând include și următoarele: examinarea consecutivității înregistrărilor, numărarea înregistrărilor, dezvoltarea de scripturi pentru analiza datelor, organizarea bi-dimensională a datelor (cross-tabulation) etc.

Aceste funcții pot face obiectul unor cercetări viitoare și în același timp studii de caz noi pot fi dezvoltate în scopul exemplificării modului de utilizare a instrumentelor software pentru analiza datelor.

Totodată, acest articol nu studiază analiza centralizată a datelor sau analiza desfășurată ca urmare a monitorizării continue sau a auditului continuu, elemente care pot face de asemenea obiectul unor noi cercetări în viitor.

În cazul analizei centralizate a datelor se pot utiliza pentru analiză: aplicații OLAP, aplicații de business intelligence, aplicații de analiza datelor în cantități mari (big data analytics).

Pe de altă parte, în cazul monitorizării continue sau al auditului continuu se pot analiza rapoartele privind excepțiile sau rapoartele de monitorizare pentru identificarea erorilor, anomaliilor sau tiparelor.

Analiza datelor în mod predictiv în scopul predicțiilor despre evenimente viitoare poate fi de asemenea luată în considerare în identificarea riscurilor și oportunităților prin exploatarea datelor istorice.

Auditorul ia în considerare mai multe aspecte atunci când realizează analiza datelor cu ajutorul aplicațiilor software.

În primul rând, auditorul se asigură de validitatea și integritatea datelor.

În al doilea rând, auditorul ține cont de formatul și structura datelor atunci când se dorește importul sau exportul datelor într-o aplicație de audit. Multitudinea de formate și structuri ale datelor pot genera riscuri cu privire la analiza cu precizie a datelor.

În al treilea rând, auditorul ia în considerare diferitele nivele de agregare pe care le cere munca de audit. În acest sens, auditorul are în vedere în principal nivelul de agregare cel mai înalt acolo unde există tranzacții multiple cu efecte sistematice (de exemplu, efectuarea de înregistrări contabile eronate pentru tranzacții multiple sau interpretarea eronată a unor reglementări contabile în mod repetat).

În concluzie, paleta largă de aplicații generalizate de audit informatizat oferă instrumentarul necesar auditorului pentru analiza datelor.

Ele asigură cele mai multe din funcțiile de analiză și extragere a datelor, precum: citirea, calcularea și sumarizarea, compararea, sortarea și reorganizarea etc.

Bibliografie

- Association of Certified Fraud Examiners, *Fraud Examiners Manual*, 2010, US edition, pp 3601-3628
- Federația Internațională a Contabililor, *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit Financiar 2009*, Coeditare CAFR - Ed. Irecson
- David Coderre, *Fraud Analysis Techniques Using ACL*, 2009, John Wiley&Sons
- David Coderre, *Internal Audit - Efficiency through Automation*, John Wiley & Sons, 2009
- Popa Ștefan, Ionescu Claudia, *Audit in medii informatizate*, Ed Expert, București, 2005
- An ISACA whitepaper: Data analytics – a practical approach*, 2011 disponibil online: <http://www.isaca.org>
- www.tdwi.org, Phillip Russom, report *Big data analytics*, 2011
- <http://www.theiia.org/itaudit/features/in-depth-features-2-10-08/feature-1/>
- www.acl.com Video demonstrativ intitulat *Fraud Tests using ACL*, disponibil într-un webinar pe site-ul www.acl.com; autor: Sean Elrington; apariție anul 2012
- <http://www.isaca.org>

Dezvoltări privind dimensiunea predictivă a bugetelor în entitățile economice

Eugeniu ȚURLEA*, Aurelia ȘTEFĂNESCU**
& Gabriela Lidia TĂNASE***

Abstract

Developments on the Predictive Dimension of Budgets in Economic Entities

The premise of this research takes into account the results presented in previous articles on the entities' budgets, which were published by the authors in issue No. 7/2012 and No. 8/2012 of "Audit Financiar" Journal, that have highlighted both conceptually and practically, that management decision-making process depends on the budgeting process for achieving the objectives of financial performance in an economic entity. The present article continues the research by identifying, in a conceptual manner, the informative role of budgets in terms of management of economic entities and by shaping and confirming a new predictive dimension of budgets. In this respect, by resorting to applied research, the authors analyzed, sequentially and in an integrated manner, from a managerial perspective, various scenarios and the impact of their adoption on an economic entity's financial performance. The research offers a synthesis of the ideas regarding this subject, found in national and international publications.

Key words: *budgets, scenarios, financial performance, decision, management, economic entity*

JEL Classification: *G 31, M 10, L 25*

Cuvinte cheie: *proces de armonizare, Standarde Internaționale de Audit, Directive Europene, cadrul juridic și profesional, similitudini, particularități*

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: eturlea@yahoo.com

** Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: stefanescu.aura@gmail.com

*** Drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: gabrielatanase26@yahoo.com

Introducere

Incertitudinea mediului economic în care entitățile interacționează a direcționat cercetarea către dezvoltarea din punct de vedere conceptual și aplicativ a dimensiunii bugetelor, din perspectiva managementului entităților economice. Prezenta cercetare vizează o sinteză a abordărilor conceptuale privind valențele informaționale ale bugetelor din perspectiva procesului decizional al managementului entităților economice, completată de o abordare aplicativă privind elaborarea scenariilor și analiza impactului adoptării acestora asupra performanței financiare pentru o entitate economică din sectorul panificației. Considerăm că noua dimensiune predictivă a bugetelor consolidează rolul de suport al acestora în procesul decizional strategic al managementului entităților.

Metodologia cercetării

Cercetarea efectuată este de tip constructiv și aplicativ. Prin recurs la cercetarea de tip constructiv, pe baza ideilor publicate în literatura de specialitate au fost creionate noi valențe informaționale ale bugetelor entităților economice prin raportare la procesul decizional al managementului. Acest tip de cercetare a fost completat cu cel aplicativ pentru a confirma o nouă dimensiune predictivă a bugetelor în cadrul entităților economice. Latura aplicativă a cercetării a permis construirea unui evantai de scenarii pe baza situației bugetate a unei entități economice din sectorul panificației și analiza comparativă a fiecărui

scenariu cu varianta bugetată și inter-scenarii, în vederea adoptării de către management a strategiei care îmbunătățește performanța financiară a entității.

Repere conceptuale privind valențele informaționale ale bugetelor entităților economice, din perspectiva managementului

La nivelul literaturii de specialitate, valențele informaționale atribuite bugetelor de către managementul entităților economice sunt variate. Având ca premisă faptul că managementul entității construiește ipoteze pornind de la modificarea anumitor indicatori care vor evidenția interacțiunea asupra celorlalți indicatori, precum și asupra rezultatelor obținute, prin cercetarea efectuată propunem o abordare a valențelor informaționale ale bugetelor într-o manieră implicită. Astfel de abordări pot avea sau nu ca premisă bugetele și se regăsesc în literatura de specialitate sub diverse denumiri: analiza de sensibilitate, analiza *What If*, analiza scenariilor, analiza de sensibilitate.

Horngren et al (2006)¹ consideră că „analiza de sensibilitate este o tehnică utilizată de către manageri pentru a examina cum se va modifica un rezultat dacă volumele inițial prevăzute nu sunt realizate sau dacă o ipoteză de bază se schimbă.” Autorii consideră că analiza de sensibilitate este o modalitate de a evalua incertitudinea. O idee similară este susținută de Pomerol (2001)², conform căruia baza adoptării deciziilor și implicit utilizarea analizelor *What If* și/sau a scenariilor o reprezintă incertitudinea.

FuLong Wu et al (2009)³ abordează procesul decizional privind alocarea resurselor și elaborarea bugetelor din perspectiva analizelor *What If*. Din acest punct de vedere, elaborarea mai multor scenarii de analiză se fundamentează pe identificarea riscurilor posibile și permite analiza impactului sau a rezultatelor strategiilor adoptate de către managementul entității, fiind utile în activitatea de planificare. Autorii susțin că prin intermediul analizei *What If* se previzionează alocarea resurselor având ca punct de plecare multitudinea constrângerilor operaționale din cadrul entității economice și se analizează evoluțiile viitoare, ceea ce asigură managementului entității inteligibilitatea rezultatelor posibile ale deciziilor adoptate și realizarea echilibrului dintre asumarea riscurilor și obținerea unor rezultate superioare.

Caraiani et al (2010)⁴ susțin că analiza *What If* este un instrument util managerilor deoarece îi ajută să anticipeze impactul deciziilor pe care le vor adopta. Din această perspectivă, autorii apreciază că analiza *What If* permite realizarea mai multor scenarii, variante posibile, prin modificarea unor variabile ce vor avea impact asupra rezultatelor generale sau asupra altor variabile și, în consecință, este considerată instrument de cuantificare a riscului, instrument de management, instrument de analiză și diagnostic financiar, instrument pentru adoptarea deciziilor, care permite previzionarea performanței entității economice. Într-o altă viziune, Caraiani et al (2008)⁵ propun analiza de sensibilitate pe care o definesc ca fiind „o tehnică ce examinează modul de evoluție a rezultatului când previziunile nu se concretizează sau atunci când una din proiecții nu se modifică.”

Ahmed et al. (2010)⁶ abordează scenariile într-o manieră duală: un proces managerial de adoptare a deciziilor acceptat la scară largă, respectiv instrumente manageriale care permit identificarea diverselor variante plauzibile pentru viitor și realizarea unor analize privind evenimentele viitoare. Într-o altă abordare, Mahmoud et al. (2009)⁷ apreciază că scenariile reprezintă situații viitoare posibile, iar evaluarea rezultatelor scenariilor și a implicațiilor acestora reprezintă suport în procesul deci-

1 Horngren, T., Ch., Datar, M., S., Foster, G., *Contabilitatea costurilor, o abordare managerială*, ediția a 11-a, traducere, Ed. ARC, Chișinău, 2006, pg. 77

2 Pomerol, J.C., *Scenario development and practical decision making under uncertainty*, Original Research Article, Decision Support Systems, Vol. 31, Issue 2, June 2001, pg. 197-204

3 FuLong Wu, E., Shelper, K. M., *Using scenarios to identify and manage allocation decision risks*, Original Research Article, Library Collections, Acquisitions, and Technical Services, Vol. 33, Issue 4, 2009, pg. 97-104

4 Caraiani C., Dascălu, C., Lungu, C., Gușe, R., *Contabilitate managerială. Tehnologii contabile integrate de raportare și decizie*, Ed. ASE, București, 2010, pg.127-130

5 Caraiani, C. & All, *Contabilitate de gestiune & control de gestiune*, Ed. Universitară, București, 2008, pg. 190

6 Ahmed, D. M., Sundaram, D., Piramuthu, S., *Knowledge-based scenario management – Process and support*, Original Research Article, Decision Support Systems, Vol. 49, Issue 4, November 2010, pg. 507-520

7 Mahmoud, M. & All, *A formal framework for scenario development in support of environmental decision-making*, Original Research Article, Environmental Modelling & Software, Vol. 24, Issue 7, July 2009, pg. 798-808

zional. Autorii definesc scenariul ca fiind o descriere coerentă și plauzibilă a unei stări viitoare posibile și nu reprezintă o previzionare, ci mai degrabă o alternativă a viitorului. Scenariile oferă o perspectivă dinamică asupra viitorului, explorând diverse traiectorii și schimbări care conduc la formularea mai multor variante alternative plauzibile ale acestuia. Partizani ai scenariilor, Mahmoud et al. (2009) susțin că acestea sunt utile pentru planificarea pe termen lung, pentru adoptarea deciziilor pe termen scurt care au impact pe termen lung, dar și în procesul de evaluare a riscurilor.

Indiferent de titulatura sub care se regăsește în literatura de specialitate, analiza scenariilor se fundamentează pe metoda cost-volum-profit. Principalii indicatori⁸ care se circumscriu acestei metode sunt următorii:

- **Cifra de afaceri** - Reprezintă valoarea totală a vânzărilor realizate de către entitatea economică ținând cont de cantitățile vândute și prețurile practicate.
- **Cifra de afaceri critică** - Reflectă cifra de afaceri care trebuie obținută astfel încât veniturile să fie egale cu cheltuielile, iar rezultatul să fie zero. Se calculează ca raport între cheltuielile fixe și factorul de acoperire.
- **Marja brută unitară** - Reflectă contribuția unei unități din produs la obținerea rezultatului și acoperirea cheltuielilor fixe, fiind marja dintre prețul de vânzare și costul variabil unitar.
- **Marja brută totală** - Arată contribuția fiecărui tip de produs la obținerea rezultatului și acoperirea cheltuielilor fixe, fiind marja dintre cifra de afaceri și cheltuielile variabile.

- **Marja brută medie** - Este marja obținută de către entitatea economică pentru toate produsele fabricate, indiferent de tipul acestora. Se determină ca raport între marja brută totală și totalul cantităților fabricate.
- **Rezultatul** - Reprezintă profitul sau pierderea obținută de către entitatea economică și se calculează ca diferență între marja brută și cheltuielile fixe.
- **Factorul de acoperire** - Indică procentul din cifra de afaceri ce este utilizat pentru acoperirea cheltuielilor fixe și generarea profitului. Se determină ca raport între marja brută și cifra de afaceri.
- **Pragul de rentabilitate** - Reflectă cantitatea care trebuie fabricată și vândută astfel încât veniturile obținute să fie egale cu cheltuielile iar rezultatul să fie zero. Se calculează ca raport între cheltuielile fixe și marja brută medie.
- **Indicele de prelevare** - Reprezintă procentul din cifra de afaceri necesar pentru acoperirea cheltuielilor fixe. Se calculează ca raport între cheltuielile fixe și cifra de afaceri.
- **Rata marjei de siguranță** - Indică în cifre relative cu cât pot să se diminueze vânzările astfel încât rezultatul să fie zero.
- **Marja de siguranță/Intervalul de siguranță** - Prezintă în unități monetare cu cât pot scădea vânzările astfel încât rezultatul obținut să fie zero. Se calculează ca diferență între cifra de afaceri și cifra de afaceri critică.

Cercetarea efectuată evidențiază că prin valoarea informațională bugetele reprezintă instrumente pertinente și

exhaustive, utile managementului în procesul de adoptare a deciziilor privind performanța financiară a entităților economice.

Scenariile, procesul decizional al managementului și impactul asupra performanței financiare. Cazul unei entități economice din sectorul de panificație

Demersul construirii scenariilor și previzionarea consecințelor deciziilor adoptate de către management are ca fundament bugetele elaborate în cadrul cercetării precedente pentru o entitate economică din sectorul produselor de panificație și patiserie. Menționăm că bugetele au fost elaborate pentru două dintre produsele fabricate de către entitate: franzela albă și cozonacul cu cacao și stafide. Informațiile utilizate pentru realizarea obiectivului cercetării sunt prezentate în situația bugetată a entității (Tabel nr.1):

Analizele de piață efectuate în sectorul produselor de panificație au evidențiat următoarele: prețul de vânzare al produselor se poate majora între 10%-20%, având în vedere politica de prețuri a concurenților semnificativi din sectorul panificației pentru produse similare, preferințele și sensibilitatea consumatorului la preț; cererea de produse se poate majora în intervalul 7% - 15% ca urmare a promovării produselor, a reclamelor agresive, a prețurilor de vân-

⁸ Adaptare după: Caraiani, C. & All, *op. cit.*; Caraiani C., Dascălu, C., Lungu, C., Gușe, R., *op. cit.*

Tabel 1 - Situația bugetată

Indicatori	Franzelă albă	Cozonac cu cacao și stafide	Total
Cantitate (buc)	1.500.000.000,00	7.000.000,00	1.507.000.000,00
Preț de vânzare (um/buc)	4,50	8,00	-
Cost variabil unitar (um/buc)	3,35	8,41	-
Cheltuieli fixe (um)	-	-	11.867.755,55

zare competitive și a raportului avantajos calitate-preț. Complementar, analizele interne întreprinse de către managementul entității au relevat posibilitatea reducerii costurilor variabile unitare ale produselor cu maxim 8% prin aprovizionarea cu materii prime și materiale de la furnizori recent intrați pe piață care oferă prețuri mai avantajoase, dar o calitate superioară a produselor, precum și posibilitatea reducerii cheltuielilor fixe.

Având ca premisă situația bugetată și concluziile analizelor interne și externe, managementul entității conturează următoarele scenarii:

1. Majorarea prețului de vânzare al franzelei albe la 5 um, iar al cozonacului cu cacao și stafide la 8,50 um.

2. Majorarea cantității fabricate și vândute cu 10% pentru ambele produse.
3. Reducerea costului unitar al franzelei albe cu 5% , iar al cozonacului cu cacao și stafide cu 2%.
4. Reducerea cheltuielile fixe cu 3.000.000 um.
5. Corelarea scenariilor 1- 4.

Pentru adoptarea variantei care generează performanța financiară previzionată, managementul entității efectuează comparații între fiecare scenariu și varianta bugetată, precum și comparații interscenarii, astfel:

1. Majorarea prețului de vânzare al franzelei albe la 5 um, iar al cozonacului cu cacao și stafide la 8,50 um

(Tabel 2). Adoptarea acestui scenariu de către managementul entității va genera majorarea cifrei de afaceri aferente fiecărui produs și per total, în contextul în care cheltuielile variabile și fixe rămân constante. De asemenea, se remarcă faptul că modificarea prețului de vânzare al cozonacului cu cacao și stafide are impact semnificativ asupra marjei brute la profit care depășește pragul negativ, iar acest produs începe să genereze profit. Modificarea prețului de vânzare al celor două produse are impact pozitiv și asupra rezultatului care se majorează semnificativ, cheltuielile fixe fiind acoperite într-o proporție mai mare decât în varianta inițială. Reducerea pragului de rentabilitate și al cifrei de afaceri critice, precum și majorarea ratei marjei de siguranță și a mar-

Tabel 2 - Scenariul 1: Majorarea prețurilor de vânzare ale celor două produse

Indicator	Franzelă albă		Cozonac cu cacao și stafide		Total	
	Bugetat	Scenariul 1	Bugetat	Scenariul 1	Bugetat	Scenariul 1
Cantitate	1.500.000.000,00	1.500.000.000,00	7.000.000,00	7.000.000,00	1.507.000.000,00	1.507.000.000,00
Preț de vânzare	4,50	5,00	8,00	8,50	-	-
Cost variabil unitar	3,35	3,35	8,41	8,41	-	-
Cheltuieli fixe	-	-	-	-	11.867.755,55	11.867.755,55
Cifra de afaceri	6.750.000.000,00	7.500.000.000,00	56.000.000,00	59.500.000,00	6.806.000.000,00	7.559.500.000,00
Cheltuieli variabile	5.025.000.000,00	5.025.000.000,00	58.870.000,00	58.870.000,00	5.083.870.000,00	5.083.870.000,00
Marja brută unitară	1,15	1,65	-0,41	0,09	-	-
Marja brută totală	1.725.000.000,00	2.475.000.000,00	-2.870.000,00	630.000,00	1.722.130.000,00	2.475.630.000,00
Rezultat (Profit/Pierdere)	-	-	-	-	1.710.262.244,45	2.463.762.244,45
Factor de acoperire	25,56	33	-5,13	1,06	25,30	32,75
Indice de prelevare	-	-	-	-	0,17	0,16
Marja brută medie	-	-	-	-	1,14	1,64
Prag de rentabilitate	-	-	-	-	10.410.311,89	7.236.436,31
Cifra de afaceri critică	-	-	-	-	46.908.124,70	36.237.421,53
Rata marjei de siguranță	-	-	-	-	99,31	99,52
Marja de siguranță	-	-	-	-	6.759.091.875,30	7.523.262.578,47

jei de siguranță sunt argumente în favoarea impactului pozitiv asupra performanței financiare a entității pe care îl generează adoptarea acestui scenariu de către management.

2. Majorarea cantității fabricate și vândute cu 10% pentru ambele produse (Tabel 3). Analiza consecințelor adoptării acestui scenariu de către entitate reflectă, pe de o parte, majorarea

cifrei de afaceri, iar, pe de altă parte, majorarea cheltuielilor variabile. Deși profitul se majorează, considerăm că această alternativă nu este ideală pentru entitate deoarece marja brută pentru cozonacul cu cacao și stafide rămâne negativă, indicând pierderea pe care o generează acest produs.

3. Reducerea costului unitar al franzelei albe cu 5% , iar al cozonacului

cu cacao și stafide cu 2% (Tabel 4). Opțiunea pentru acest scenariu determină următoarele modificări: diminuarea cheltuielilor variabile totale în condițiile menținerii valorii cifrei de afaceri, majorarea marjei brute și a rezultatului. Dezavantajul adoptării acestei variante este acela că majorarea marjei brute pentru cozonacul cu cacao și stafide este insuficientă pentru a contribui pozitiv la obținerea rezultatului.

Tabel 3 - Scenariul 2: Majorarea cantității fabricate și vândute pentru ambele produse

Indicator	Franzela albă		Cozonac cu cacao și stafide		Total	
	Bugetat	Scenariul 2	Bugetat	Scenariul 2	Bugetat	Scenariul 2
Cantitate	1.500.000.000,00	1.650.000.000,00	7.000.000,00	7.700.000,00	1.507.000.000,00	1.657.700.000,00
Preț de vânzare	4,50	4,50	8,00	8,00	-	-
Cost variabil unitar	3,35	3,35	8,41	8,41	-	-
Cheltuieli fixe	-	-	-	-	11.867.755,55	11.867.755,55
Cifra de afaceri	6.750.000.000,00	7.425.000.000,00	56.000.000,00	61.600.000,00	6.806.000.000,00	7.486.600.000,00
Cheltuieli variabile	5.025.000.000,00	5.527.500.000,00	58.870.000,00	64.757.000,00	5.083.870.000,00	5.592.257.000,00
Marja brută unitară	1,15	1,15	-0,41	-0,41	-	-
Marja brută totală	1.725.000.000,00	1.897.500.000,00	-2.870.000,00	-3.157.000,00	1.722.130.000,00	1.894.343.000,00
Rezultat (Profit/Pierdere)	-	-	-	-	1.710.262.244,45	1.882.475.244,45
Factor de acoperire	25,56	25,56	-5,13	-5,13	25,30	25,30
Indice de prelevare	-	-	-	-	0,17	0,16
Marja brută medie	-	-	-	-	1,14	1,14
Prag de rentabilitate	-	-	-	-	10.410.311,89	10.410.311,89
Cifra de afaceri critică	-	-	-	-	46.908.124,70	46.908.124,70
Rata marjei de siguranță	-	-	-	-	99,31	99,37
Marja de siguranță	-	-	-	-	6.759.091.875,30	7.439.691.875,30

Tabel 4 - Scenariul 3: Reducerea costului unitar al ambelor produse

Indicator	Franzela albă		Cozonac cu cacao și stafide		Total	
	Bugetat	Scenariul 3	Bugetat	Scenariul 3	Bugetat	Scenariul 3
Cantitate	1.500.000.000,00	1.500.000.000,00	7.000.000,00	7.000.000,00	1.507.000.000,00	1.507.000.000,00
Preț de vânzare	4,50	4,50	8,00	8,00	-	-
Cost variabil unitar	3,35	3,19	8,41	8,24	-	-
Cheltuieli fixe	-	-	-	-	11.867.755,55	11.867.755,55
Cifra de afaceri	6.750.000.000,00	6.750.000.000,00	56.000.000,00	56.000.000,00	6.806.000.000,00	6.806.000.000,00
Cheltuieli variabile	5.025.000.000,00	4.785.000.000,00	58.870.000,00	57.680.000,00	5.083.870.000,00	4.842.680.000,00
Marja brută unitară	1,15	1,31	-0,41	-0,24	-	-
Marja brută totală	1.725.000.000,00	1.965.000.000,00	-2.870.000,00	-1.680.000,00	1.722.130.000,00	1.963.320.000,00
Rezultat (Profit/Pierdere)	-	-	-	-	1.710.262.244,45	1.951.452.244,45
Factor de acoperire	25,56	29,11	-5,13	-3	25,30	28,85
Indice de prelevare	-	-	-	-	0,17	0,17
Marja brută medie	-	-	-	-	1,14	1,30
Prag de rentabilitate	-	-	-	-	10.410.311,89	9.129.042,73
Cifra de afaceri critică	-	-	-	-	46.908.124,70	41.136.067,76
Rata marjei de siguranță	-	-	-	-	99,31	99,40
Marja de siguranță	-	-	-	-	6.759.091.875,30	6.764.863.932,24

4. Reducerea cheltuielilor fixe cu 3.000.000 um (Tabel 5). Adoptarea acestei alternative are impact bidimensional. Prima dimensiune este favorabilă și constă în îmbunătățirea profitabilității entității, reducerea indicelui de prelevare, a pragului de rentabilitate și a cifrei de afaceri critică. A doua dimensiune este nefavorabilă entității, deoarece contribuția celui de-al doilea produs la profit rămâne negativă.

5. Corelarea scenariilor 1- 4 (Tabel 6). Adoptarea integrată a scenariilor prezentate anterior într-o manieră secvențială determină majorarea cifrei de afaceri într-un ritm superior majorării cheltuielilor variabile, iar pe fondul reducerii cheltuielilor fixe, pe total se remarcă o îmbunătățire semnificativă a performanței financiare a entității. Majorarea factorului de acoperire, a ratei marjei de siguranță și a marjei de siguranță, redu-

ceră cifrei de afaceri critică și a pragului de rentabilitate care sunt consecințe favorabile ale adoptării acestui scenariu, sunt completate de creșterea semnificativă a marjei unitare pentru cozonacul cu cacao și stafide, astfel încât acest produs contribuie la obținerea de profit. Procesul de elaborare și de analiză secvențială și integrată a scenariilor prezentate anterior se finalizează cu adoptarea unei decizii pertinente de

Tabel 5 - Scenariul 4: Reducerea cheltuielilor fixe

Indicator	Franzelă albă		Cozonac cu cacao și stafide		Total	
	Bugetat	Scenariul 4	Bugetat	Scenariul 4	Bugetat	Scenariul 4
Cantitate	1.500.000.000,00	1.500.000.000,00	7.000.000,00	7.000.000,00	1.507.000.000,00	1.507.000.000,00
Preț de vânzare	4,50	4,50	8,00	8,00	-	-
Cost variabil unitar	3,35	3,35	8,41	8,41	-	-
Cheltuieli fixe	-	-	-	-	11.867.755,55	8.867.755,55
Cifra de afaceri	6.750.000.000,00	6.750.000.000,00	56.000.000,00	56.000.000,00	6.806.000.000,00	6.806.000.000,00
Cheltuieli variabile	5.025.000.000,00	5.025.000.000,00	58.870.000,00	58.870.000,00	5.083.870.000,00	5.083.870.000,00
Marja brută unitară	1,15	1,15	-0,41	-0,41	-	-
Marja brută totală	1.725.000.000,00	1.725.000.000,00	-2.870.000,00	-2.870.000,00	1.722.130.000,00	1.722.130.000,00
Rezultat (Profit/Pierdere)	-	-	-	-	1.710.262.244,45	1.713.262.244,45
Factor de acoperire	25,56	25,56	-5,13	-5,13	25,30	25,30
Indice de prelevare	-	-	-	-	0,17	0,13
Marja brută medie	-	-	-	-	1,14	1,14
Prag de rentabilitate	-	-	-	-	10.410.311,89	7.778.732,94
Cifra de afaceri critică	-	-	-	-	46.908.124,70	35.050.417,19
Rata marjei de siguranță	-	-	-	-	99,31	99,49
Marja de siguranță	-	-	-	-	6.759.091.875,30	6.770.949.582,81

Tabel 6 - Scenariul 5: Corelarea integrală a scenariilor

Indicator	Franzelă albă		Cozonac cu cacao și stafide		Total	
	Bugetat	Scenariul 5	Bugetat	Scenariul 5	Bugetat	Scenariul 5
Cantitate	1.500.000.000,00	1.650.000.000,00	7.000.000,00	7.700.000,00	1.507.000.000,00	1.657.700.000,00
Preț de vânzare	4,50	5,00	8,00	8,50	-	-
Cost variabil unitar	3,35	3,19	8,41	8,24	-	-
Cheltuieli fixe	-	-	-	-	11.867.755,55	8.867.755,55
Cifra de afaceri	6.750.000.000,00	8.250.000.000,00	56.000.000,00	65.450.000,00	6.806.000.000,00	8.315.450.000,00
Cheltuieli variabile	5.025.000.000,00	5.263.500.000,00	58.870.000,00	63.448.000,00	5.083.870.000,00	5.326.948.000,00
Marja brută unitară	1,15	1,81	-0,41	0,26	-	-
Marja brută totală	1.725.000.000,00	2.986.500.000,00	-2.870.000,00	2.002.000,00	1.722.130.000,00	2.988.502.000,00
Rezultat (Profit/Pierdere)	-	-	-	-	1.710.262.244,45	2.979.634.244,45
Factor de acoperire	25,56	36,20	-5,13	3,06	25,30	35,94
Indice de prelevare	-	-	-	-	0,17	0,11
Marja brută medie	-	-	-	-	1,14	1,80
Prag de rentabilitate	-	-	-	-	10.410.311,89	4.926.530,86
Cifra de afaceri critică	-	-	-	-	46.908.124,70	24.673.777,27
Rata marjei de siguranță	-	-	-	-	99,31	99,70
Marja de siguranță	-	-	-	-	6.759.091.875,30	8.290.776.222,73

Tabel 7 - Scenariile alternative și procesul decizional final al managementului entității

Indicator	Bugetat	Scenariul 1	Scenariul 2	Scenariul 3	Scenariul 4	Scenariul 5
Cifra de afaceri	6.806.000.000,00	7.559.500.000,00	7.486.600.000,00	6.806.000.000,00	6.806.000.000,00	8.315.450.000,00
Cheltuieli variabile	5.083.870.000,00	5.083.870.000,00	5.592.257.000,00	4.842.680.000,00	5.083.870.000,00	5.326.948.000,00
Marja brută totală	1.722.130.000,00	2.475.630.000,00	1.894.343.000,00	1.963.320.000,00	1.722.130.000,00	2.988.502.000,00
Rezultat(Profit/Pierdere)	1.710.262.244,45	2.463.762.244,45	1.882.475.244,45	1.951.452.244,45	1.713.262.244,45	2.979.634.244,45
Factor de acoperire	25,30	32,75	25,30	28,85	25,30	35,94
Indice de prelevare	0,17	0,16	0,16	0,17	0,13	0,11
Prag de rentabilitate	10.410.311,89	7.236.436,31	10.410.311,89	9.129.042,73	7.778.732,94	4.926.530,86
Cifra de afaceri critică	46.908.124,70	36.237.421,53	46.908.124,70	41.136.067,76	35.050.417,19	24.673.777,27
Rata marjei de siguranță	99,31	99,52	99,37	99,40	99,49	99,70
Marja de siguranță	6.759.091.875,30	7.523.262.578,47	7.439.691.875,30	6.764.863.932,24	6.770.949.582,81	8.290.776.222,73

către managementul entității privind selectarea alternativei care răspunde obiectivelor acestuia. (Tabel nr.7).

Analiza comparativă a celor cinci scenarii de care dispune managementul entității evidențiază că adoptarea scenariului 5 (corelarea integrată a scenariilor: majorarea prețului de vânzare pentru franzela albă de la 4,5 la 5 um și pentru cozonacul cu cacao și stafide de la 8 la 8,5 um; majorarea cantităților fabricate pentru ambele produse cu 10%; reducerea costurilor unitare cu 5% pentru franzela albă și cu 2% pentru cozonacul cu cacao și stafide și diminuarea cheltuielilor fixe cu 3.000.000 um) contribuie la îmbunătățirea performanței financiare a entității. Considerăm că această decizie are ca fundament următoarele argumente: cifra de afaceri, rezultatul și contribuția produselor la realizarea profitului înregistrează valori maxime; marjele brute globale și unitare pentru cele două produse sunt pozitive și înregistrează un trend ascendent; factorul de acoperire are o evoluție ascendentă, ceea ce indică faptul că ambele produse contribuie la acoperirea cheltuielilor fixe și la generarea de profit; valoarea minimă a indicelui de prelevare reflectă alocarea unui procent mai mic din cifra de afaceri pentru acoperirea cheltuielilor fixe; valorile minime înregistrate de pragul de rentabilitate și de cifra de afaceri critică și valorile maxime ale mar-

jei de siguranță și ratei marjei și indică sustenabilitatea financiară a entității.

Concluzii

Cercetarea efectuată relevă faptul că, rolul tradițional al bugetelor, acela de a ajuta managementul entității să anticipeze poziția financiară și performanța financiară a acesteia, să adopte planuri de acțiune care să permită o gestionare eficientă a resurselor și îmbunătățirea

performanței financiare, este completat de aportul pe care acestea îl au în procesul de construire a diferitelor scenarii în vederea anticipării impactului deciziilor adoptate de către management, asupra performanței financiare a entității. Dimensiunea aplicativă a cercetării confirmă că opțiunea managementului pentru unul dintre scenarii a permis adoptarea unor decizii care au determinat îmbunătățirea semnificativă a performanței financiare și a indicatorilor specifici.

Bibliografie

- Ahmed, D. M., Sundaram, D., Piramuthu, S., *Knowledge-based scenario management – Process and support*, Original Research Article, *Decision Support Systems*, Vol. 49, Issue 4, November 2010, pg. 507-520
- Caraiani C., Dascălu, C., Lungu, C., Gușe, R., *Contabilitate managerială. Tehnologii contabile integrate de raportare și decizie*, Ed. ASE, București, 2010, pg.127-130
- Caraiani, C., Dumitrana, M., Dascălu, C., Lungu, C., Calu, D., A., Gușe, G., R., Dumitru, M., Jinga, G., Vulpoi, M., Jianu, I., *Contabilitate de gestiune & control de gestiune*, Ed. Universitară, București, 2008, pg. 190
- FuLong Wu, E., Shelfer, K. M., *Using scenarios to identify and manage allocation decision risks*, Original Research Article, *Library Collections, Acquisitions, and Technical Services*, Vol. 33, Issue 4, 2009, pg. 97-104
- Hornrgren, T., Ch., Datar, M., S., Foster, G., *Contabilitatea costurilor, o abordare managerială*, ediția a 11-a, traducere, Ed. ARC, Chișinău, 2006, pg. 77
- Mahmoud, M. & All, *A formal framework for scenario development in support of environmental decision-making*, Original Research Article, *Environmental Modelling & Software*, Vol. 24, Issue 7, July 2009, pg. 798-808
- Pomerol, J.C., *Scenario development and practical decision making under uncertainty*, Original Research Article, *Decision Support Systems*, Vol. 31, Issue 2, June 2001, pg. 197-204
- Ștefănescu, A., Țurlea, E., Tănase, G.L., *Accepțiuni și controverse privind bugetele în entitățile economice*, Revista „Audit Financiar” nr. 7/2012, pg. 15-23
- Tănase, G.L., Ștefănescu, A., Țurlea, E., *Bugete, decizie și performanță financiară - o abordare integrată în entitățile economice*, Revista „Audit Financiar” nr. 8/2012, pg. 28-40

Aspecte privind contabilitatea creativă

Rodica BĂLĂȘOIU*

Abstract

Considerations on Creative Accounting

Creative accounting has always existed, but in the recent known cases (Enron, WorldCom, Xerox in the United States, Vivendi, Parmalat, Lernout & Hauspie in Europe, Livedor in Japan, Inverlink in Chile) it took a large spin by the consequences and damage that have prejudiced most of the stakeholders of the concerned entities, to which is added the effect upon the users' confidence in the accounting information and the capital market in general. These scandals include various echelons of responsibility and conflict of interests between boards of directors and shareholders, between shareholders and managers, between entities and audit offices, being stated the question of impartiality and independence of each actor.

The World Bank has supported and continues to do so, the application of international accounting standards in most countries of the world, the IASB allowing the reduction of differences between the accounting standards and rules used in the world, leading to the concept of "accounting globalization".

Key words: *creative accounting, accounting policies, accounting choice, creativity*

JEL Classification: M41

Cuvinte cheie: *contabilitatea creativă, politici contabile, alegeri contabile, creativitate*

Introducere

Procedeele contabile utilizate în ingineriile financiare au la bază alegerile permise de reglementările contabile, posi-

bilitățile deschise de slăbiciunile și carențele normelor contabile, precum și diversele interpretări contabile ale unei tranzacții juridico-financiare. Libertatea de alegere a politicilor contabile de către

managementul companiilor, care conduce la o majorare sau micșorare a rezultatului, posibilitatea conferită de normele în vigoare de a efectua estimări și previziuni ori de a apela la tratamente contabile alternative permise stau la baza tehnicilor de contabilitate creativă, aflate adesea la limita legilor și reglementărilor în vigoare. Observarea acestor practici pune în evidență abundența metodelor contabile „creative”, punând problema construcției unui cadru teoretic de analiză. Incapacitatea cercetării contabile tradiționale, esențial prescriptivă, de explicare a practicilor observate a determinat, pornind din anii 1970, o profundă reînnoire a abordării teoretice. Ea a suscitat, în cursul ultimelor decenii, apariția unei cercetări empirice rodnice.

Aceasta se bazează pe elaborarea noilor paradigme, precum cea a utilității previzionale a informației contabile sau pe utilitatea sa politico-contractuală și poziționează informația contabilă în centrul problematicii cercetării asupra piețelor de capitaluri.

Contabilitatea creativă a făcut obiectul unei abundente literaturi de specialitate în ultimii douăzeci de ani, fiind numită „arta de a truca un bilanț” (Bertolus, 1988), „arta de a-și calcula profitul” (Lignon, 1989), „arta de a prezenta un bilanț” (Gounin, 1991), „arta de a crea provizioane” (Pourquery, 1991)¹.

Principalele motivații ale creativității contabile, extrase din literatura de specialitate, se referă la:

- maximizarea bunăstării managerilor;
- maximizarea intereselor acționarilor în detrimentul altor părți interesate (fisc, bănci, salariați, clienți etc.);
- lansarea unui semnal pe piața de capital și înainte de fuziuni – achiziții (joc de percepții).

* Drd, consilier superior, Direcția de Legislație și Reglementări Contabile, Ministerul Finanțelor Publice, București, e-mail: rodica.balasoIU@mfinante.ro

1 Ionescu C., *Contabilitatea în fața provocărilor ingineriilor financiare*, Economie teoretică și aplicată, nr. 5/2006

Metodologia cercetării

Cercetarea efectuată are ca obiectiv să dezvolte conceptul de contabilitate creativă și, raportat la acesta, conceptul de politică contabilă.

Pornind de la literatura de specialitate, de la analiza normei contabile naționale și internaționale, ne propunem o definiție a conceptului de „contabilitate creativă”, delimitarea întinderii contabilității creative din punct de vedere al legalității operațiunilor, prezentarea instrumentelor politicii contabile ca sferă de acțiune a contabilității creative. Pentru atingerea obiectivului propus s-a utilizat o metodologie de cercetare fundamentală.

Pentru delimitarea conceptului de contabilitate creativă s-a recurs la mecanisme inductive și deductive de cercetare și la analiza comparativă a unor aspecte din normele contabile naționale și internaționale.

Conceptul de contabilitate creativă

Ca și în cazul imaginii fidele, în literatura de specialitate nu există un consens în definirea contabilității creative.

Într-o perspectivă academică, Naser (1993) definește contabilitatea creativă ca fiind transformarea cifrelor din contabilitatea financiară de la ceea ce sunt în realitate la ceea ce se dorește să fie, profitând de normele existente și/sau ignorându-le pe unele dintre acestea. Contabilitatea creativă se datorează caracterului discreționar al conducerii care profită de vidul existent în norma contabilă, în alegerea între diferitele criterii de evaluare disponibile în reglementare. Naser denunță sistemul contabil anglo-saxon ca fiind predispus la manipulări din cauza libertății de alegeri.

Breton și Taffler (1995) definesc manipularea contabilă ca fiind rezultatul alegerilor dintre diferitele principii contabile sau metode de prezentare, făcute de manageri în scopul înșelării utilizatorilor de situații financiare publicate. Situațiile financiare manipulate sunt conforme literei normei, dar nu și spiritului acesteia. Contabilitatea creativă poate fi definită pornind de la obiectivele acesteia și de la procedeele pe care le folosește.

OBIECTIVELE CONTABILITĂȚII CREATIVE

Într-o manieră sintetică, contabilitatea creativă vizează modificarea situațiilor financiare, uneori în sensul „ameliorării” acestora, iar alteori în sensul „deteriorării” lor (dacă ne raportăm, de exemplu, la minimizarea rezultatului pentru a reduce participarea salariaților la profit). De aceea, nu definim contabilitatea creativă prin prisma scopului acesteia de a face cea mai favorabilă reprezentare contabilă a performanțelor și situației financiare a entității, ci formulăm aprecierea că scopul contabilității creative este de a modifica nivelul rezultatului sau prezentarea situațiilor financiare.

Contabilitatea creativă poate opera și fără a fi urmărit scopul influențării rezultatului, fiind vorba despre situațiile în care norma contabilă nu reglementează o anumită operație, speță etc., situații în care pregătirea și experiența practicianului în contabilitate au rol determinant, creativ, până în momentul în care situația respectivă este reglementată printr-o

normă contabilă sau printr-o politică a entității.

PROCEDEELE CONTABILITĂȚII CREATIVE

Pentru atingerea obiectivelor definite mai sus, la dispoziția entităților și a managerilor se află mai multe mijloace:

- În primul rând, trebuie menționată existența numeroaselor opțiuni în materie contabilă, care corespund fie unor veritabile alegeri contabile (opțiuni *stricto-sensu*), fie unei libertăți de apreciere în contextul întocmirii situațiilor financiare anuale individuale sau consolidate. Aceste opțiuni pot influența nivelul rezultatului sau prezentarea situațiilor financiare (Tabelul 1, linia A).
- În al doilea rând, putem vorbi despre transpunerea în contabilitate a inovațiilor juridice, economice și financiare pentru care normalizatorul nu a prevăzut, de la apariția lor, tratamente sau soluții explicite sau implicite. Aceste inovații nu vizează în mod special contabilitatea, fiind vorba despre operațiuni complexe nou-apărute. Această situație este limitată întrucât ingineria financiară nu creează frecvent noi mecanisme (Tabelul 1, linia B, coloana 3).
- Existența unui vid lăsat de textele contabile poate conduce entitatea la inversarea raționamentului pentru realizarea unui „montaj” în funcție de incidența sa asupra situațiilor financiare (Tabelul 1, linia B, coloanele 1 și

Tabel 1 - O dublă abordare a contabilității creative

Procedee \ Obiective	Modificări ale nivelului rezultatului	Modificări în prezentarea situațiilor financiare	Fără obiectiv contabil
	1	2	3
A. Opțiuni contabile	x	x	////////////////////
B. Montaje	x	x	x

Sursă: Stolowy H., *Comptabilité créative*, (https://studies2.hec.fr/jahia/webdav/site/hec/shared/sites/stolowy/acces_anonyme/recherche/published%20articles/comptabilit%C3%A9%20cr%C3%A9ative.pdf)

2). Astfel, pentru Pasqualini și Castel, ideea călăuzitoare a contabilității creative este de a face proba unei imaginații comparabile cu cea de care finanțistii au dat dovadă în crearea noilor instrumente financiare².

În tabelul 1 este sintetizată relația obiective – procedee ale contabilității creative.

FACTORII CONTABILITĂȚII CREATIVE

Dintre factorii care motivează și care permit contabilitatea creativă (factori între care pot exista relații conflictuale) amintim:

- creșterea concurenței în contextul crizei actuale;
- degradarea rezultatelor și a poziției financiare;
- nevoia de finanțare: fonduri proprii insuficiente, necesitatea respectării anumitor indicatori (rata de îndatorare, rezultatul pe acțiuni, mărimea activelor sau nivelul cifrei de afaceri, indicatori folosiți pentru determinarea criteriilor de mărime care impun obligații suplimentare entității), interesul de a atrage fonduri nerambursabile;
- creșterea presiunii investitorilor și analiștilor asupra entității de a prezenta rezultate „înfloritoare”;
- dorința asigurării unui curs stabil la lansarea societăților care doresc să fie cotate;
- fiscalitatea, care influențează corectitudinea și comportamentul contribuabilului;
- varietatea activităților economice, care impune existența unei palete de opțiuni pentru a putea surprinde și reflecta imaginea fiecărei activități;
- programul de remunerare a managerilor;

- insuficiența normelor contabile, eterogenitatea referențialelor și armonizarea internațională, care lasă spațiu de opțiune normalizatorilor.

În lumina celor prezentate mai sus, contabilitatea creativă poate fi definită drept un ansamblu de procedee prin care se urmărește modificarea nivelului rezultatului (fie în sensul optimizării, fie în sensul minimizării) și/sau modificarea poziției financiare.

Pe aceeași linie, B. Colasse apreciază că „*expresia contabilitate creativă desemnează practicile de informare contabilă, adesea la limita legalității, practicate de anumite întreprinderi care, profitând de limitele normalizării, caută să își cosmetizeze imaginea poziției financiare și a performanțelor economice și financiare*”.

Pornind de la premisa că practicile de contabilitate creativă vor dispărea doar odată cu dispariția cauzelor care le-au generat, Hoarau abordează problema comportamentului utilizatorilor externi. El propune reducerea importanței acordate rezultatului contabil și aprecierea calității acestuia prin intermediul fluxurilor de trezorerie. Imaginația financiară poate să diminueze pasivul exigibil, să majoreze capitalurile proprii sau să transforme imobilizările în creanțe. Ea nu poate însă să genereze lichidități. Rezultă că orientarea utilizatorilor externi către fluxurile de trezorerie i-ar putea descuraja pe manageri să utilizeze tehnici de manipulare a informațiilor contabile.

CREATIVITATEA VERSUS CONTABILITATEA CREATIVĂ

Raportat la conceptul de creativitate (capacitatea de a produce idei noi și originale³), autoarea împărtășește o opinie

rezervată în ceea ce privește asimilarea sensului creativității în conceptul de contabilitate creativă⁴. Mai multe sau mai puține, în decursul evoluției contabilității, opțiunile contabile au existat și au fost folosite de contabili, ceea ce nu comportă o reală creativitate.

Provizioanele pentru pensii, capitalizarea anumitor costuri sau contabilizarea imobilizărilor necorporale reprezintă alegeri și opțiuni. Pe de altă parte, subiectivitatea – suport al contabilității creative, inerentă evaluării, este inevitabilă și există dintotdeauna. Faptul că provizioanele și ajustările pot avea un anumit impact asupra nivelului rezultatului și că înregistrarea lor este legată de o doză de subiectivitate nu reprezintă o descoperire pentru contabili⁵. Pornind de la aceste considerații, apreciem că doar montajele juridico-financiare amintite mai sus fac dovada unei anumite creativități în contabilitate.

FRAUDA VERSUS CONTABILITATEA CREATIVĂ

Aceste montaje, adaptări necesare la evoluțiile juridice, economice, financiare etc. și abuzul, mai mult sau mai puțin conștient, nu trebuie confundate cu fraudele. Audas⁶ evocă tehnica de *window-dressing*, care constă în efectuarea de operațiuni care să genereze profit sau pierderi sau care să antreneze reevaluarea activelor, în funcție de scopul urmărit, în deplină legalitate.

Fraudele nu relevă contabilitatea creativă, acestea fiind ilegale. Frauda corespunde oricărei acțiuni destinate să înșele. Atunci când operațiunile efectuate pentru a genera profit sau pierderi sau pentru a antrena reevaluarea activelor

2 Stolowy H., *Comptabilité créative*, https://studies2.hec.fr/jahia/webdav/site/hec/shared/sites/stolowy/acces_anonyme/recherche/published%20articles/comptabilit%C3%A9%20cr%C3%A9ative.pdf

3 *Mic dicționar enciclopedic*, Editura enciclopedică univers enciclopedic, 2005, pag. 303

4 Contabilitatea creativă (*comptabilité créative* – în literatura franceză și *creative accounting* – în literatura engleză) este numită și contabilitate imaginativă, contabilitate de intenție sau inginerie contabilă.

5 H. Stolowy, *Existe-t-il vraiment une comptabilité creative?*, *Revue de droit comptable*, decembrie 1994

6 Stolowy H., *op. cit.*

au un scop fraudulos sau sunt rezultate prin folosirea unor mijloace și tehnici frauduloase, aspectele oricărei aprecieri nu se mai plasează în sfera contabilității creative.

Probarea scopului fraudulos sau a mijloacelor frauduloase atrage răspunderea penală a persoanelor vinovate. Legea contabilității⁷ precizează că „Efectuarea cu știință de înregistrări inexacte, precum și omisiunea cu știință a înregistrărilor în contabilitate, având drept consecință denaturarea veniturilor, cheltuielilor, rezultatelor financiare, precum și a elementelor de activ și de pasiv ce se reflectă în bilanț, constituie infracțiunea de fals intelectual și se pedepsește conform legii.” (art. 43).

Instrumentele politicii contabile – sferă de acțiune a contabilității creative

Tehnicile relevante ale contabilității creative sunt manipulările contabile. Dincolo de afectarea reprezentării contabile a entității, manipulările contabile afectează structurile situației financiare acționând asupra definirii conceptului de patrimoniu sau de performanță. Manipulările contabile se exercită asupra instrumentelor politicii contabile.

Politica contabilă se sprijină pe numeroase instrumente între care distingem opțiunile contabile care stau la baza alegerii tratamentului contabil al unei operațiuni și alegerile privind metoda sau modelul de evaluare.

A. OPȚIUNI ȘI TRATAMENT CONTABIL

Instrumentele politicii contabile referitoare la tehnica contabilă propriu-zisă privesc tratamentele referitoare la distincția dintre cheltuieli și active, excluderile de la raportare – deconsolidarea entităților în cadrul grupurilor, precum și recunoașterea activelor necorporale și a fondului comercial cu ocazia operațiunilor de combinări de întreprinderi.

A.1. Distincția între cheltuieli și active

Distincția între conceptele de cheltuieli și immobilizări nu este, în drept ca și în fapt, imuabilă; ea poate da loc la interpretare sau la ambiguitate și, în anumite cazuri, la opțiunea pentru capitalizare ca activ.

Tratamentul contabil al cheltuielilor de cercetare-dezvoltare și opțiunea pentru capitalizare au făcut mult timp, în Franța, obiectul alegerilor de politică contabilă. Sub influența internațională, această libertate a fost încadrată în referențialul francez. Astfel, dacă metodă preferențială de capitalizare a cheltuielilor de dezvoltare rămâne opțională, ea este subordonată anumitor condiții restrictive. În schimb, în referențialul IFRS (IAS 38), capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare fiind o obligație, dacă anumite condiții sunt satisfăcute, singurul spațiu de manevră din partea conducătorilor se situează la nivelul aprecierii, în mod discreționar, asupra modului de satisfacere a acestor condiții. În reglementarea contabilă națională⁸ actuală, față de cea precedentă,⁹ sunt introduse criteriile de recunoaștere a activelor de natura cheltuielilor de dezvoltare, cele șase criterii înglobându-le și pe cele două cuprinse în

referențialul internațional.

Opțiuni precum imobilizarea cheltuielilor de constituire sau capitalizarea dobânzilor aferente capitalurilor împrumutate pentru finanțarea fabricării immobilizărilor sau produselor stocate influențează măsurarea contabilă a rezultatului și a patrimoniului – afectarea pe cheltuieli grevează imediat rezultatul exercițiului, iar contabilizarea în immobilizări duce la amortizare sau la depreciere.

A.2. Deconsolidarea entităților în cadrul grupurilor

Ansamblul consolidat este constituit din societățile în care societatea-mamă exercită un control sau o influență notabilă. În principiu, fiecărui tip de control îi este asociată o metodă de consolidare. Este vorba de integrarea globală (*full consolidation method*), integrarea proporțională (*proportional consolidation method*) și punerea în echivalență (*equity method*). Este posibil să se acționeze asupra perimetrului consolidării: într-adevăr, reglementarea românească, ca și cea franceză, în stilul normelor IFRS, permite excluderea din ansamblul consolidat a societăților pentru care influența exercitată asupra gestiunii este slabă. Utilizarea discreționară a acestei posibilități permite anumitor grupuri să „deconsolideze” situații financiare ale societăților importante, fie în scopul de a evita incidența rezultatelor deficitare, fie în scopul mascării retratării plusvalorilor legate de anumite cesiuni realizate în interiorul grupului¹⁰. Recentele scandaluri financiare, în special Enron, ilustrează pericolozitatea latentă a unora dintre aceste politici de deconsolidare. Totuși, generalizarea noțiunii de control permite de fapt această abatere evidentă în ceea

7 Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare (M.O. nr. 454/18.06.2008)

8 O.M.F.P. nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (M.O. nr. 766 din 10 noiembrie 2009), cu modificările și completările ulterioare

9 O.M.F.P. nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (M.O. nr. 1080 bis din 30 noiembrie 2005)

10 Casta J.-F., Ramond O., *Politique comptable des entreprises*, Page 1159 Mercredi, 18. mars 2009, http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/67/95/62/PDF/Politique_cmpta_JFC_Ramond_BAT_2009.pdf

ce privește obligarea societăților să includă în perimetrul lor de consolidare orice entitate asupra căreia ar deține puterea decizională.

Pornind de la un raționament similar, este posibil să se considere că anumite tranzacții deschid dreptul la decontabilizare atunci când cuplul risc-ramdament al operațiunii este transferat semnificativ în afara entității raportoare (de exemplu, operațiunile de factoring).

A.3. Fondul comercial și recunoașterea activelor necorporale cu ocazia operațiunilor de combinări de întreprinderi

Potrivit IFRS 3 *Combinări de întreprinderi* revizuit, o combinare de întreprinderi trebuie să fie contabilizată prin aplicarea metodei achiziției, în afară de cazul în care este vorba de o combinare care implică entități sau întreprinderi sub control comun.

Principiul de bază al IFRS 3 *Combinări de întreprinderi* este că un dobânditor al unei întreprinderi recunoaște activele dobândite și datoriile asumate la valorile lor juste de la data achiziției și prezintă informații care dau posibilitatea utilizatorilor să evalueze natura efectelor financiare ale achiziției.

Pentru a realiza acest obiectiv, IFRS 3 *Combinări de întreprinderi* stabilește principii și dispoziții privind modul în care dobânditorul:

- a) recunoaște și evaluează în situațiile sale financiare activele *identificabile* dobândite, datoriile asumate și orice *interese care nu controlează*¹¹, deținute în *entitatea dobândită*;
- b) recunoaște și evaluează *fondul comercial* dobândit din combinarea de întreprinderi sau un câștig dintr-o cumpărare în condiții avantajoase; și

- c) determină informațiile care trebuie prezentate pentru a permite utilizatorilor situațiilor financiare să evalueze natura și efectele financiare ale combinării de întreprinderi.

Fondul comercial se calculează, la data primirii unei participări, ca fiind diferența între costul de achiziție al titlurilor, cheltuieli de tranzacționare incluse, și cota-parte din valoarea justă a activelor și pasivelor identificabile.

Modalitățile de recunoaștere și de depreciere a fondului comercial, într-o combinare de întreprinderi, sunt astăzi în centrul politicilor contabile ale entităților care aplică referențialul internațional (IFRS 3 și IAS 36). Având în vedere valoarea fondului comercial (frecvent este de peste 70% din prețul de achiziție al participației), acesta a devenit variabila cu cel mai mare impact asupra măsurării contabile, actuale și viitoare, a rezultatului și patrimoniului.

În primul rând, evaluarea fondului comercial dobândit depinde de identificarea, în parte discreționară, a activelor necorporale nerecunoscute (mărci, fișiere de date, relații contractuale...) înainte de combinarea întreprinderilor. Identificarea acestor active necorporale este în general căutată, într-o preocupare de comunicare financiară, pentru a reda mai concret contrapartida prețului de achiziție, dar și pentru a repartiza impactul viitoarelor teste de depreciere între mai multe modalități de urmat (unități generatoare de trezorerie, modele de evaluare etc.). Această identificare la valoarea justă a elementelor necorporale are drept contrapartidă, în referențialul IFRS, producerea unui pasiv din impozit amânat și, în paralel, o creștere a fondului comercial echivalent, calculat pornind de la reevaluarea lor la valoarea justă.

În al doilea rând, în referențialul IFRS, fondul comercial face obiectul unui test

de depreciere anuală care poate genera o scădere importantă și durabilă a rezultatului consolidat. Pentru evitarea acestui efect negativ, entitățile folosesc ipotezele actuariale de modelare (de exemplu, taxa de actualizare și calcul pentru prime de risc). Alte tehnici mai neutre constau în afectarea diferenței inițiale la active amortizabile (în cazul unui fond comercial depreciabil) sau la active neamortizabile (în cazul unui fond comercial amortizabil). Cu titlu de exemplu, această ultimă tehnică a fost reținută pentru prima dată în Franța, în timpul unei răscumpărări a editorului american Grolier prin Hachette, și apoi a fost utilizată în mod majoritar până la trecerea la IFRS, constând în afectarea diferenței inițiale la active necorporale (mărci, titluri de ediție, cote de piață) neamortizabile.

În alte cazuri, poate fi căutată o majorare a diferenței de achiziție în vederea absorbirii cheltuielilor de restructurare. Constituind provizioane importante corespunzând planului de restructurare prevăzut într-o societate achiziționată, este posibilă reducerea valorii sale nete contabile în scopul măririi diferenței de achiziție. Această tehnică permite să amortizeze, în normele franceze, pe patruzeci de ani, cheltuielile de restructurare care ar trebui să reducă rezultatul anului.

De altfel, ulterior revizuirii din 2008 a normei IFRS 3, entitățile pot opta pentru evaluarea la valoarea justă a activului net dobândit. Această opțiune duce la creșterea fondului comercial (cu titlu de parte a intereselor care nu controlează), precum și la creșterea capitalurilor proprii ale grupului.

Cazul modalităților de recunoaștere a fondului comercial pune în evidență implicarea, în orice politică contabilă, a opțiunilor care relevă tehnici contabile și alegeri în modelarea valorii juste.

¹¹ Sunt participații curente în capitalurile proprii prin care deținătorii lor au dreptul la o cotă-parte proporțională din activele nete ale entității în cazul lichidării acesteia

B. MODELAREA ȘI METODE FINANCIARE

Instrumentele politicii contabile bazate pe metodologia de evaluare regroupează politica de urmărire a valorii activelor / pasivelor entității, constituirea proviziunelor și raportarea performanței.

B.1. Politica de monitorizare a valorii

Trecerea la normele IFRS a deplasat dezbaterile politicii de monitorizare a valorii, de la amortizare la teste de depreciere și la modele de reevaluare a activelor și pasivelor.

În sistemul contabil tradițional, amortizarea imobilizărilor corporale poate fi calculată potrivit diferitelor metode (liniară, degresivă, accelerată), în funcție de deprecierea economică anticipată. Alegerea metodei și a duratei determină planul de amortizare; orice modificare ulterioară a acestui plan constituie o schimbare de estimare.

Introducerea sistematică, în referențialul IFRS, a testelor de depreciere a valorii (*impairment test*) practicate la activele cu durata pe viață infinită (de exemplu, fondul comercial) sau nedeterminată (de exemplu, marca) și, în mod condiționat, la celelalte active corporale și necorporale amortizabile, a redus interesul pentru utilizarea politicii de amortizare.

Politica contabilă se concentrează acum pe variabile (de exemplu, rata de actualizare, fluxul de trezorerie previzionat) și pe structura modelelor de depreciere (de exemplu, orizont, taxă de creștere, valoare terminală). Aceste componente ale testelor de depreciere au un impact puternic asupra rezultatului entității și constituie, ca atare, o pârghie majoră a politicii contabile.

De asemenea, modelul costului reevaluat – amprentă a conceptului de valoare justă – sau de valori *marked-to-model*

(de exemplu, evaluarea planurilor de stock-option în IFRS 2) permite derogarea, sub anumite condiții, de la aplicarea principiului de înregistrare la cost istoric a elementelor de activ.

B.2. Politica de constituire a proviziunelor/ajustărilor pentru depreciere și pierdere de valoare în cadrul entităților

Bazată pe aprecierea riscurilor sau a cheltuielilor previzibile (provizioane) sau pe deprecierea nedefinitivă a activelor (ajustări pentru depreciere), constituirea proviziunelor lasă o mare flexibilitate conducerii în aplicarea principiului prudenței. În paralel, orice modificare a regulilor adoptate pentru constituirea lor îmbracă forma unei schimbări de metodă contabilă.

În practică, fiind vorba de evaluări subiective ale riscului, provizioanele/ajustările de valoare sunt foarte mult utilizate ca instrumente de politică contabilă. Constituirea lor (sau reluarea) permite să se acționeze în diverse stadii de formare a rezultatului: nivelul exploatării (micșorarea sau majorarea proviziunelor legate de activitate), nivelul financiar (micșorarea sau majorarea proviziunelor pentru deprecierea valorilor mobiliare de plasament sau a participațiilor) și nivelul excepțional (micșorarea sau majorarea proviziunelor pentru restructurare sau a proviziunelor pentru impozite). Constituirea proviziunelor, absența constituirii acestora și reluarea lor anticipată nu constituie o schimbare de metodă contabilă, ele sunt utilizate în scopuri de reglare a rezultatului contabil.

B.3. Politica contabilă și modalitățile de raportare a performanței în cadrul grupurilor

Oferind o mai mare flexibilitate în alegerea metodelor de evaluare și a refe-

rențialelor, situațiile financiare ale grupurilor au devenit, într-un deceniu, un element central al dispozitivului de comunicare financiară al întreprinderilor. Ca urmare a acestei constatări, IASB a dorit să armonizeze raportarea performanței, adesea garantată pentru aceste situații financiare, fapt pentru care a fost introdus, în normele IFRS, conceptul de *comprehensive income* - variația capitalurilor proprii în afara relațiilor cu acționarul (dividende și variație a capitalului), aproape de conceptul economic de rezultat al lui Hicks¹². Astfel, gestionarea acestor elemente, repartizate între rezultatul net și alte tranzacții cu impact direct asupra capitalurilor proprii, poate deveni un instrument inevitabil al politicii contabile. De altfel, studiile referitoare la relevanța diferitelor măsuri ale rezultatului (rezultat net, rezultat operațional, *comprehensive income*) conduc la ideea că opțiunile de raportare a performanței propuse de IAS 1 nu sunt neutre în materie de impact asupra piețelor financiare.

Acțiuni și consecințe ale contabilității creative

Contabilitatea creativă se referă la acțiuni care distorsionează în mod intenționat cifrele performanței financiare și ale poziției financiare ale unei entități. Aceste acțiuni variază de la cele mai puțin grave (schimbări ale estimărilor contabile) către cele mai grave (contabilizarea frauduloasă a venitului fictiv), referindu-se la:

- contabilizarea unei cifre de afaceri de o calitate îndoielnică;
- contabilizarea unei cifre de afaceri fictive (fraudă);

12 Casta J.-F., Ramond O., *Politique comptable des entreprises*, Page 1163 Mercredi, 18. mars 2009, http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/67/95/62/PDF/Politique_cmpta_JFC_Ramond_BAT_2009.pdf

- majorarea rezultatului cu câștiguri care nu aparțin perioadei;
- neînregistrarea angajamentelor și datoriilor sau reducerea lor excesivă;
- decalarea unei părți a venitului exercițiului în curs către exercițiul următor;
- anticiparea cheltuielilor viitoare în exercițiul în curs;
- optimizarea perimetrului de consolidare.

Principalele consecințe ale contabilității creative se referă la erori de evaluare, asimetria informației, evaluarea greșită a entităților, care implică alocarea greșită a resurselor în economie.

Printre **căile de limitare a contabilității creative** se află întărirea reglementării contabile, stabilirea unei norme contabile cât mai detaliate și concrete, care să utilizeze termeni clari și care să stabilească cu precizie criteriile de aplicare. Însă, din diverse considerente, normele contabile nu pot fi rigidizate în scopul combaterii contabilității creative, lăsând spații de libertate interpretării.

Urmărind reducerea practicilor de contabilitate creativă și a fraudei contabile, cercetarea contabilă se concentrează pe studii privind uniformizarea practicilor de guvernare corporativă între emitenții din diversele sectoare ale pieței, uniformizarea politicilor și practicilor contabile, statuarea de prevederi interpretative care să permită uniformizarea politicilor contabile aferente operațiunilor cu totul noi, care sunt în esență ignorate de practicile curente, reducerea numărului opțiunilor permise de politicile contabile și delimitarea interpretativă a acestora¹³.

Concluzii

Raportat la norma contabilă, conducerea entității dispune de o anumită „libertate”

în alegerea metodelor de contabilizare a tranzacțiilor. În practică, conducătorii entităților folosesc acest spațiu de libertate pentru a manipula, într-un cadru legal, prezentarea și conținutul situațiilor financiare.

Alegerile, opțiunile permise de politica contabilă fac, din partea conducerii entităților, obiectul unei veritabile gestionări strategice care are un efect de mare amplitudine asupra măsurării contabile a rezultatului și a patrimoniului. Această „elasticitate a rezultatului” conduce la anumite practici care fac parțial inoperante retratările clasice.

În plus, anumite practici, care relevă manipularea contabilă, acționează pe frontierele care definesc categoriile contabile în sine: în situațiile financiare (cheltuieli versus imobilizări; capitaluri proprii versus datorii), la periferia lor (activ versus

capital economic; datorii versus angajamente în afara bilanțului) sau în perimetrul de consolidare (grup versus în afara grupului).

Permisivitatea reglementărilor privind consolidarea și absența interferenței regulilor fiscale conduc la reținerea situațiilor financiare consolidate drept câmp de acțiune privilegiat al contabilității creative.

Experiența arată că, de fiecare dată când apare o normă nouă, entitățile găsesc modalități de a-i minimiza impactul, în acord cu aceasta. Oricât de multe reguli ar implementa profesia, întotdeauna cei interesați vor găsi o cale de a „bate” sistemul. Ca urmare, misiunea normalizatorilor și profesioniștilor contabili nu este una simplă: imaginației trebuie să i se răspundă cu imaginație.

Bibliografie

- Bălășoiu R., *Aspecte privind politica contabilă a entităților*, Revista „Audit Financiar” nr. 8/2012
- Casta J.-F., Ramond O., *Politique comptable des entreprises*, Page 1159 Mercredi, 18. mars 2009, http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/67/95/62/PDF/Politique_cmpta_JFC_Ramond_BAT_2009.pdf
- Horomnea E., Pașcu A.M., Istrate A.M., *Contabilitatea creativă, între denumire neinspirată, reglementare și fraudă*, Revista „Audit Financiar” nr. 2/2012
- Ionescu C., *Contabilitatea în fața provocărilor ingineriilor financiare*, Economie teoretică și aplicată, nr. 5/2006
- Ristea M., *Bază și alternativ în contabilitatea întreprinderii*, Tribuna Economică, 2003
- H. Stolowy *Existe-t-il vraiment une comptabilité creative?*, Revue de droit comptable, decembrie 1994
- Stolowy H., *Comptabilité créative*, https://studies2.hec.fr/jahia/webdav/site/hec/shared/sites/stolowy/acces_anonyme/recherche/published%20articles/comptabilit%C3%A9%20cr%C3%A9ative.pdf
- CECCAR, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară la 1 ianuarie 2011*, Editura CECCAR, București, 2011
- Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare (M.O. nr. 454/18.06.2008)
- O.M.F.P. nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (M.O. nr. 766 din 10 noiembrie 2009), cu modificările și completările ulterioare
- O.M.F.P. nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene (M.O. nr. 1080 bis din 30 noiembrie 2005)
- *** *Mic dicționar enciclopedic*, Editura enciclopedica univers enciclopedic, 2005, pag. 303

¹³ Bălășoiu R., *Aspecte privind politica contabilă a entităților*, Revista „Audit Financiar” nr. 8/2012

Valențele etice - criterii de calitate pentru guvernanta și managementul entităților economice și publice

Christian NĂSULEA*, Daniela Nicoleta MEDINȚU**, Angela PETCU-BROJU***
& Tanți CERCEL****

Abstract

The Ethical Valences - Quality Criteria for Governance and Management of Companies and Public Entities

The world is tormented by the present and far from over crisis. Many analysts and researchers seek the causes of the crisis to remove its effects. No crisis ever experienced has revealed its causes concretely. The objective of this paper is to show the valences of ethics and values, on the one hand, in business and in one's profession, and on the other hand, the problems faced by people in positions of employment, management and governance in a capitalist society, the objectives of which do not seem to include the promotion and application of moral values. A primary cause may be found in the absence of ethics and morality in business resulting in acts of corruption, fraud, errors with dramatic effects that have lead to the crisis with maximum risks of bankruptcy of many economic or public entities. Ethical valences were put face to face with competitive intelligence as ways to ensure continuity of the entity thus validating this paper's hypotheses and research methodology.

Key words: *ethics, competitive intelligence, governance, management, risks bankruptcy*

JEL Classification: *M00*

Cuvinte cheie: *etică, inteligență competitivă, guvernanta, management, riscuri, faliment*

* Drd., ASE București, e-mail: christian.nasulea@cercetare.org

** Drd. ASE București, e-mail: daniela.medintu@cercetare.org

*** Drd. ASE București, e-mail: angela.broju@cercetare.org

**** Drd. ASE București, e-mail: tanti.cercel@cercetare.org

Introducere

La prima vedere, subiectul nostru de cercetare pare de notorietate, deoarece s-a scris foarte mult despre etică chiar din antichitate, iar etimologia cuvântului s-a dezvoltat de-a lungul secolelor din nevoia de a emite ipoteze, demonstrații și, nu în ultimul rând, coduri, de etică drept indicii de comportament fie într-o profesie, fie într-o companie multinațională, individuală și până la inteligența competitivă. Nu ne-au lipsit de-a lungul anilor nici filozofii, scriitorii, juriștii, marii economiști ai lumii, organismele profesionale internaționale și naționale unde subiectul eticii, dar și al moralității au fost larg dezbătute. S-au dezvoltat adevărate teorii de etică profesională cu scopul de a asigura un cadru coerent de principii și repere profesioniștilor pentru obținerea de cunoștințe și acumularea de experiență pentru a adopta decizii etice. Nu există astăzi o conferință, un congres, un seminar științific

să nu vorbim de valori etice, de moralitate. Progresul tehnic aproape în toate domeniile a fost rapid și odată cu el s-au dezvoltat și afacerile, piețele de capital, tranzacțiile complexe, organismele profesionale cu un rol primordial de a satisface nevoia de informare pentru o gamă largă de utilizatori cu un limbaj comun, universal de situații financiare, unde parcă se contopesc culturile naționale în favoarea uneia universale. Și totuși crizele economice, sociale, politice și poate chiar morale sunt prezente în lume.

Unde ne situăm? Care sunt cauzele crizelor istorice și actuale într-o lume în perpetuă schimbare? Cunoaștem consecințele unei crize economice prelungite, în care cei mulți suferă de pierderea locurilor de muncă, insatisfacția dorințelor personale de bine, creșterea șomajului și lipsa surselor financiare pentru educație, sănătate, securitatea individului, arta și cultura oricărei națiuni care par a fi uitate. Profesia noastră are un cod de etică considerat în lume ca unul foarte exigent, emis de IFAC, și totuși nu întotdeauna avem satisfacția pe care ne-o dorim în profesie, aceea pe care codul de etică ne-o impune. Calitatea înaltă a unui bun sau a unui serviciu oricare ar fi el are un preț pe măsură. Nu de puține ori, chiar ajutați de lege, dăm prioritate cantității serviciilor, în detrimentul calității, uitând de multe ori că profesia noastră este una de interes public. Ne uităm în jur, vedem atitudini, comportamente și cutume care nu ne plac, socializăm și simțim cu toții actele de corupție din lume, fraude, erori cu impact major socio-economic. Mulți economiști, analiști au consumat energie pentru a găsi soluții la criza actuală din lume, inclusiv din țara

noastră. Ca să poți minimiza riscurile, ar trebui să căutăm cauzele care au produs astfel de efecte. În lume se vorbește de corupție, de fraudă, falimente cu efecte în lanț. Care este cauza? Etica relațiilor de afaceri în ansamblul eticilor aplicate ocupă o poziție privilegiată? Nu întotdeauna. Astfel, evoluția eticii în afaceri devine criticabilă prin iresponsabilitatea fie a managementului și/sau a guvernantei, capabili de maximizarea profitului.

Etica a fost promovată în întreprinderi, fără să se bucure de un statut clar, iar asocierea afaceri-etică pare să fie una nepotrivită. Lăcomia este adesea citată ca fiind unicul mobil al mediului de afaceri. În etica afacerilor trebuie avute în vedere contextele morale în care afacerile funcționează: cultura economică în schimbare, creșterea cerințelor pentru mediu, relația mediului de afaceri, politicile publice și internaționale. În aceste condiții se impun alte întrebări: Etica în afaceri este o realitate sau este determinată de nevoia omului de a-și cosmetiza imaginea publică? Sunt etica, morală și deontologia o simplă chestiune de vocabular? Care este rolul inteligenței competitive?

Argumente teoretice și filozofice pentru importanța eticii în afaceri

Nu este dificil de dat o definiție a eticii după ce a fost studiată de filozofi, critici, analiști, juriști, organisme profesionale etc.

Cuvântul etică provine din grecescul *ethos*¹ care înseamnă caracter sau obișnuință, datină. O putem asemui cu moralitatea așa cum Cicero o traduce în latină prin *mores*, adică obiceiuri, moravuri. Astăzi cuvântul *ethos* capătă o conotație extinsă și se referă la „*atitudini, caracteristici, obiceiuri specifice unei culturi, popor sau grup uman*”². Nu sunt puțini filozofi care disting etica de morală. În etica afacerilor³ găsim o distincție clară între etică și morală sub aspectul etimologiei comune, a definiției originale, dar și al caracteristicilor sale. Dacă etica are ca fundament libertatea judecății și a acțiunii, morală este valoarea universală a normelor unite într-un cod social de reguli la care trebuie să te supui pentru a fi admis într-o societate. Relația dintre etică și morală, cum o definește Paul Ricoeur, este una perfect aplicabilă întreprinderii, mediului economic de afaceri, în genere și extinsă organismelor profesionale. Dar care este distincția clară între etică și morală? Ce caracteristici le diferențiază? De ce nu vorbim de un cod de morală, ci de un cod de etică? Morală face referire la comportamentul uman privit prin prisma valorilor de bine și rău, drept-nedrept, un sens impus sau căutarea virtuții culminează cu sfințenia. Etica este libertatea judecății și a acțiunii compuse din Eu, Tu, El. Etica dă un sens lucrurilor pe care le fac prin alegerile făcute în funcție de valori, priorități. Cu alte cuvinte, diseminarea eticii este ipoteza care determină acțiunea mea, a ta, a lui, cu două semnificații de bază: caracterul individual de a fi o persoană bună și normele sociale care guvernează comportarea noastră, referitoare la ceea ce este bine sau rău. Formalismul în etică definește morali-

1 Raymond Polin, *Ethique et politique*, Edition Sirey, Paris 1968, vezi și Dan Crăciun, Vasile Morar, Vasile Macoviciuc, *Etica afacerilor*, Editura Paideia, București, 2005.

2 Dan Crăciun, Vasile Morar, Vasile Macoviciuc, *Etica afacerilor*, Editura Paideia, București, 2005, pag 9.

3 Dan Crăciun, Vasile Morar, Vasile Macoviciuc, *Etica afacerilor*, Editura Paideia, București, 2005, pag 13.

tatea. Relația între etică și morală poate fi aplicată și întreprinderii, mediului economic și de afaceri în general. Orice angajat are personalitatea sa, dar el trebuie să-și asigure încrederea celorlalți prin adecvarea comportamentului său la cel al companiei care l-a angajat. Atitudinea și comportamentul guvernantei și ale managementului vor trasa linia directoare a problemelor de natură morală. Raportată la mediul extern întreprinderea este autonomă, dar în același timp ea trebuie să se asigure de cooperarea cu alte companii, prin respectarea adecvată a propriei voințe și a libertății celuilalt. Multe companii aderă la organisme profesionale în care principiile fundamentale în etică sunt dictate de teorii și doctrine etice, de un limbaj moral dominat de eticile aplicate. Întreaga istorie a gândirii occidentale a fost conturată pe ipoteza că morala a lăsat loc eticii, fiind impersonală, obiectivă și constantă. Astfel, etica se adresează tuturor oamenilor, fără a avea legătură cu sentimentele, stările afective care pot fi schimbătoare, capricioase și tocmai acestea pot determina abaterea de la normele etice. Ce înseamnă în România cuvântul etică în afaceri, etica în serviciile de audit, etica în medicină, în justiție sau chiar în familie? Fără a particulariza etica într-un anumit domeniu, ea reprezintă ansamblul de valori și standarde care definesc în societate o persoană de caracter și „reguli de comportare justă, demnă și vrednică de respect, a căror încălcare este cu siguranță blamată și vrednică de dispreț.”⁴

Din această perspectivă etica promovează valori precum cinstea, curajul, dreptatea, sinceritatea bunăvoința, generozitatea etc. Morala reprezintă ansamblul acestor reguli, iar omul care

aspiră să trăiască potrivit acestor principii înalte se consideră că are un comportament moral. Etica nu răspunde doar unor categorii de oameni sau doar managerilor sau guvernanzilor, angajaților sau persoanelor aflate în anumite organisme profesionale. Ea caută răspunsuri cu valoare universal valabilă. Ce ar trebui să facă spre exemplu un manager, un profesionist contabil, un medic sau un finanțist pentru a-și realiza scopurile și idealurile, astfel încât să poată atinge împlinirea maximă a ființei sale sau a grupului din care face parte sau chiar contribuind la progresul întregii societăți? Aceasta este întrebarea care stă în centrul investigațiilor etice. O etică aplicată pune aceeași întrebare din perspectiva unei anumite categorii sociale particulare. Ce decizii trebuie să ia managementul unei entități economice sau guvernanta unei instituții publice sau un auditor financiar pentru ca afacerea să fie prosperă, angajații să fie realizați în profesia lor?

Întrebarea noastră este: cum trebuie să acționeze un bun om de afaceri spre a-și împlini idealul? Care sunt responsabilitățile și datoriile morale pe care omul de afaceri trebuie să le realizeze pentru a-și îndeplini obligațiile cât mai bine? Astfel de întrebări s-au pus de nenumărate ori de-a lungul istoriei, încă din Antichitate, iar ele devin o stringență astăzi. Una din cauze o reprezintă schimbările sociale și economice care au făcut ca opiniile de bun simț sau despre ceea ce ar trebui să facă sau să nu facă guvernanta sau managementul entităților economice sau publice într-o economie capitalistă să pară depășite, chiar inadecvate. Astfel, se solicită o investigație teoretică a standardelor etice raționale care ar trebui să reglementeze mediul de afaceri de astăzi.

Afacerile trebuie recunoscute ca o profesie, iar formarea în afaceri să fie subordonată la aceleași exigențe morale precum în contabilitate, audit financiar, drept ș.a. Etica are la bază trei concepte: primul este un adjectiv care califică gândurile și credințele unei persoane.

Al doilea concept este investigația asupra comportamentului uman și valorile asociate cu acesta. Scopul eticii este acela de a stabili o știință morală.

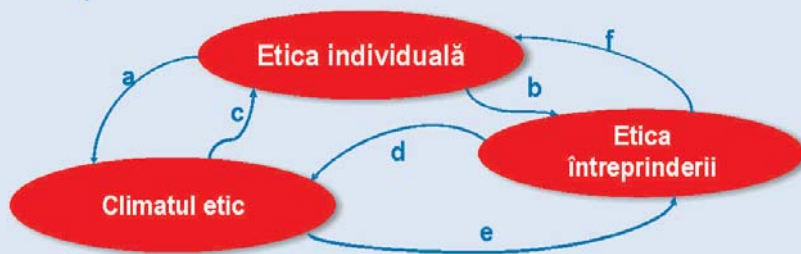
Al treilea concept este norma, deoarece principiile morale sunt obligatorii pentru persoanele fizice. Nu, nu mai este vorba aici de a observa și de a reflecta valorile și comportamentele umane, ci de a impune valori și comportamente într-un grup de indivizi. Astfel, la nivel de întreprindere, modelul deciziilor etice poate fi structurat în trei sisteme: etica individuală, climatul etic și etica întreprinderii.⁵ Această coexistență presupune interacțiuni, fenomene de trei sisteme etice (vezi Schema nr.1). Într-adevăr, angajatul poate afecta structura (a) instrumentele de punere în aplicare sau cele mai bune practici în domenii care nu sunt controlate de conducere. Se poate încerca o influență asupra valorilor companiei (b), deoarece organizația are un proces de consultare cu angajații. Climatul este etic dacă valorile morale ale persoanelor fizice coexistă (c). Raționalitatea morală economică a companiei este limitată datorită naturii și practicilor economice, cu influențe asupra climatului etic (d). Climatul etic poate fi un obstacol datorat ireponsabilității întreprinderii în afaceri, capabilă de orice pentru a-și atinge profituri maxime (e). În cele din urmă, etica în companie poate influența în mod direct etica individului printr-un cod de comportament, decizii sau practici vizibile (f). Unii

4 Dan Crăciun, Vasile Morar, Vasile Macovicuic, Etica afacerilor, Editura Paideia, București, 2005, pag.15.

5 Olivier Charpateau, Les auditeurs face a l'etique, Universite Paris I-Pantheon Sorbonne, Institut d'Administration des Entreprises de Paris, Ecole Doctorale « Sciences de la Décision et de l'Organisation » - ED 471, Equipe de Recherche GREGOR - EA 2474, Paris, 2010

Schema 1 - Sistemele etice ale întreprinderii, un fenomen de comunicare

Interacțiunea - un fenomen de comunicare

Sursă: Dan Crăciun, Vasile Morar, Vasile Macoviciuc - Etica afacerilor

autori⁶ propun două principii generale pentru domeniul economic de judecată a moralității acțiunilor: primul se referă la faptul că natura comportamentului etic în sistemele economice ajută la determinarea calității și eficienței interacțiunilor. Al doilea principiu afirmă că activitatea economică care este consonantă cu cultura, cu atitudinile filozofice sau religioase ale actorilor economici este preferabilă activității economice, care nu concordă cu acestea.

Nu puține au fost modelele de decizii etice dezvoltate pe etica afacerilor, etica întreprinderilor, meta-etica în companiile multinaționale.

Etica relațiilor de afaceri într-o lume aflată în continuă schimbare este dată de responsabilitatea guvernantei, a managementului. Această responsabilitate se poate manifesta în raport cu investitorii, personalul angajat, clienții, beneficiarii, cu generația contemporană care poate fi afectată direct de deciziile care nu au legătură cu profesia; generația viitoare – care poate fi construită sau se neagă dacă acțiunile noastre prezente sunt bune sau iresponsabile.

Responsabilitatea precede acțiunea. Altfel spus, prudența, fără să fie lipsită de morală, aduce cu sine două conse-

cințe: economia trebuie să fie un mijloc și nu sfârșitul vieții umane. Etica poate modela omul în afaceri ca pe o ființă morală care sistematizează, ierarhizează regulile și creează propriul ideal de bine. Credem că acesta este contextul spiritual, moral de care este legată etica în afaceri. Ea reunește vocația universală a oricărei etici incontestabile prin preocuparea pentru rigoarea principiilor și a interesului manifestat pentru sistematizarea valorilor și a normelor morale.

Identificarea și personalizarea conceptului de „inteligentă competitivă” pe piață

Inteligentă competitivă este adesea confundată sau privită a avea elemente de suprapunere cu domenii înrudite precum cercetarea pieței, scanarea mediului, inteligența în afaceri și cercetarea de marketing, ca să numim numai câteva. Unii și-au pus întrebarea dacă numele de „inteligentă competitivă” este satisfăcătoare pentru acest domeniu. Într-un

capitol de carte din 2003, Fleisher compară și contrastează inteligența competitivă cu inteligența de afaceri, inteligența competitorului, managementul cunoașterii, inteligența de piață, cercetarea de marketing și inteligența strategică. Argumentul avansat de Craig Fleisher, fost președinte al Societății profesioniștilor în Inteligența Competitivă (SCIP) și autor al conceptului „inteligentă competitivă” (CI), sugerează că inteligența de afaceri are două forme. În forma mai restrânsă (contemporană) are mai mult un focus intern și pe tehnologia informației, în timp ce în sens mai larg (istoric) definiția ei acoperă mai mult decât practica contemporană a inteligenței competitive (CI).

Managementul cunoașterii (KM) este de asemenea văzut ca fiind o practică organizațională ce se bazează foarte mult pe tehnologia informației, pe culegerea de date, rețele intranet corporative și localizarea bunurilor organizaționale, printre alte lucruri, pentru a le face accesibile membrilor organizației în vederea luării de decizii. Diferențele între inteligența competitivă (CI) și managementul cunoașterii (KM) au fost descrise ca o concentrare spre interior mai mare a managementului cunoașterii (KM), o folosire mai intensă a tehnologiei informației și mai puține componente de analiză calitativă, inteligență umană (ne-digitalizată), creativitate și focus pe fenomene externe. Inteligența de piață (MI) este direcționată spre industrie, care este dezvoltată pe aspecte ale evenimentelor competitive ce au loc în timp real (de ex. dinamic) între cei 4 P ai mix-ului de marketing, adică: pricing (prețuri), place (plasa-ment), promotion (promovare) și product (produs) în produs sau pe piața de servicii, pentru a înțelege mai bine atractivitatea pieței.

⁶ Thomas Donaldson, Thomas W.Dunfee, Toward a Unified Conception of BUSINESS Ethics: Integrative social Contracts Theory, The Academy of Business Review, vol.19, Nr.2, aprilie 1994, pp252-284; Sorin-Tudor Maxim, Valentin Hapenciuc, Dan Ioan Dascălu, Relevance of bussines Ethics in a Changing World, ASE, București, 2007

Inteligența de piață (MI) este direcționată spre industrie sau spre piața de servicii, având drept scop înțelegerea atractivității pieței, prin optimizarea mixului de marketing, adică pricing (prețuri), place (plasament), promotion (promovare) și product (produs). O tactică bazată pe timp, înțelegerea inteligenței de piață (MI) este folosită de managerii de marketing și de vânzări pentru a-și intensifica eforturile de marketing pentru a reacționa mai repede la consumatori într-o piață (ex. industrie) ce se mișcă rapid pe verticală. Craig Fleisher sugerează că nu este distribuită tot atât de larg. Inteligența de piață are de asemenea un orizont în timp mai scurt decât multe alte zone de inteligență și este măsurată de obicei în zile, săptămâni sau, în industriile ce se mișcă mai încet, în câteva luni.

Cercetarea de piață este un domeniu tactic de metode care constau în principal din cercetare primară neutră care se bazează pe datele clienților în forma credințelor și percepțiilor culese prin intermediul studiilor sau al focus-grupurilor și este analizată prin aplicarea tehnicilor de cercetare statistică. Prin contrast, inteligența competitivă (CI) în mod tipic se bazează pe o varietate mai largă de surse (adică și primare și secundare), de la o varietate mai mare de părți interesate (stakeholders) (de ex.: acționarii, angajații, furnizorii, clienții, competitorii, distribuitorii, comunitățile locale, media și așa mai departe) și caută nu numai să răspundă la întrebările existente, dar de asemenea să pună altele noi și să ghideze acțiunea.

În articolul din 2001, autorii Ben Gilad și Jan Herring prezintă un set de premise care definesc natura unică a inteligenței competitive (CI) și o deosebesc de alte discipline bogate în informații, precum cercetarea de piață sau dezvoltarea afacerii. Ei arată că un trunchi comun de cunoștințe și un set unic de instrumente aplicate (este vorba de 3 instru-

mente: Key Intelligence Topics, Business War Games, Blindspots analysis) fac inteligența competitivă (CI) să fie clar diferită și în timp ce alte activități senzoriale din firma comercială se concentrează pe o categorie de jucători de pe piață (clienți sau furnizori sau planuri de achiziții). Inteligența competitivă (CI) este singura disciplină integrativă ce face o sinteză a datelor asupra tuturor Jucătorilor cu Impact Mare/High Impact Players (HIP). Într-un articol ulterior, Gilad se concentrează pe descrierea inteligenței competitive (CI) mai nuanțat, pe diferența dintre informație și inteligență. Conform lui Gilad, elementul comun între toate funcțiile senzoriale organizaționale, fie că se numesc cercetare de piață, inteligență în afaceri sau inteligență de piață este că în practică ele furnizează fapte și informații, nu inteligență. Inteligența, conform lui Gilad, este o perspectivă asupra faptelor, nu faptele în sine.

În mod unic printre alte funcții corporative, inteligența competitivă are o perspectivă specifică riscurilor externe și oportunităților asupra activității de ansamblu a firmei și astfel este o parte a activității managementului riscului unei organizații, nu activității informaționale.

Etica inteligenței competitive

Etica a fost o problemă lung discutată de practicienii inteligenței competitive (CI). În esență, întrebările se învârt în jurul a ceea ce este sau nu este permisibil în termeni ai activității practicienilor inteligenței competitive (CI). Mai multe tratamente științifice excelente au fost generate pe această temă, cele mai multe prezentate prin publicațiile Societății Profesioniștilor în Inteligența Competitivă.

Cartea "[Competitive Intelligence Ethics: Navigating the Gray Zone](#)" (Etica inteligenței competitive: Navigând în Zona Gri) expune aproape douăzeci de puncte de vedere separate despre etica în inteligența competitivă (CI), ca și alte 10 coduri folosite de diferitele organizații sau persoane. Combinând acestea cu cele peste 24 de articole științifice sau studii găsite în variatele trimiteri bibliografice în inteligența competitivă (CI), este clar că nu ducem lipsă de studii care au încercat o clasificare și înțelegere a eticii inteligenței competitive (CI).

Informația competitivă poate fi obținută din surse publice sau prin subscripție, din relaționarea cu competitorii sau clienții sau din interviuri în teren. Inteligența competitivă este deosebită de spionajul industrial, pentru că practicienii inteligenței competitive (CI) în general respectă legile locale și normele etice de afaceri. Există un cod strict de etică respectat de practicienii respectabili ai inteligenței competitive (CI), care a fost întocmit de Societatea Profesioniștilor în Inteligența Competitivă (SCIP). Acesta include prevederile că profesioniștii inteligenței competitive (CI) trebuie:

- Să respecte toate legile aplicabile – fie ele interne sau internaționale. Astfel, instalarea de dispozitive de ascultare, mita și alte asemenea practici ilegale ar însemna o încălcare serioasă a codului etic.
- Să dezvăluie în mod corect toate informațiile relevante, inclusiv propria identitate sau cea a organizației, înainte de orice interviu. Acest lucru asigură condițiile pentru o cercetare primară desfășurată în mod etic fără denaturare. Astfel limitează ceea ce poate fi făcut – și încercările de a obține informații prin minciuni asupra propriei identități ar fi văzute ca spionaj industrial. În același timp, codul de etică recu-

noaște faptul că s-ar putea să nu fie în interesul cercetării să declare scopul final pentru care este adunată informația - de aceea, este cerut să se dezvăluie doar informațiile relevante surselor, cum ar fi identitatea proprie, cea a organizației etc. Nu este o cerință să spui cine este clientul final și multe organizații folosesc consultanți care pot fi pe deplin onești în ceea ce privește propria lor identitate în timp ce numele clientului rămâne confidențial. Astfel de consultanți spun că informația este colectată pentru un studiu de referință sau industrial, de ex. ceea ce nu se spune este că studiul de referință este făcut numai pe competitorii clientului lor!

- Să furnizeze recomandări oneste și realiste și concluzii privind executarea propriilor sarcini. Inteligența competitivă poate uneori să dezvăluie adevăruri neplăcute pe care companiile ar prefera să nu le știe. În același timp, dacă nu le știe ar putea duce organizația la eșec. Profesioniștii inteligenței competitive (CI) trebuie să comunice și cele bune și cele rele - punctele tari și punctele slabe - chiar și în cazul în care echipa managerială ar prefera să rămână ignorantă. Dar, împreună cu mesajul, profesioniștii inteligenței competitive (CI) ar trebui să se folosească de înțelegerea lor pentru a da sugestii și recomandări pentru a acționa. Dacă inteligența adunată nu este folosită, ci ignorată, ea nu are nici o valoare. Drept rezultat, inteligența competitivă (CI) este o disciplină cheie, care le permite companiilor să își păstreze și să câștige avantaj competitiv în mediul lor de afaceri.

Multe companii sunt preocupate să-și mențină practicile deasupra liniei de plutire. Unul din modurile în care se

poate face asta este prin intermediul pregătirilor personalului și prin oferirea angajaților a unei politici clare, scrise (cum ar fi în manualul angajatului) despre ce înseamnă o practică acceptabilă.

Inteligența în afaceri – scurtă perspectivă

Un document din 2009 al Gartner Group a prevăzut aceste dezvoltări pe piața inteligenței de afaceri. Astfel:

- Din cauza lipsei de informații, procese și instrumente, până în prezent, mai mult de 35 la sută din cele 5000 de companii globale de top au eșuat în a lua deciziile intuitive despre schimbările semnificative din afacerile și piețele lor.
- Unitățile de afaceri controlează cel puțin 40 la sută din bugetul total pentru inteligența de afaceri.
- 20 la sută din organizații au o aplicație analitică specifică industriei furnizată prin software ca serviciu ca și componentă standard a portofoliului inteligenței lor de afaceri.
- Luarea deciziilor în colaborare apare ca o categorie de produs nou, care combină software-ul social cu posibilitățile platformei inteligenței de afaceri.

Concluzii

Corectitudinea și prestigiul actual al omului de afaceri trebuie clădite pe o componentă etică. Succesul unui manager este, cu siguranță, atunci când reprezintă pentru grup sau comunitate o persoană onorabilă, care este preocupată de gestiunea eficientă a resurselor economice, financiare și materiale, asigurând continuitatea activității de exploatare a companiei și promo-

vează valorile etice de la sine către angajați. Prudența de a minimiza riscurile afacerii, importanța pe care o acordă poziției financiare, performanței și modificărilor de capitaluri sunt deziderate pe care le putem înscrie într-un set de norme, reglementări ce țin de etica afacerilor aplicate. Mai mult de atât, nimeni și nimic nu compensează în plan spiritual, moral și nu în ultimul rând cu satisfacția deplină a împlinirii profesionale dominată de liniștea interioară. Valorile etice și morale în viața economică, socială și politică, atunci când sunt efectiv aplicate, conduc la problematizarea generică de la particular la general către bunăstarea individului, a grupului și a națiunii.

Etica în afaceri și moralitatea sunt divergente cu corupția, fraudă, tranzacțiile periculoase, falimentul. Nu trebuie să uităm că nu puțini sunt oamenii care vorbesc mult de valori etice, de principii de conduită, în totală opoziție cu atitudinea, comportamentul și acțiunile lor frauduloase.

Bibliografie selectivă

Olivier Charpateau, Les auditeurs face a l'etique, Universite Paris I-Pantheon Sorbonne, Institut d'Administration des Entreprises de Paris, Ecole Doctorale « Sciences de la Decision et de l'Organisation » - ED 471, Equipe de Recherche GREGOR - EA 2474, Paris, 2010

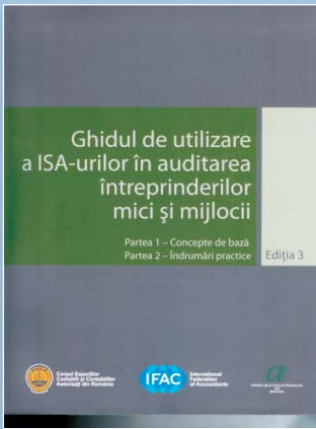
Dan Crăciun, Vasile Morar, Vasile Macoviciuc, Etica afacerilor, Editura Paideia, București, 2005

Thomas Donaldson, Thomas W. Dunfee, Toward a Unified Conception of BUSINESS Ethics: Integrative social Contracts Theory, The Academy of Review, vol.19, Nr.2, aprilie 1994, pp252-284

Sorin-Tudor Maxim, Valentin Hapenciu, Dan Ioan Dascălu, Relevance of Business Ethics in a Changing World, Editura ASE, București, 2007

Raymond Polin, Ethique et politique, Edition Sirey, Paris, 1968.

Semnal editorial

„Ghidul de utilizare a Standardelor Internaționale de Audit în auditarea întreprinderilor mici și mijlocii” a fost elaborat de Comitetul pentru Practici Mici și Mijlocii din cadrul Federației Internaționale a Contabililor (IFAC) și a fost tipărit în limba română sub egida Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România și a Camerei Auditorilor Financiarți din România.

În prefață, **Sylvie Voghel**, președintele Comitetului PMM al IFAC, precizează:

„Publicat inițial în 2007 și elaborat împreună cu Institutul Canadian al Contabililor Autorizați (CICA), Ghidul (aflat la a treia ediție n.r.) are ca scop să ofere practicienilor o înțelegere mai

amplă în ceea ce privește auditurile desfășurate în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit (ISA-uri), prin intermediul explicațiilor și exemplurilor ilustrative. Ghidul oferă o abordare practică de audit de tipul «cum să», pe care practicienii o pot utiliza atunci când desfășoară un audit bazat pe risc pentru o IMM. Scopul final al acestui Ghid este de a ajuta practicienii să efectueze audituri de înaltă calitate, eficiente din punct de vedere al costurilor, permițându-le să servească mai bine IMM-urile și, implicit, interesul public general.

Îndrumările din cadrul Ghidului nu au statut de normă în aplicarea ISA-urilor. Ghidul nu trebuie folosit pentru a înlocui citirea ISA-urilor, ci va servi mai degrabă ca supliment pentru a sprijini implementarea consecventă a acestor standarde în auditurile IMM-urilor. Ghidul nu tratează toate aspectele din ISA-uri și nu trebuie utilizat în scopul de a determina sau demonstra conformitatea cu ISA-urile”.

Ca atare, practicianul trebuie să folosească prezentul Ghid făcând apel la raționamentul său profesional și luând în considerare faptele și circumstanțele aferente fiecărui audit.

Ghidul poate fi procurat de la sediul CAFR sau poate fi comandat pe e-mail la adresa cafr@cafr.ro, ori la numărul de fax: 021/410.03.48. cu plata ramburs, inclusiv taxe poștale, precum și prin rețeaua de distribuție a CECCAR.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la

adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted,

accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

SUNTEȚI, PREGĂTIȚI PENTRU RAPORTAREA FINANCIARĂ CONFORM IFRS?

Domeniul financiar este în continua schimbare. Globalizarea afacerilor aduce noi provocări contabililor și auditorilor – de aceea trebuie să fiți tot timpul cu un pas înainte. Pregătiți să demonstrați cunoștințe practice de IFRS cât mai rapid posibil. Diploma IFRS oferită de ACCA vă dezvoltă aptitudinile relevante pentru a lucra cu Standarde Internaționale de Raportare Financiară – iar studiul pentru aceasta este flexibil – sunteți pregătiți?

ACCA

PREGĂTIȚI PENTRU
A FI DIFERIȚI

AFLAȚI MAI MULTE DESPRE CELE MAI
CERUTE CALIFICĂRI INTERNAȚIONALE
ÎN DOMENIUL FINANCIAR CONTABIL

+4021 312 7945
info@ro.accaglobal.com
www.accaglobal.com